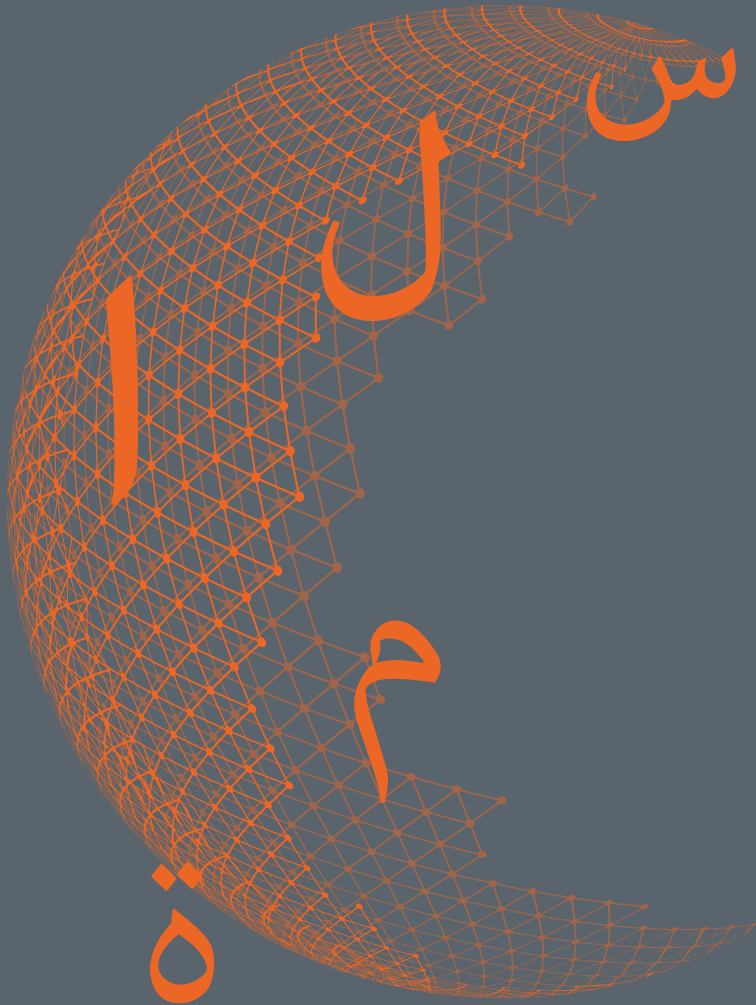

Η κατανόηση των
αντιμουςουλμανικών
εγκλημάτων μίσους
και η αντιμετώπιση των αναγκών
ασφαλείας των μουσουλμανικών
κοινοτήτων

Πρακτικός Οδηγός

Η κατανόηση των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους και η αντιμετώπιση των αναγκών ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων

Πρακτικός Οδηγός

Μια έκδοση του Γραφείου για τους Δημοκρατικούς
Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ODIHR) του ΟΑΣΕ
Οδός Ul. Miodowa 10
00-251 Βαρσοβία
Πολωνία

www.osce.org/odihr

© OSCE/ODIHR 2021

Με την επιφύλαξη κάθε δικαιώματος. Το περιεχόμενο της παρούσας έκδοσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί ελεύθερα όπως και να αντιγραφεί για να εξυπηρετήσει εκπαιδευτικούς και άλλους μη-εμπορικούς σκοπούς, εφόσον η όποια αναπαραγωγή του περιεχομένου αναφέρει τον ΟΑΣΕ/ ODIHR ως πηγή.

ISBN 978-83-66690-41-7

Σχεδιασμός: Homework
Τυπώθηκε στην Πολωνία από τη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προοίμιο	V
Περίληψη	VII
Εισαγωγή	1

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:

Κατανοώντας την Πρόκληση	8
I. Εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων στον ΟΑΣΕ: πλαίσιο	9
II. Εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων στον ΟΑΣΕ: κύρια χαρακτηριστικά	13
III. Εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων στον ΟΑΣΕ: επιπτώσεις	23

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ:

Διεθνή πρότυπα σχετικά με τη μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων	32
I. Δεσμεύσεις και λοιπές διεθνείς υποχρεώσεις	33
II. Βασικές αρχές	41
1. Βασίζεται στα δικαιώματα	41
2. Εστιάζει στο θύμα	42
3. Χωρίς διακρίσεις	45
4. Με συμμετοχικότητα	46
5. Με συναντίληψη	46
6. Με συλλογικότητα	47
7. Με ενσυναίσθηση	48
8. Με ευαισθησία προς το φύλο	48
9. Με διαφάνεια	49
10. Με ολιστική προσέγγιση	50

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ:

Η αντιμετώπιση των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους και οι προκλήσεις ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων	52
Πρακτικά βήματα	53
1. Παραδοχή του προβλήματος	53
2. Ευαισθητοποίηση	56
3. Αναγνώριση και καταγραφή του κινήτρου αντιμουσουλμανικής προκατάληψης στα εγκλήματα μίσους	59
4. Παροχή στοιχείων για τις ανάγκες ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων σε συνεργασία με τις ίδιες για τη συλλογή δεδομένων που αφορούν εγκλήματα μίσους	65

5. Δημιουργία εμπιστοσύνης μεταξύ των κυβερνήσεων και των μουσουλμανικών κοινοτήτων	67
6. Αποτίμηση των κινδύνων ασφαλείας και πρόληψη επιθέσεων	70
7. Παροχή προστασίας σε μουσουλμανικές κοινότητες και σε ισλαμικούς χώρους ακόμη και κατά τη διάρκεια ειδικών εκδηλώσεων	75
8. Συνεργασία με τις μουσουλμανικές κοινότητες για τη δημιουργία συστημάτων διαχείρισης κρίσεων	77
9. Υποστήριξη στην κοινότητα σε περίπτωση επίθεσης	78
10. Παροχή στήριξης σε θύματα αντιμουσουλμανικών επιθέσεων	80
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	84
Παράρτημα 1: Μελέτη περιπτώσεων	85
Παράρτημα 2: Προτεινόμενες δράσεις για τους βασικούς εμπλεκόμενους	87
Παράρτημα 3: Ισλάμ και Μουσουλμάνοι: Τι πρέπει να γνωρίζουν οι αστυνομικοί	93
Παράρτημα 4: Προσδιορισμός ορολογίας	100

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Τα εγκλήματα που υποκινούνται από προκατάληψη, γνωστά και ως εγκλήματα μίσους, είναι εγκλήματα που περιέχουν κάποιο μήνυμα: μεταφέρουν σε μία κοινότητα και στα μέλη της το μήνυμα ότι δεν είναι ούτε επιθυμητά ούτε ευπρόσδεκτα και ότι οι απειλές και η βία καιροφυλακτούν.

Τα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους αποτελούν μέρος της καθημερινότητας πολλών χωρών του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Τέτοιου είδους επιθέσεις και διακρίσεις εμποδίζουν τους Μουσουλμάνους να εκφράζουν ελεύθερα την ταυτότητά τους και εμπνέουν μία κυρίαρχη αίσθηση φόβου και ανασφάλειας στις μουσουλμανικές κοινότητες. Οι Μουσουλμάνοι και οι περιουσίες τους ή απλώς άτομα που θεωρούνται Μουσουλμάνοι στοχοποιούνται. Τα εγκλήματα μίσους περιλαμβάνουν επιθέσεις σε Μουσουλμάνους, τεμένη/τζαμιά, ισλαμικά κέντρα και εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις σε όλη την περιοχή του ΟΑΣΕ, καθώς και σε χώρους θρησκευτικής και ιστορικής σημασίας.

Η παροχή στήριξης στα κράτη του ΟΑΣΕ στις προσπάθειες που καταβάλλουν για την καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας εναντίον των Μουσουλμάνων αποτελεί βασικό στοιχείο της εντολής του Γραφείου του ΟΑΣΕ για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΟΔΙHR). Με τον παρόντα Οδηγό το Γραφείο μας παρέχει συστάσεις που θα βοηθήσουν τις χώρες του ΟΑΣΕ να κάνουν πράξη τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει. Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τα μέλη της κοινότητας, τους αξιωματούχους, τους εμπειρογνώμονες, τους συμβούλους και τους ακτιβιστές που εργάστηκαν μαζί μας, όχι μόνο για τη συνεργασία τους αλλά και για την ενεργό συμμετοχή τους.

Ενθαρρύνουμε τα μέλη του ΟΑΣΕ να αξιοποιήσουν τον πρακτικό Οδηγό ως αφετηρία για μια ανοικτή και προσεκτική αποτίμηση όλων των ζητημάτων που άπτονται της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων και για την εξέταση πολιτικών και μέτρων αντιμετώπισής της. Η παρούσα έκδοση αναγνωρίζει την ανάγκη απόκρισης στις ιδιαίτερες προκλήσεις, τις οποίες θέτει η μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων, μέσω μιας προσέγγισης θεμελιωμένης στη διεθνή νομοθεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του ΟΑΣΕ.

Σε συνδυασμό με τον προηγούμενο Οδηγό μας με τίτλο «*Η Κατανόηση των Αντισημικτών Εγκλημάτων Μίσους και η αντιμετώπιση των Αναγκών Ασφάλειας των Εβραϊκών Κοινοτήτων*», ελπίζουμε η παρούσα έκδοση να σας φανεί χρήσιμη και να την προσαρμόσετε στις ανάγκες ασφαλείας και στα βιώματα άλλων κοινοτήτων που απετέλεσαν στόχο εγκλημάτων μίσους.

Δεν θα ήταν δυνατό να αναφέρουμε όλους όσοι συνέβαλαν στη σύνταξη αυτού του Οδηγού. Θα θέλαμε όμως να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας προς όλους εκείνους που βοήθησαν στη δημιουργία και την τελική του μορφή. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται

δημόσιοι λειτουργοί, εκπρόσωποι της αστυνομίας, επικεφαλής κοινοτήτων, υπέρμαχοι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ακτιβιστές, όπως και πολλοί άλλοι, οι οποίοι υπήρξαν, επίσης, θύματα εγκλημάτων μίσους οι ίδιοι.

Οι προκαταλήψεις και το μίσος που μπορεί να οδηγήσουν σε εγκλήματα μίσους, σπανίως στρέφονται εναντίον μιας μόνο ομάδας, και ακριβώς για τον λόγο αυτό είναι τόσο σημαντικό να προάγουμε μεγαλύτερη ανεκτικότητα γενικότερα. Η ασφάλεια είναι εφικτή μόνο σε κοινωνίες οι οποίες βασίζονται στον αμοιβαίο σεβασμό και στην ισότητα.

Ingibjörg Sólrún Gísladóttir
Διευθύντρια ODIHR

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ποιες είναι οι προκλήσεις;

Η αντιμουσουλμανική βία, το μίσος και οι διακρίσεις στοχοποιούν Μουσουλμάνους, γυναίκες, άνδρες, αγόρια και κορίτσια, κοινότητες ή απλά άτομα που θεωρούνται Μουσουλμάνοι ή έχουν κάποια σχέση με Μουσουλμάνους και το Ισλάμ, σε όλα τα κράτη-μέλη του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (OSCE/ΟΑΣΕ). Μουσουλμανικοί και ισλαμικοί φορείς, συμπεριλαμβανομένων τζαμιών, χώρων προσευχής, σχολείων και νεκροταφείων, αποτελούν, επίσης, στόχο βίαιων επιθέσεων και βανδαλισμών.

Τα εγκλήματα μίσους, τα περιστατικά και οι απειλές που υποκινούνται από μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων έχουν τεράστιες επιπτώσεις, όχι μόνο στη ζωή των ίδιων των θυμάτων των συγκεκριμένων επιθέσεων, αλλά και στην καθημερινότητα των Μουσουλμάνων, ατόμων και κοινοτήτων, με πολλούς και διάφορους τρόπους. Οι σωματικές, συναισθηματικές και ψυχολογικές επιπτώσεις μπορεί να περιλαμβάνουν:

- Φόβο συμμετοχής σε λατρευτικές εκδηλώσεις, προσέλευσης σε τεμένη/τζαμιά ή χρήσης χαρακτηριστικής θρησκευτικής ή παραδοσιακής ενδυμασίας ή συμβόλων, που επιδρά αρνητικά στο δικαίωμα ατόμων και κοινοτήτων να εκδηλώνουν τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις τους;
- Διάθεση αποφυγής να αυτοπροσδιορίζονται δημοσίως ως Μουσουλμάνοι, να εκφράζουν την πολιτιστική και θρησκευτική ταυτότητά τους ή να συμμετέχουν σε θρησκευτικές, πολιτιστικές ή λοιπές εκδηλώσεις που μπορεί να τους αποκλείσει από τη δημόσια ζωή. Παραδείγματος χάριν, αυτοί οι άνθρωποι ίσως δεν διεκδικούν δημόσιο αξίωμα, λόγω φόβου πιθανής στοχοποίησης καθώς το όνομά τους ή άλλα ιδιαίτερα γνωρίσματα ενδέχεται να τους προσδώσουν μουσουλμανική ταυτότητα· και
- Αίσθηση ότι στο σχολείο, στο χώρο εργασίας, σε κοινωνικές συναθροίσεις ή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι απαραίτητη η αυτο-λογοκρισία, η οποία θα μπορούσε τελικώς να κάνει τους Μουσουλμάνους απρόθυμους να εκφράσουν τη συμπαράσταση ή τη στήριξή τους προς χώρες που διαθέτουν μουσουλμανική πλειοψηφία, για να μην στιγματιστούν, ενώ ακόμη και μικρά παιδιά ενδέχεται να μεγαλώνουν με αίσθηση φόβου και συνείδηση της ευαλωτότητάς τους.

Η μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων έχει αυξήσει τον φόβο απέναντι στη μουσουλμανική κοινότητα εντός των χωρών του ΟΑΣΕ¹. Οι μουσουλμανικοί φορείς, όπως τεμένη/τζαμιά και κοινοτικά κέντρα, είναι όλο και πιο πιθανό να λαμβάνουν

1 Βλ. στον ιστότοπο του ODIHR για καταγγελίες εγκλημάτων μίσους (Hate Crime Reporting) το “Bias against Muslims”, <<http://hatecrime.osce.org/what-hate-crime/bias-against-muslims>>; όπως και την ετήσια Έκθεση για την Ισλαμοφοβία με τίτλο “European Islamophobia Report 2016” των Enes Bayrakli και Farid Hafez για το SETA Foundation for Political, Economic and Social Research, 2017, <http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2017/05/EIR_2016.pdf>.

ενισχυμένα μέτρα ασφαλείας, λόγω της αυξανόμενης αίσθησης φόβου και της πεποίθησης ότι βρίσκονται στο στόχαστρο αντιμουσουλμανικών οργανώσεων — είτε ακροδεξιών, είτε άκρως επιθετικών εθνικιστών ή λοιπών ομάδων. Ωστόσο, η ανάγκη αναβάθμισης των μέτρων ασφαλείας είναι οικονομικά επαχθής για τους μουσουλμανικούς φορείς, αποστερώντας τους κονδύλια, τα οποία διαφορετικά θα επένδυαν σε θρησκευτικές, πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Ως εκ τούτου, η αντιμουσουλμανική βία και οι απειλές βίας θέτουν σε κίνδυνο τη φυσική ασφάλεια των μουσουλμανικών κοινοτήτων, εγκαθιστούν αίσθημα φόβου και ανασφάλειας στις εν λόγω κοινότητες, ενώ παράλληλα εμποδίζουν δραστηριότητες οι οποίες προάγουν τον θρησκευτικό και πολιτιστικό βίο τους.

Γιατί το εν λόγω ζήτημα αφορά τα κράτη-μέλη του ΟΑΣΕ;

Τα μέλη του ΟΑΣΕ έχουν δεσμευτεί να εντοπίζουν, να καταγράφουν και να καταγγέλλουν τα εγκλήματα μίσους λόγω αντιμουσουλμανικής προκατάληψης και να υποστηρίζουν τις προσπάθειες των οργάνων του ΟΑΣΕ για μια αποτελεσματική και ολοκληρωμένη αντιμετώπισή τους.

Τα κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση, σύμφωνα με τη διεθνή νομοθεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα, να απαγορεύουν δια νόμου οποιαδήποτε υποστήριξη θρησκευτικού μίσους που συνιστά υποκίνηση διακρίσεων, εχθρικής πράξης ή βίας². Με την απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών (Σ.Υ.) στο Κιέβο, περί Ελευθερίας Σκέψης, Συνείδησης, Θρησκείας ή Πεποιθήσεων, ζητείται από τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών του ΟΑΣΕ να «*λάβουν αποτελεσματικά μέτρα πρόληψης και εξάλειψης των διακρίσεων από μέρους δημοσίων λειτουργιών κατά την άσκηση των δημοσίων καθηκόντων τους, εις βάρος ατόμων, ή θρησκευτικών κοινοτήτων εξαιτίας της θρησκείας ή των πεποιθήσεών τους, συμπεριλαμβανομένων όσων δεν πιστεύουν*» καθώς και να «*υιοθετήσουν πολιτικές που προάγουν τον σεβασμό και την προστασία των χώρων λατρείας και των θρησκευτικών χώρων και μνημείων, νεκροταφείων και ιερών, από βανδαλισμούς και καταστροφές*»³. Αρκετές αποφάσεις του Σ.Υ. έχουν επανειλημμένα επιβεβαιώσει την απειλή που συνιστούν τα εγκλήματα μίσους για την ασφάλεια των ατόμων και την κοινωνική συνοχή, όπως και τη δυνατότητα να οδηγήσουν σε συγκρούσεις και βία ευρύτερης κλίμακας⁴.

Τι μπορούν να κάνουν οι κυβερνήσεις;

Οι κυβερνήσεις μπορούν να λαμβάνουν μια σειρά από μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων. Μπορούν:

2 Γενική Συνέλευση Ο.Η.Ε., Ψήφισμα 2200Α (XXI), “Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα”, 16/12/1966, σε ισχύ από 23/3/1976, Άρθρο 20.2. <<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>>.

3 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ.3/13, “Ελευθερία Σκέψης, Συνείδησης, Θρησκείας ή Πεποιθήσεων”, 6/12/2013, Κιέβο, <<https://www.osce.org/mc/109339?download=true>>.

4 Βλ., π.χ. τις αποφάσεις του Σ.Υ. : Πόρτο 2002- “6/02, περί Ανοχής και Απουσίας Διακρίσεων”, Σόφια 2004- “12/04 περί Ανοχής και Απουσίας Διακρίσεων”, Λιουμπλιάνα 2005- “10/05, περί Ανοχής και Απουσίας Διακρίσεων και της Προαγωγής Αμοιβαίου Σεβασμού και Κατανόησης”, Βρυξέλλες 2006- “13/06, περί Καταπολέμησης της Μισαλλοδοξίας και των Διακρίσεων και της Προαγωγής Αμοιβαίου Σεβασμού και Κατανόησης”, Μαδρίτη 2007- “10/07, περί Ανοχής και Απουσίας Διακρίσεων και της Προαγωγής Αμοιβαίου Σεβασμού και Κατανόησης”.

- **Να αναγνωρίζουν** ότι η μισαλλοδοξία απέναντι στους Μουσουλμάνους και οι προ-καταλήψεις συνιστούν απειλή κατά της ασφάλειας και της σταθερότητας και πρέπει να αντιμετωπίζονται θεσμικά και συστημικά από τις κυβερνήσεις και ότι πρέπει, επίσης, να θεωρούνται ως διαρκείς απειλές για την κοινωνική συνοχή των κοινοτήτων και ως εμπόδιο για την ένταξη στην ευρύτερη κοινωνία·
- **Να αξιολογούν τους κινδύνους και να προλαμβάνουν επιθέσεις**, ενισχύοντας τη συνεργασία μεταξύ αστυνομικών υπηρεσιών και μουσουλμανικών κοινοτήτων μέσω επίσημων διαύλων επικοινωνίας, διαφάνειας, κοινού σχεδιασμού και δράσης, συμπεριλαμβανομένων τακτικών συναντήσεων με εκπροσώπους ισλαμικών φορέων και τζαμιών. Αυτό διασφαλίζει τη δέσμευση της αστυνομίας για την προτεραιοποίηση της ασφάλειας των κοινοτήτων·
- **Να ευαισθητοποιούν** σχετικά με το φαινόμενο του αντιμουσουλμανικού μίσους και των ανεπιθύμητων και συστηματικών συνεπειών του, αντιμετωπίζοντάς το με τη λήψη μέτρων δημιουργίας ικανοτήτων από πολιτικούς ηγέτες, δημοσίους υπαλλήλους, λειτουργούς της ποινικής δικαιοσύνης, φορείς ισότητας, την αστυνομία, την κοινωνία των πολιτών και το ευρύ κοινό, για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής μακροπρόθεσμα, καθώς και των αξιών που στηρίζονται στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους·
- **Να οικοδομούν εμπιστοσύνη** μέσα από την ανάπτυξη και τη θεσμοθέτηση συνεργασιών με μουσουλμανικές κοινότητες, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και ιδιώτες. Τούτο θα μπορούσε να περιλαμβάνει μια συμφωνία, μέσω της οποίας η αστυνομία θα μοιράζεται πληροφορίες με την κοινωνία των πολιτών ή με εταίρους της κοινότητας, ώστε να εξασφαλίζεται η ευρύτερη κατανόηση της συχνότητας και της περιπτωσιολογίας των συμβάντων, καθώς και των ζητημάτων που σχετίζονται με αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους και περιστατικά·
- **Να βελτιώνουν την προστασία** των μουσουλμανικών κοινοτήτων, φορέων και χώρων, αυξάνοντας τις αστυνομικές περιπολίες και την οικονομική βοήθεια για βελτίωση των μέτρων ασφαλείας. Θα μπορούσε να εξετασθεί το ενδεχόμενο αύξησης των αστυνομικών περιπολιών σε θρησκευτικές εορτές και αργίες — όπως η Γιορτή του Τέλους της Νηστείας και η Γιορτή της Θυσίας, κατά τη διάρκεια της προσευχής της Παρασκευής και του μηνός του Ραμαζανιού και σε κάποιες μουσουλμανικές κοινότητες, στα γενέθλια του Προφήτη Μωάμεθ, όπου παρατηρείται αυξημένη προσέλευση πιστών στα τεμένη/τζαμιά και στα ισλαμικά κέντρα⁵. Επίσης, προσοχή πρέπει να δίνεται σε γιορτές που οργανώνονται από ομάδες μίσους ή σε γιορτές όπου παρευρίσκονται ομάδες μίσους ή δράστες·
- **Να λαμβάνουν υπόψη και να αξιοποιούν την εμπειρογνωμοσύνη που διαθέτουν οι μουσουλμανικές κοινότητες, στο πλαίσιο αξιολόγησης κινδύνων, εκπόνησης σχεδίου ασφαλείας ή/και ανάπτυξης συστημάτων διαχείρισης κρίσεων**, ώστε να

5 Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με μεγάλες εορτές και άλλες σημαντικές ημερομηνίες θα βρείτε στο Παράρτημα 3 του Οδηγού.

εξασφαλίζεται ο βέλτιστος δυνατός κοινός σχεδιασμός και η από κοινού ανταπόκριση σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης. Σε ό,τι αφορά στην εμπειρογνωμοσύνη, να λαμβάνεται υπόψη η πολυμορφία των μουσουλμανικών κοινοτήτων και να ακούγεται εξίσου η φωνή ανδρών και γυναικών, προκειμένου η όλη προσέγγιση να εδράζεται σε πραγματικές ανάγκες

- **Να αναγνωρίζουν και να καταγράφουν** οποιαδήποτε κίνητρα αντιμουσουλμανικής προκατάληψης κάθε φορά που ερευνούν και διώκουν αξιόποινες πράξεις ή ευαισθητοποιούν αστυνομικές υπηρεσίες αναφορικά με τα ειδικά χαρακτηριστικά των εγκλημάτων μίσους κατά Μουσουλμάνων, συμπεριλαμβανομένων των περιστατικών σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο. Παραδείγματος χάριν, επιθετικές εθνικιστικές συγκεντρώσεις ή περιστατικά τρομοκρατίας, αποδεδειγμένα και κατ' επανάληψη, πυροδότησαν περιστατικά αντιμουσουλμανικού μίσους και εγκληματικές ενέργειες⁶. Ιδιαίτερως στις περιπτώσεις που συνυπάρχουν παράγοντες όπως η εθνότητα, το φύλο, η καταγωγή και η θρησκεία (μεταξύ άλλων) ενδέχεται τα κίνητρα αντιμουσουλμανικής προκατάληψης να μην καταγράφονται ως τέτοια, κυρίως όταν το σύστημα καταγραφής δεν αναγνωρίζει την πιθανότητα ύπαρξης πολλαπλών παραγόντων προκατάληψης, ούτε επιτρέπει την κατάλληλη ταξινόμηση των δεδομένων.
- **Να παρέχουν στοιχεία σχετικά με τις ανάγκες ασφαλείας** των μουσουλμανικών κοινοτήτων σε συνεργασία με τις ίδιες, καθώς και με οργανώσεις βάσης της κοινωνίας των πολιτών, προκειμένου να υπάρχει ανταλλαγή αναλυτικών δεδομένων για περιστατικά μίσους, καθώς και λόγω φύλου, και να ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους και απειλές, χάρη στην τακτική επικοινωνία και στην ύπαρξη ξεκάθαρων συμφωνιών κοινοποίησης δεδομένων με διαφάνεια.
- **Να διαβεβαιώνουν** τις μουσουλμανικές κοινότητες ότι το κράτος δεσμεύεται να προστατεύει όλες τις κοινότητες, παραμένοντας αλληλέγγυο και φέρνοντας πιο κοντά τις διάφορες κοινότητες σε περίπτωση επίθεσης ή/και απειλής
- **Να συνδράμουν τα θύματα και να βοηθούν τις κοινότητες να επιστρέψουν στην κανονικότητα της καθημερινής τους ζωής μετά από μια επίθεση.** Εδώ συμπεριλαμβάνεται η σωματική, ψυχολογική και συναισθηματική υποστήριξη των θυμάτων αντιμουσουλμανικών επιθέσεων και των ευρύτερων κοινοτήτων τους. Αν και την πρωταρχική ευθύνη να καθησυχάσει τους πολίτες και να τους εμπνεύσει εμπιστοσύνη προς τις δημόσιες υπηρεσίες την φέρει το κράτος, εν τούτοις οι ιδιωτικές οργανώσεις ή η κοινωνία των πολιτών μπορούν επίσης να προσφέρουν υποστήριξη. Η συνεργασία σε θέματα υποστήριξης με φορείς όπως υπηρεσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης, της αστυνομίας ή ιδιωτικές επιχειρήσεις, μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη ουσιαστικών αποτελεσμάτων προς όφελος των θυμάτων της μισαλλοδοξίας κατά Μουσουλμάνων και να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των μειονοτικών πληθυσμών σε κρατικές υπηρεσίες και φορείς.

6 Η Ετήσια Έκθεση "Tell MAMA 2016": *A Constructed Threat: Identity, Intolerance and the Impact of Anti-Muslim Hatred*, (Λονδίνο: 2017, Faith Matters) <<https://tellmamauk.org/wp-content/uploads/2017/11/A-Constructed-Threat-Identity-Intolerance-and-the-Impact-of-Anti-Muslim-Hatred-Web.pdf>>, σελ. 56.

- **Να στηρίζουν την ερευνητική δραστηριότητα ακαδημαϊκών και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών** σε ό,τι αφορά τα τα αφηγήματα και την ιδεολογία ομάδων μίσους και ατόμων που προάγουν τη μισαλλόδοξη ρητορική, στοχοποιώντας μουσουλμανικές ή άλλες κοινότητες σε αντίστοιχες χώρες ή περιοχές. Η έρευνα μπορεί επίσης να λειτουργήσει υποστηρικτικά προς την αστυνομία και τις κυβερνητικές οργανώσεις και να αναδείξει υφιστάμενες τάσεις για την καλύτερη αντιμετώπιση των αντιμουςουλμανικών εγκλημάτων μίσους και
- **Να φροντίζουν ώστε τα μηνύματα προς το κοινό** να αναγνωρίζουν ότι τα εγκλήματα μίσους δεν συνιστούν απλώς απειλή για την αξιοπρέπεια και την ακεραιότητα ενός ατόμου, αλλά ολόκληρων κοινοτήτων. Τα μηνύματα προς το ευρύτερο κοινό θα πρέπει να επισημαίνουν ότι τα εγκλήματα μίσους, η μισαλλοδοξία και οι διακρίσεις μπορεί να στοχεύουν οποιαδήποτε ομάδα ή άτομο. Τα κράτη ίσως θα πρέπει να εξετάσουν κατά πόσο τα δημόσια μηνύματα οφείλουν να περιλαμβάνουν την αντίκρουση κάθε βίαιης ρητορικής, η οποία ενδεχομένως έχει οδηγήσει σε αύξηση περιστατικών αντιμουςουλμανικού μίσους σε κάποια δεδομένη χρονική συγκυρία. Τα μηνύματα μπορούν επίσης να παρουσιάζονται από κοινού μαζί με κοινοτικές οργανώσεις, ομάδες και εκπροσώπους φορέων για την καταδίκη του μίσους και την προαγωγή της ανεκτικότητας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ανασκόπηση

Οι αποφάσεις του Συμβουλίου Υπουργών (Σ.Υ.) του ΟΑΣΕ έχουν αναδείξει τη μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων ως θέμα κομβικής σημασίας για την καταπολέμηση κάθε λογής διακρίσεων και υπόσχονται την ανάληψη απτών δράσεων για την αντιμετώπισή της.

Το 2002 στο Πόρτο, το Σ.Υ. του ΟΑΣΕ καταδίκασε την αύξηση των πράξεων διακρίσεων και βίας κατά των Μουσουλμάνων στην περιοχή του ΟΑΣΕ και απέρριψε ρητά την ταύτιση της τρομοκρατίας και του εξτρεμισμού με μια συγκεκριμένη θρησκεία ή κουλτούρα⁷. Κατόπιν, το 2004 στη Σόφια, τα μέλη του Οργανισμού ζήτησαν από τον ODIHR να κάνει χρήση αξιόπιστων στοιχείων και να παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς, σε πλήρη συνεργασία με λοιπούς φορείς του ΟΑΣΕ, όπως και με αρμόδιους διεθνείς φορείς και φορείς της κοινωνίας των πολιτών, περιστατικά υποκινούμενα από ρατσισμό, ξενοφοβία ή μισαλλοδοξία, μεταξύ άλλων, κατά Μουσουλμάνων, όπως και φαινόμενα αντισιμιτισμού στη ζώνη του ΟΑΣΕ. Γ' αυτή την απόφαση ζητείται η στήριξη της κοινωνίας των πολιτών και η ανάπτυξη συμπράξεων για την αντιμετώπιση τέτοιων ζητημάτων⁸.

Το 2007, το Σ.Υ. του ΟΑΣΕ συναντήθηκε στη Μαδρίτη, όπου υπογράμμισε ότι την πρωταρχική ευθύνη για την αντιμετώπιση πράξεων μισαλλοδοξίας και διακρίσεων αναλαμβάνουν τα κράτη-μέλη και οι πολιτικοί τους εκπρόσωποι⁹. Η απόφαση αυτή αναγνώρισε επίσης πως οι εκδηλώσεις μισαλλοδοξίας και διακρίσεων μπορεί να υπονομεύσουν προσπάθειες προστασίας των δικαιωμάτων του ατόμου, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των μεταναστών, των προσφύγων, όσων ανήκουν σε εθνικές μειονότητες και των απάτριδων. Η απόφαση αναγνώρισε τις διαφορετικές μορφές μισαλλοδοξίας και ταυτοχρόνως τη σημασία μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης και διαχείρισης των ζητημάτων αιχμής για την αποτελεσματική αντιμετώπιση κάθε μορφής μίσους και διάκρισης.

Το 2011, ο ΟΑΣΕ, η UNESCO και το Συμβούλιο της Ευρώπης δημοσίευσαν τις κοινές τους «Οδηγίες προς Εκπαιδευτικούς για την Καταπολέμηση της Μισαλλοδοξίας και των Διακρίσεων εναντίον των Μουσουλμάνων: Η Αντιμετώπιση της Ισλαμοφοβίας μέσα

7 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ.6/02, “Ανοχή και μη διακριτική μεταχείριση”, Πόρτο, 7/12/2002, <<https://www.osce.org/mc/40521>>.

8 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ.12/04, “Ανοχή και μη διακριτική μεταχείριση”, Σόφια, 7/12/2004, <<https://www.osce.org/mc/23133?download=true>>. Βλ. επίσης την Απόφαση Αρ. 621 του Μονίμου Συμβουλίου περί “Ανοχής και του Αγώνα για την Καταπολέμηση του Ρατσισμού, της Ξενοφοβίας και των Διακρίσεων”, Σόφια, 29/7/2004, <<https://www.osce.org/pc/35610?download=true>>.

9 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ.10/07, “Ανοχή και μη διακριτική μεταχείριση: Προαγωγή Αμοιβαίου Σεβασμού και Κατανόησης”, Μαδρίτη, 30/11/2007, <<https://www.osce.org/mc/29452?download=true>>.

από την Εκπαίδευση»¹⁰. Ο συγκεκριμένος Οδηγός διατίθεται σε έξι γλώσσες τόσο για σχολεία της πρωτοβάθμιας όσο και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και απευθύνεται σε υπεύθυνους διαμόρφωσης πολιτικών και σε στελέχη της εκπαίδευσης, σε δασκάλους, διευθυντές σχολείων, καθώς και σε οργανώσεις συναφείς με την κοινωνία των πολιτών. Η μισαλλοδοξία απέναντι στους Μουσουλμάνους, όπως και κάθε άλλη μορφή προκατάληψης και έλλειψης ανοχής, έχει επιπτώσεις στις κοινότητες, μεταξύ άλλων, και εντός των σχολείων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Η καταβολή προσπαθειών για να περιοριστεί η μισαλλοδοξία εναντίον των Μουσουλμάνων, από παιδιά, έφηβους και νέους, μέσα στις σχολικές μονάδες, αποτελεί κλειδί για την αμφισβήτηση και την κατάλυση παρόμοιων συμπεριφορών από ενήλικες στο μέλλον.

Στο Κίεβο το 2013, το Σ.Υ. ζήτησε από τις κυβερνήσεις των χωρών του ΟΑΣΕ να εργαστούν για την εξάλειψη των διακρίσεων σε βάρος ανθρώπων λόγω της θρησκείας ή των πεποιθήσεών τους. Επιπλέον, παρότρυνε τα συμμετέχοντα κράτη να υιοθετήσουν πολιτικές προστασίας των τόπων λατρείας και των θρησκευτικών χώρων, των θρησκευτικών μνημείων, των νεκροταφείων και των ιερών χώρων¹¹.

Διακρίνοντας τα περιστατικά μίσους

Κατά τη διάρκεια της πρόσφατης Ετήσιας Συνόδου του ΟΑΣΕ για την Εφαρμογή της Ανθρώπινη Διάσταση , οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών υπογράμμισαν τη βαρύτητα της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων και την κατεπείγουσα ανάγκη να προστατευθούν οι κοινωνίες από παρενόχληση και διακρίσεις¹². Το 2018, ο Ειδικός Εκπρόσωπος του Προεδρεύοντος του ΟΑΣΕ, Καθηγητής Bülent Şenay, τόνισε με έμφαση την ανησυχητική ροπή προς την αντιμουσουλμανική ρητορική, επισημαίνοντας την άμεση ανάγκη αντιμετώπισης της δαιμονοποίησης των Μουσουλμάνων όσο και της ανόδου των αντιμουσουλμανικών τάσεων στην Ευρώπη, μετά την ανθρωπιστική κρίση του 2015, υπογραμμίζοντας επίσης το πρόβλημα της ελλιπούς αναφοράς και καταγραφής αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους¹³.

Γιατί ο Οδηγός αυτός είναι απαραίτητος;

Κάθε μορφής μισαλλοδοξία απέναντι σε Μουσουλμάνους — βία, διακρίσεις, παρενόχληση ή διαδικτυακή κακοποίηση — έχει επιβλαβείς επιπτώσεις στη ζωή των Μουσουλμάνων, ατομικά και συλλογικά. Αυτός ο Οδηγός έχει σχεδιαστεί για να συνδράμει τις κυβερνητικές δράσεις πρόληψης και καταπολέμησης των εγκλημάτων μίσους, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης των κινδύνων ασφαλείας, καθώς και των απαιτούμενων ενεργειών, με στόχο τη βελτίωση της ικανότητας της αστυνομίας και

10 *Guidelines for Educators on Countering Intolerance and Discrimination against Muslims: Addressing Islamophobia through Education*, (Βαρσοβία: ODIHR, Συμβούλιο της Ευρώπης, UNESCO, 2011), <<https://www.osce.org/odihr/84495>>.

11 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ 3/13, Κίεβο, όπ. π., σημ. 3.

12 2016 Human Dimension Implementation Meeting, Περίληψη, Βαρσοβία, Σεπτέμβριος 2016, <<https://www.osce.org/odihr/274416?download=true>>; 2017 Human Dimension Implementation Meeting, Περίληψη, Βαρσοβία, Σεπτέμβριος 2017, <<https://www.osce.org/odihr/365486>>; 2018 Human Dimension Implementation Meeting, Περίληψη, Βαρσοβία, Σεπτέμβριος 2018, <<https://www.osce.org/odihr/398840?download=true>>.

13 2018 Human Dimension Implementation Meeting; *Ομοίως*.

άλλων φορέων, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες ασφαλείας μουσουλμανικών κοινοτήτων και ατόμων. Επίσης, ο Οδηγός θίγει επιλεγμένα θέματα, όπως η ελλιπής αναφορά και καταγραφή των εγκλημάτων μίσους κατά Μουσουλμάνων. Επιπροσθέτως, καθορίζονται πρακτικά βήματα με τα οποία θα μπορούσαν οι κυβερνήσεις να αντιμετωπίσουν ζητήματα ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων, σε συνδυασμό με τις προσπάθειες που καταβάλουν οι ίδιες οι κοινότητες.

Οι κυβερνήσεις φέρουν την πρωταρχική ευθύνη παροχής συνθηκών ασφαλείας σε κοινότητες και άτομα, ιδίως καθότι οι μειονοτικές κοινότητες συχνά στερούνται πόρων για να επιτύχουν το απαιτούμενο επίπεδο ασφαλείας. Οι Αρχές επιβολής του Νόμου, όπως η αστυνομία, φέρουν την ευθύνη για την αντιμετώπιση εγκληματικών εκδηλώσεων μισαλλοδοξίας κατά οποιουδήποτε ατόμου ή κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους. Αν δεν δράσουν, και αν μάλιστα γίνουν συνένοχοι, θα υπάρξουν επιπτώσεις στην κοινωνική συνοχή, ενώ σε κάποιες σπάνιες περιπτώσεις ενδέχεται να οδηγήσουν σε βίαιο εξτρεμισμό, βιαιότητες και πολυμένες απόψεις σε τμήματα της στοχοποιημένης κοινότητας¹⁴.

Ο παρών Οδηγός αναγνωρίζει επίσης ότι κάποιες ομάδες ενδέχεται να στοχοποιηθούν εξαιτίας της προκατάληψης και της μισαλλοδοξίας απέναντι στις μουσουλμανικές κοινότητες.

«Τώρα, παρατηρείται μια ανησυχητική μεταστροφή του αντιμουσουλμανικού μίσους —ατομικού και θεσμικού— από το περιθώριο στο επίκεντρο. Υπάρχει μια ανησυχητική απουσία πολιτικού θάρρους και ηγεσίας σε αυτά τα ζητήματα. Όλοι μαζί οφείλουμε να αποσοβήσουμε αυτήν την απειλή χάριν της ειρηνικής μας συνύπαρξης» – *Bülent Şenay, Ειδικός Εκπρόσωπος για το 2016 του Προεδρεύοντος του ΟΑΣΕ για την Καταπολέμηση της Μισαλλοδοξίας και των Διακρίσεων κατά των Μουσουλμάνων*¹⁵

Αυτός ο Οδηγός αποσκοπεί, επίσης, στην προώθηση ευρύτερης έρευνας και ανάλυσης, όπως και στην ενεργό συμμετοχή των κυβερνήσεων και της κοινωνίας των πολιτών για τον περιορισμό και την καταπολέμηση του αντιμουσουλμανικού αισθήματος και του μίσους, τα οποία εξακολουθούν να αποτελούν πρόκληση για τα κράτη-μέλη του ΟΑΣΕ.

Ποιο είναι το πεδίο εφαρμογής και ο σκοπός του Οδηγού;

Η παρούσα έκδοση εστιάζει, πρωτίστως, σε όσα μπορούν να γίνουν από τους αρμοδίους για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους κατά των Μουσουλμάνων και την κάλυψη των αναγκών ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων. Το συνεχιζόμενο έργο του ΟΔΙHR για την αντιμετώπιση του αντιμουσουλμανικού μίσους και των προκαταλήψεων, δρώντας κατά των εγκλημάτων μίσους και της μισαλλοδοξίας και στηρίζοντας τους

14 Joel Busher και Graham Macklin, *Interpreting "Cumulative Extremism": A framework for enhanced conceptual clarity*, Society for Terrorism Research 7th Annual Conference", 27-28 Ιουνίου 2013, Λονδίνο, <<http://eprints.hud.ac.uk/id/eprint/19406/>>.

15 2016 Human Dimension Implementation Meeting, Περίληψη, σπ. π.17.

εκπαιδευτικούς στην αντιμετώπιση της μισαλλοδοξίας εναντίον των Μουσουλμάνων, συμπληρώνει το παρόν καθοδηγητικό έγγραφο¹⁶.

Ο Οδηγός επικεντρώνεται σε πρακτικά μέτρα που μπορούν να ληφθούν από τους αρμοδίους, τόσο για την αντιμετώπιση και τη διαχείριση εγκλημάτων μίσους και περιστατικών εις βάρος των Μουσουλμάνων, όσο και για την προστασία των μουσουλμανικών κοινοτήτων. Πρόκειται κυρίως για κυβερνητικούς αξιωματούχους και πολιτικούς. Ωστόσο, ευελπιστούμε ο Οδηγός να αποδειχθεί εξίσου χρήσιμος για την κοινωνία των πολιτών και το ευρύ κοινό. Αποσκοπεί στην:

- **Εναισθητοποίηση** αναφορικά με τις προκλήσεις ασφαλείας, διαδικτυακές και μη, που αντιμετωπίζουν οι μουσουλμανικές κοινότητες, την αντιμουσουλμανική μισαλλοδοξία, καθώς και τις συνακόλουθες επιπτώσεις στο φύλο·
- **Βελτίωση της ικανότητας των κρατικών αξιωματούχων** (τόσο εκείνων που χαράσσουν πολιτικές, όσο και των δημοσίων υπαλλήλων της πρώτης γραμμής, όπως η αστυνομία ή οι δικαστικοί λειτουργοί) να κατανοούν τα ειδικά χαρακτηριστικά των εγκλημάτων μίσους κατά των Μουσουλμάνων και να υποδεικνύουν πρακτικά μέτρα κάλυψης των αναγκών ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων. Κυρίως, οι θρησκευτικές γιορτές, σημαντικές ημερομηνίες ή εκδηλώσεις, αλλά και χώροι συλλογικής προσευχής της κοινότητας, δημιουργούν ευκαιρίες και θέτουν ζητήματα ασφαλείας για κυβερνήσεις και αστυνομία·
- **Στήριξη προς την αστυνομία** στην προσπάθειά της για επαρκή αναγνώριση, καταγραφή και αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους κατά των Μουσουλμάνων·
- **Διευκόλυνση της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών** προερχομένων από διάφορα κράτη-μέλη του ΟΑΣΕ, με ιδιαίτερη έμφαση σε πρότυπα βελτίωσης της ανταπόκρισης της αστυνομίας και των κοινοτήτων σε εγκλήματα μίσους κατά Μουσουλμάνων·
- **Προαγωγή της επικοινωνίας** και της συνεργασίας μεταξύ αξιωματικών της τοπικής αστυνομίας και μελών των μουσουλμανικών κοινοτήτων, καθώς και ακτιβιστών των μουσουλμανικών κοινοτήτων, επαγγελματιών στον τομέα της ασφάλειας και εθελοντών, παρουσιάζοντας παράλληλα πρακτικές προτάσεις για συνεργασία στον αγώνα για την καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων· και
- **Ενίσχυση των προσπάθειών υπεράσπισης που καταβάλλει η κοινωνία των πολιτών**, με την παροχή καθοδήγησης και μίας επισκόπησης των σχετικών κυβερνητικών υποχρεώσεων που θα χρησιμοποιείται ως υλικό αναφοράς, όταν πρόκειται για καταλογοισμό ευθυνών στην κυβέρνηση σχετικά με θέματα ασφαλείας ως προς τη μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων.

16 Βλ. τον ιστότοπο ODHR Hate Crime Reporting <<http://hatecrime.osce.org/>> και τις Οδηγίες προς Εκπαιδευτικούς (*Guidelines for Educators on Countering Intolerance and Discrimination against Muslims*), σπ. π., σσμ. 14.

Πώς δημιουργήθηκε ο Οδηγός;

Ο παρών Οδηγός βασίζεται σε μια ανάλογη έκδοση του ΟDIHR με θέμα την καταπολέμηση του αντισημιτισμού και τίτλο «*Η κατανόηση των αντισημιτικών εγκλημάτων μίσους και η αντιμετώπιση των αναγκών ασφαλείας των εβραϊκών κοινοτήτων*»¹⁷. Το προσχέδιο αυτού του Οδηγού απετέλεσε αντικείμενο εκτενών διαβουλεύσεων με μέλη των μουσουλμανικών κοινοτήτων, την κοινωνία των πολιτών, την αστυνομία, φορείς ισότητας, ακαδημαϊκούς και άλλες ενδιαφερόμενες ομάδες. Διοργανώθηκαν, επίσης, δύο εκδηλώσεις διαβούλευσης ευρείας κλίμακας, μία στη Βόρεια Μακεδονία, με τη στήριξη της αντιπροσωπείας του ΟΑΣΕ στα Σκόπια, και μία στη Φρανκφούρτη της Γερμανίας, σε συνεργασία με την Ακαδημία του Πανεπιστημίου Γκαίτε για το Ισλάμ στην Επιστήμη και την Κοινωνία¹⁸. Η τελική συνάντηση εμπειρογνομόνων έλαβε χώρα στο Όσλο, σε συνεργασία με το Δίκτυο για το Μουσουλμανικό Διάλογο. Σταχυολογήθηκαν παραδείγματα, τα οποία διανθίζουν τον Οδηγό, από τις απαντήσεις που έδωσαν οι εκπρόσωποι των χωρών του ΟΑΣΕ και εταίροι από την κοινωνία των πολιτών, σε σχετικό ερωτηματολόγιο του ΟDIHR αναφορικά με τις ανάγκες ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων και παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών.

Ποιά είναι η δομή του Οδηγού;

Στο **Πρώτο Μέρος** γίνεται μια επισκόπηση των δεδομένων που αφορούν αξιόποινες πράξεις εντός της ζώνης του ΟΑΣΕ που τελέστηκαν με κίνητρο τη μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων και των βασικών στοιχείων που χαρακτηρίζουν τέτοια εγκλήματα μίσους. Περιγράφεται, επιπλέον, ο αντίκτυπος των εγκλημάτων μίσους και οι συνακόλουθες προκλήσεις ασφαλείας που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους οι Μουσουλμάνοι, άτομα, κοινότητες και θεσμοί.

Το **Δεύτερο Μέρος** εξηγεί πώς οι κυβερνήσεις θα πρέπει να απαντούν σε εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων και πώς να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις προκλήσεις ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων. Με βάση τις επίσημες δεσμεύσεις του ΟΑΣΕ και άλλων διεθνών προτύπων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αναφέρονται οι βασικές κρατικές υποχρεώσεις καθώς και οι αρχές στις οποίες θα πρέπει να εδράζονται κυβερνητικές πολιτικές και πρωτοβουλίες σε αυτόν τον τομέα.

Το **Τρίτο Μέρος** αναφέρει δέκα πρακτικά βήματα, τα οποία μπορούν να ακολουθήσουν οι κυβερνήσεις για την αντιμετώπιση εγκλημάτων μίσους κατά των Μουσουλμάνων και για την κάλυψη των αναγκών ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων.

Τα **Παράρτηματα** παρέχουν πρόσθετες πληροφορίες, προς διευκόλυνση κυβερνητικών αξιωματούχων και όσων διαχειρίζονται αντιμουσουλμανικές επιθέσεις. Το **Παράρτημα 1** παραθέτει μελέτες περιπτώσεων, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την

17 *Understanding Anti-Semitic Hate Crimes and Addressing the Security Needs of Jewish Communities*, (Βαρσοβία: OSCE/ODIHR, 2017), <<https://www.osce.org/odihr/317166?download=true>>.

18 “Οι στρατηγικές ενίσχυσης της ασφάλειας των μουσουλμανικών κοινοτήτων και ο περιορισμός των εγκλημάτων μίσους στο επίκεντρο των διαβουλεύσεων του ΟDIHR στη Φρανκφούρτη”, Ειδησεογραφία ΟDIHR, 26/12/2018, <<https://www.osce.org/odihr/385875>>.

ενίσχυση της ικανότητας κρατικών αξιωματούχων και άλλων στην αναγνώριση των εγκλημάτων μίσους κατά των Μουσουλμάνων, για τη διατήρηση της συνεργασίας με μουσουλμανικές κοινότητες σε θέματα ασφαλείας και για την εξεύρεση λύσεων που βασίζονται στα πρότυπα και τις δεσμεύσεις περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους. Το **Παράρτημα 2** παραθέτει πίνακα προτεινόμενων δράσεων για τους κυρίως εμπλεκόμενους. Αυτός ο πίνακας μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για την ευαισθητοποίηση βασικών ομάδων στόχου, όπως είναι οι βουλευτές, οι θρησκευτικοί ηγέτες και οι δημόσιοι υπάλληλοι σχετικά με τα ζητήματα ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων. Το **Παράρτημα 3** είναι ένας σύντομος οδηγός για το Ισλάμ, κατάλληλος για αστυνομικούς. Το **Παράρτημα 4** παραθέτει ορισμένα στοιχεία ορολογίας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:

Κατανοώντας την Πρόκληση

I. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΜΙΣΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ ΣΤΟΝ ΟΑΣΕ: ΠΛΑΙΣΙΟ

Τα εγκλήματα μίσους αποτελούν ποινικά αδικήματα, των οποίων τα κίνητρα είναι απόρροια προκαταλήψεων για συγκεκριμένες ομάδες ή άτομα.. Όλα τα εγκλήματα μίσους έχουν δύο διακριτά χαρακτηριστικά: (1) είναι πράξεις που συνιστούν αξιόποινo αδικήμα και (2) κατά την τέλεξη του εγκλήματος ο δράστης ενεργεί βάσει προκατάληψης ή αρνητικής προδιάθεσης¹⁹.

Σημαντική είναι η διάκριση μεταξύ των περιστατικών μίσους και των εγκλημάτων μίσους. Τα εγκλήματα μίσους αποτελούν *ποινικά αδικήματα τα οποία διαπράχθηκαν με κίνητρο την προκατάληψη*²⁰. Τούτο σημαίνει πως ο δράστης επέλεξε το θύμα ή τον στόχο της επίθεσής του λόγω ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων χαρακτηριστικών — όπως η συγκεκριμένη θρησκείας, πίστη, «φυλή», σεξουαλικός προσανατολισμός, ή αναπηρία τους ή λόγω του συσχετισμού τους με αυτά τα χαρακτηριστικά. Τα περιστατικά μίσους, αν και διαπράττονται λόγω συγκεκριμένου χαρακτηριστικού, είτε δεν φτάνουν σε επίπεδο εγκληματικής συμπεριφοράς ή δεν καταγγέλλονται ως εγκλήματα.

Η αντιμουσουλμανική προκατάληψη είναι ένα από τα κίνητρα αρνητικής προδιάθεσης που μετατρέπει ένα έγκλημα (λ.χ. ένα ποινικό αδικήμα σύμφωνα με το ποινικό δίκαιο) σε έγκλημα μίσους. Ένα αντιμουσουλμανικό έγκλημα μίσους τεκμαίρεται εφόσον δύναται να αποδειχθεί ότι ο δράστης επέλεξε θύμα ή στόχο εξαιτίας της πίστεώς τους ή της σχέσεως τους με το Ισλάμ. Τέτοια εγκλήματα επίσης διαπράττονται σε βάρος ανθρώπων που πιστεύεται ότι είναι Μουσουλμάνοι ή συνδέονται με Μουσουλμάνους (όπως συγγενείς ή μη μουσουλμάνοι/ες σύζυγοι) καθώς και ατόμων που αν και μη Μουσουλμάνοι, στοχοποιούνται συχνά σε αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους, συμπεριλαμβανομένων για παράδειγμα και μελών των κοινοτήτων των Σιχ²¹.

Τα εγκλήματα μίσους εναντίον των Μουσουλμάνων ενδέχεται να μην έχουν στόχο ένα πρόσωπο, αλλά ένα ισλαμικό κέντρο, ένα τζαμί, ή οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που προσφέρουν υποστήριξη ή κατάρτιση σε Μουσουλμάνες ή στη μουσουλμανική νεολαία, για παράδειγμα.

Ωστόσο, είναι επίσης σημαντικό να επισημανθεί ότι το κίνητρο προκατάληψης ενός δράστη αντιμουσουλμανικού εγκλήματος μίσους, συχνά συνδέεται και με άλλες προκαταλήψεις, ιδίως με τον σεξισμό, την ξενοφοβική προκατάληψη σε βάρος μεταναστών ή την προκατάληψη εναντίον κάποιου λόγω του χρώματος του δέρματός του ή εξαιτίας της εικαζόμενης εθνότητας ή του εθνοτικού υποβάθρου του. Μια μελέτη σχετικά με τη θυματοποίηση στο πλαίσιο εγκλημάτων μίσους αποκάλυψε ότι το 50%

19 Για μια πληρέστερη συζήτηση της φύσης των εγκλημάτων μίσους, βλ.: “Preventing and responding to hate crimes” (Βαρσοβία: ODIHR, 2009), <<http://www.osce.org/odihr/39821?download=true>>.

20 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ.9/09, “Combating Hate Crimes”, Αθήνα, 2/12/2009, <<https://www.osce.org/cio/40695?download=true>>.

21 “Η πολωνική αστυνομία είπε σε Βρετανό πολίτη, Ινδό Σιχ, που υπέστη ξυλοδαρμό σε κλαμπ ‘Μετά τις επιθέσεις στο Παρίσι Τι περιμένεις;’”, Εφημερίδα *The Telegraph*, Matthew Day, Βαρσοβία, 2/12/2015, <<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/poland/12029627/Polish-police-tell-British-Sikh-man-what-do-you-expect-after-Paris-attacks-after-nightclub-beating.html>>.

των θυμάτων εγκλημάτων μίσους στοχοποιήθηκαν εξαιτίας περισσότερων του ενός χαρακτηριστικών της ταυτότητάς τους²².

Οι δείκτες αντιμουςουλμανικών προκαταλήψεων (δείκτες προκατάληψης) αποτελούν το κύριο εργαλείο για τον εντοπισμό περιπτώσεων αντιμουςουλμανικών εγκλημάτων μίσους. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι δείκτες — και, επομένως, τα αντιμουςουλμανικά κίνητρα του δράστη — ενδέχεται να είναι πολύ προφανή (π.χ. όταν χρησιμοποιούνται αντιμουςουλμανικές λοιδορίες). Άλλες, πάλι, περιπτώσεις απαιτούν μια βαθύτερη κατανόηση των αντιμουςουλμανικών στερεοτύπων και κωδίκων (π.χ. σημαντικά μηνύματα, μέρη ή ημερομηνίες), στοιχεία που ενδέχεται να μην είναι άμεσα προφανή.

Αντιμουςουλμανική προκατάληψη και αφηγήματα

Το αντιμουςουλμανικό αίσθημα έχει παρελθόν πολλών αιώνων στην περιοχή όπου σήμερα βρίσκονται οι χώρες του ΟΑΣΕ. Ακαδημαϊκοί και ερευνητές επισημαίνουν συχνά την απτή άνοδο της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων ανά την υφήλιο μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου στις Η.Π.Α.²³ Οι τρομοκρατικές επιθέσεις, άλλες γεωπολιτικές ανακατατάξεις, η άνοδος ακροδεξιών και επιθετικών εθνικιστικών και νατιβιστικών κινήματων, καθώς και οι μεταναστευτικές ροές δρουν συχνά ως καταλύτης για το αντιμουςουλμανικό αίσθημα σε όλη την ζώνη του ΟΑΣΕ.

Τα «κεντρικά αφηγήματα» κατά των Μουσουλμάνων παρουσιάζονται κυρίως με την ακόλουθη κατηγοριοποίηση: οι Μουσουλμάνοι ως απειλή για την ασφάλεια, μη αφομοιώσιμοι, δημογραφική απειλή και προσηλυτισμός, θεοκρατία, απειλή για την ταυτότητα, ανισότητα των φύλων, οντολογική διαφοροποίηση, έμφυτη βία, ατελής ιθαγένεια και ομοφοβία²⁴.

Το φάσμα αυτών των αφηγημάτων διαιωνίζει την αντίληψη ότι οι «μουςουλμανικές αξίες» απέχουν τόσο πολύ από τις κυρίαρχες «εθνικές αξίες» ώστε οι Μουσουλμάνοι δεν μπορούν ή δεν πρόκειται να ενταχθούν στην κοινωνία. Σύμφωνα με Έρευνα του Pew με θέμα τη στάση απέναντι στους Μουσουλμάνους, στις εννέα από τις δέκα ευρωπαϊκές χώρες που συμμετείχαν, τουλάχιστον το 50% των ερωτηθέντων σε έκαστη χώρα πιστεύει ότι οι Μουσουλμάνοι προτιμούν να ξεχωρίζουν μέσω της θρησκείας τους, και συνεπώς δεν επιθυμούν να ενταχθούν στην κοινωνία. Αυτή η άποψη ήταν πιο διαδεδομένη στην Ελλάδα (78%), στην Ουγγαρία (76%), στην Ισπανία (68%), στην Ιταλία (61%) και στη Γερμανία (61%). Μόνο στην Πολωνία ήταν κάτω από 50%, με το 45% των ερωτηθέντων να εκφράζουν την συγκεκριμένη άποψη²⁵.

22 N. Chakraborti, "Reconceptualising hate crime victimization through the lens of vulnerability and Difference", *Theoretical Criminology* Τόμος. 16, Αρ. 4, 2012. σ.499-514.

23 Διεθνής Αμνηστία, "Επιλογή και Προκατάληψη: Διακρίσεις εις Βάρος των Μουσουλμάνων στην Ευρώπη" (Λονδίνο: Διεθνής Αμνηστία, 2012).

24 Συγκριτική Έκθεση "Counter Islamophobia Kit, Dominant Islamophobic Narratives – Comparative Report", Center for Racism and Ethnicity Studies, Πανεπιστήμιο του Λιντς, Ιούλιος 2017, <<https://cik.leeds.ac.uk/wp-content/uploads/sites/36/2017/07/2017.07.26-WS1-Comparative-Final.pdf>>.

25 Οι Ευρωπαίοι φοβούνται ότι ένα Κύμα Προσφύγων θα Φέρει Περισσότερη Τρομοκρατία, Λιγότερες Θέσεις Εργασίας, 2016, <<https://www.pewresearch.org/global/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/>>.

Επιπλέον, η ρητορική περί ασφαλείας και τρομοκρατίας και ο λεγόμενος «Πόλεμος ενάντια στην Τρομοκρατία» μπορεί να οδηγήσουν σε καταχρηστικές συμπεριφορές ή σε επιθέσεις εναντίον Μουσουλμάνων και να πυροδοτήσουν διακρίσεις — ακόμη και εκ μέρους θεσμών και Αρχών — μέσω ακατάλληλης ή δυσανάλογης εφαρμογής «διαδικασιών καταπολέμησης της τρομοκρατίας»²⁶.

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. (FRA), σε μελέτη που τιτλοφορείται “Second European Union Minorities and Discrimination Survey”, διαπιστώνει πως σχεδόν ένας στους τρεις ερωτηθέντες Μουσουλμάνους, ανέφερε ότι υπέστη διακρίσεις κατά την αναζήτηση εργασίας. Η μελέτη έδειξε επίσης ότι η παρενόχληση λόγω εθνοτικού ή μεταναστευτικού υποβάθρου είναι συνήθης για έναν στους τέσσερις Μουσουλμάνους. Ένας στους τρεις δήλωσε ότι βίωσε διακρίσεις, παρενόχληση ή έλεγχο από την αστυνομία λόγω εμφανών θρησκευτικών συμβόλων, όπως παραδοσιακή ή θρησκευτική ένδυση. Περίπου οι μισοί δήλωσαν ότι τα ονόματά τους, το χρώμα του δέρματος ή η εμφάνισή τους ήταν ο λόγος που υπέστησαν διακρίσεις όταν αναζητούσαν εργασία, στέγαση ή λάμβαναν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη²⁷.

Παρά το γεγονός ότι οι Μουσουλμάνοι που διαμένουν σε κράτη του ΟΑΣΕ δεν είναι μονοδιάστατοι, δεδομένου ότι διαθέτουν διαφορετικά υπόβαθρα και ταυτότητες, κάποιες φορές ακολουθείται, έναντι αυτών και των κοινοτήτων τους, μια περιοριστική προσέγγιση. Παραδείγματος χάριν, η έκθεση του ODIHR με τίτλο «Περιστατικά υποκινούμενα από μίσος με στόχο μετανάστες, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο εντός της ζώνης του ΟΑΣΕ», που δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2015, επεσήμανε τις συνεχιζόμενες ανησυχίες σχετικά με την ταύτιση του αντιπροσφυγικού και του αντιμουσουλμανικού αισθήματος²⁸. Καθώς η κατάσταση για τους Μουσουλμάνους διαφέρει από χώρα σε χώρα, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σύνθετοι και ποικιλόμορφοι παράγοντες, οι οποίοι προϋποθέτουν μία προσέγγιση με βάση το εκάστοτε πλαίσιο, προκειμένου να γίνει κατανοητό το διαφορετικό κλίμα, το οποίο αντιμετωπίζουν οι Μουσουλμάνοι εντός της ζώνης του ΟΑΣΕ. Υπάρχουν περιοχές όπου το Ισλάμ αποτελεί μειονοτική θρησκεία, περιοχές όπου η εθνότητα με τη θρησκεία είναι αλληλένδετες, ή περιοχές όπου η κυρίαρχη ερμηνεία του Ισλάμ συνυπάρχει παράλληλα με νεο-αναδυόμενες ή μειονοτικές ερμηνείες αυτού.

Διαθεματικότητα

Διαθεματικότητα είναι η μελέτη των αλληλοεπικαλυπτόμενων ή των διασταυρούμενων κοινωνικών ταυτοτήτων και των συναφών συστημάτων καταπίεσης, κυριαρχίας ή διακρίσεων. Εξετάζει τους τρόπους με τους οποίους διάφορες κατηγορίες, όπως το φύλο, η «φυλή», η εθνότητα, η κοινωνική τάξη, η αναπηρία, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η θρησκεία και η ηλικία αλληλεπιδρούν σε πολλαπλά και συχνά ταυτόχρονα επίπεδα, και

26 Patel, Tina. G. *It's not about security, it's about racism: counter-terror strategies, civilizing processes and the post-race fiction*. Palgrave Communications, Τόμος 3 (2017).

27 “Second European Union Minorities and Discrimination Survey Muslims – Selected findings”, European Union Agency for Fundamental Rights, 2017, <https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-eu-minorities-survey-muslims-selected-findings_en.pdf>.

28 “Fact-Finding Meeting: Hate-Motivated Incidents Targeting Migrants, Refugees and Asylum-Seekers in the OSCE Region”, OSCE/ODIHR, 11/12/2015, <<http://www.osce.org/odihr/235741?download=true>>.

υποστηρίζει ότι κάθε στοιχείο ή χαρακτηριστικό του ατόμου είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με όλα τα υπόλοιπα²⁹.

Ερευνες, συμπεριλαμβανομένης και εκείνης του Ευρωπαϊκού Δικτύου Κατά του Ρατσισμού (ENAR), δείχνουν ότι η κατανόηση της διαθεματικότητας και των εγκλημάτων μίσους βρίσκεται σε στάδιο ανάπτυξης σε πολλές εθνικές αστυνομικές αρχές³⁰. Το ίδιο φαίνεται να ισχύει και για τους ερευνητές, τους εργαζόμενους σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και σε θεσμούς της ποινικής δικαιοσύνης. Συχνά αναφέρεται ότι ο λόγος για την ελλιπή καταγραφή εγκλημάτων μίσους σχετίζεται με τα εγκλήματα μεικτού κινήτρου, στην περίπτωση των οποίων τα θύματα στοχοποιήθηκαν εξαιτίας περισσότερων του ενός δεικτών προκατάληψης ή κινήτρων. Ορισμένες μορφές επιβολής του Νόμου ή συστήματα καταγραφής εγκλημάτων μίσους επιτρέπουν πολλαπλές επισημάνσεις ή επιλογή πολλαπλών δεικτών, εφόσον υπάρχει σχετική κατηγοριοποίηση. Παρά ταύτα, προκειμένου τα εγκλήματα μίσους να κατηγοριοποιούνται με βάση διαθεματική προσέγγιση, η αστυνομία και οι συναρμόδιες αρχές θα πρέπει να βασίζονται στις μεθόδους τους στην κατανόηση ότι οι ταυτότητες των θυμάτων είναι πολυδιάστατες και διαθεματικές, και συνεπώς απαιτείται μια πολυεπίπεδη απάντηση. Παραδείγματος χάριν, μια επίθεση εναντίον μιας Μουσουλμάνας ενδέχεται να συνιστά έγκλημα μίσους εάν της αφαιρέσουν βίαια το χιτζάμπ. Το κίνητρο για ένα τέτοιο έγκλημα μίσους μπορεί να συνδέεται εν μέρει με την εικαζόμενη θρησκεία της αλλά και με το φύλο της. Αλλά και η «φυλή» ενδέχεται να παίζει επίσης ρόλο. Ένα τέτοιο έγκλημα μίσους δεν θα είχε τις ίδιες συνέπειες για έναν άρρενα Μουσουλμάνο ή για μια μαύρη γυναίκα, οι οποίοι δεν φέρουν εμφανή θρησκευτική ένδυση. Η έννοια της διαθεματικότητας μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμη για την καλύτερη κατανόηση της θυματοποίησης και για τη βελτίωση της αστυνομικής διερεύνησης αυτών των εγκλημάτων.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην απόφασή του Αλκονίε κατά Μαυροβούνιου αναγνώρισε ότι ένας άνδρας Ρομά από το Μαυροβούνιο και η οικογένειά του δέχονταν παρενοχλήσεις από τους γείτονές τους επειδή ήταν και Ρομά και Μουσουλμάνοι. Η οικογένεια κέρδισε τη δίκη αφού τους αναγνωρίστηκε ότι υπέστησαν φυλετικές και θρησκευτικές προσβολές, δέχτηκαν απειλές θανάτου, στην εξώθυρά τους κάποιος ζωγράφισε γκράφιτι, έγινε επίθεση στο όχημά τους και τους απείλησαν με όπλο ενώ βρίσκονταν εντός του διαμερισμάτος τους, πριν τελικώς προσφύγουν στη δικαιοσύνη. Το Δικαστήριο εστίασε ιδιαίτερα σε δυο από τα πλέον απειλητικά συμβάντα. Κατόπιν προσεκτικής εξέτασης της στάσης της αστυνομίας, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι ήταν ανεπαρκής. Σε μια περίπτωση, έπεσαν σφαίρες και οι κατηγορούμενοι για τους πυροβολισμούς διέψευσαν μεν την εμπλοκή τους, παραδέχτηκαν δε ότι τους άκουσαν και είδαν τους κάλυκες. Το Δικαστήριο επέκρινε την αστυνομία διότι δεν συνέλεξε τους κάλυκες ούτε έκανε έλεγχο για να διαπιστώσει κατά πόσον οι φερόμενοι ως δράστες

29 Η διαθεματικότητα είναι πλαίσιο ποιοτικής ανάλυσης που εντοπίζει το πώς αλληλένδετα συστήματα εξουσίας επηρεάζουν τους πλέον κοινωνικά περιθωριοποιημένους. Ο όρος αποδίδεται στη μαύρη φεμινίστρια διανοούμενη Kimberlé Williams Crenshaw και χρονολογείται στα 1989. *Forgotten Women: The Impact of Islamophobia on Muslim Women*, (Βρυξέλλες: ENAR – European Network Against Racism, 2016), <https://www.enar-eu.org/IMG/pdf/forgottenwomenpublication_lr_final_with_latest_corrections.pdf>.

30 *Ρατσιστικό Έγκλημα και Θεσμικός Ρατσισμός στην Ευρώπη*, (Βρυξέλλες: ENAR – European Network Against Racism, 2019), <https://www.enar-eu.org/IMG/pdf/shadowreport2018_final.pdf>.

Οι Μουσουλμάνοι αποτελούν, επίσης, συχνά στόχο παρενόχλησης που συνδέεται με άλλες πτυχές της ταυτότητάς τους - και πιο συγκεκριμένα ξενοφοβικές και ρατσιστικές φραστικές επιθέσεις - που ενδέχεται να συνδέονται με κοινωνικές και ιστορικές εντάσεις. Οι επιθέσεις αυτές συχνά βασίζονται στην αντίληψη ότι το θύμα δεν ανήκει ή δεν δικαιούται να ζει σε αυτό που ο δράστης αντιλαμβάνεται ως το «δικό του» έδαφος. Ωστόσο, τα εγκλήματα μίσους με κίνητρο τη μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων μπορεί επίσης να έχουν ως στόχο κτίριο ή φορέα, το οποίο ενδέχεται να φιλοξενεί ισλαμικό φορέα, επιχειρήσεις ή κατοικίες που συνδέονται με το μουσουλμανικό στοιχείο ή το Ισλάμ. Βανδαλισμοί περιουσιών, αντιμουσουλμανικά γκράφιτι ή εναπόθεση χοιρινών προϊόντων μέσα ή έξω από ακίνητο θύματος αποτελούν επίσης κοινές μεθόδους που χρησιμοποιούν οι δράστες για να παρενοχλήσουν ή να εκφοβίσουν Μουσουλμάνους.

Το Γραφείο (ODIHR) δημοσίευσε ενημερωτικό φυλλάδιο για να βοηθήσει τους ενδιαφερόμενους στην κατανόηση των εγκλημάτων μίσους κατά των Μουσουλμάνων³⁴.

1. Δείκτες προκατάληψης

Δείκτες προκατάληψης είναι ένα ή περισσότερα στοιχεία τα οποία υποδηλώνουν ότι το έγκλημα μπορεί να διαπράχθηκε με κίνητρο την προκατάληψη. Οι δείκτες παρέχουν αντικειμενικά κριτήρια βάσει των οποίων κρίνεται το πιθανό κίνητρο, αλλά δεν αποδεικνύουν απαραίτητα ότι ο δράστη παρακινήθηκε από προκατάληψη.

Οι δείκτες προκατάληψης για ένα αντιμουσουλμανικό έγκλημα συμπεριλαμβάνουν την στοχοποίηση του ατόμου λόγω της πραγματικής ή εικαζόμενης ταυτότητάς του ως Μουσουλμάνου, τη χρήση σαφώς αντιμουσουλμανικών σχολίων, τις αναφορές σε τρομοκρατικές δράσεις ή ομάδες ή/και στην τρομοκρατία. Η αστυνομία θα πρέπει να καταγράφει και να επισημαίνει αυτά τα κίνητρα προκατάληψης και τους δείκτες όταν παίρνει καταθέσεις και συνδιαλέγεται με θύματα αντιμουσουλμανικής μισαλλοδοξίας³⁵.

Οι δείκτες προκατάληψης αποτελούν χρήσιμο εργαλείο για την αστυνομία, τους εισαγγελείς και τις ΜΚΟ, προκειμένου να αναλύσουν εάν ένα καταγγελλόμενο έγκλημα είναι ενδεχομένως έγκλημα μίσους. Σκοπός των δεικτών είναι να εκκινήσει η διαδικασία εντοπισμού αποδεικτικών στοιχείων μέσω επιδέξιας ανάκρισης ή εξονυχιστικής έρευνας. Ένας δείκτης προκατάληψης θα μπορούσε να αποτελεί, χωρίς κάτι τέτοιο να είναι υποχρεωτικό, στοιχείο που θα χρησιμοποιηθεί ενώπιον του δικαστηρίου.

Ακολουθεί ενδεικτικός κατάλογος δεικτών προκατάληψης για εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων.

34 Hate Crime against Muslims factsheet, (Βαρσοβία: ODIHR, 2018), <<https://www.osce.org/odihr/373441>>.

35 Για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: “Improving the Recording of Hate Crime by Law Enforcement Authorities: Key Guiding Principles”, <https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/cc-2017-key-guiding-principles-recording-hate-crime_en.pdf>.

Αντίληψη θύματος, μάρτυρος ή ειδικού

Αν το θύμα ή οι μάρτυρες αντιλαμβάνονται ότι ο εγκληματίας έδρασε υποκινούμενος από αντιμουσουλμανική προκατάληψη, θα πρέπει το συμβάν να διερευνηθεί ως έγκλημα μίσους. Ένας τρίτος, όπως μια οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών ή της μουσουλμανικής κοινότητας, που καταγράφει αντιμουσουλμανικά περιστατικά, ή ένας ανεξάρτητος εμπειρογνώμων, ενδέχεται επίσης να είναι σε θέση να εντοπίσει ένα κίνητρο προκατάληψης, το οποίο δεν ήταν οφθαλμοφανές για το θύμα ή τους μάρτυρες. Όποτε συμβαίνει αυτό, η αντίληψη του ίδιου του αστυνομικού ότι η εγκληματική ενέργεια είναι δυνητικά έγκλημα μίσους, θα μπορούσε να καταγραφεί ως δείκτης προκατάληψης³⁶.

Σχόλια, γραπτές δηλώσεις, χειρονομίες ή γκράφιτι

Συχνά, οι δράστες εγκλημάτων μίσους κάνουν σαφή την προκατάληψή τους πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά την πράξη. Σημαντική απόδειξη στην πλειονότητα τέτοιων περιστατικών είναι λέξεις ή σύμβολα που χρησιμοποιούν οι ίδιοι οι δράστες. Όσοι διαπράττουν εγκλήματα μίσους επιδιώκουν να στείλουν μήνυμα στα θύματά τους, στις κοινότητες των θυμάτων τους και στην κοινωνία. Αυτά τα μηνύματα, από προφορικές ύβρεις μέχρι γκράφιτι, αποτελούν ισχυρή ένδειξη ύπαρξης κινήτρου προκατάληψης. Οι ερωτήσεις που ακολουθούν μπορούν να βοηθήσουν να προσδιοριστεί κατά πόσον υπάρχει κίνητρο αντιμουσουλμανικής προκατάληψης στο έγκλημα:

- Μήπως ο ύποπτος πρόεβη σε σχόλιο ή γραπτές δηλώσεις περί Μουσουλμάνων, Ισλάμ και συμμετοχής της ιδιότητας ή της υποτιθέμενης ιδιότητας του θύματος, ως μέλους της μουσουλμανικής κοινότητας, ή περί της πραγματικής ή εικαζόμενης εθνότητας ή εθνικότητάς του; Σε αυτήν την περίπτωση, θυμηθείτε ότι δηλώσεις ή συνθήματα κατά των Μουσουλμάνων μπορεί εσφαλμένα να παρουσιαστούν ως απλή επίκριση πολιτισμικών πρακτικών — όπως η ισλαμική ενδυμασία, η πληθώρα τζαμιών, το κρέας χαλάλ ή οι συζητήσεις περί μετανάστευσης, τρομοκρατίας ή λοιπών κοινωνικών ζητημάτων, τα οποία συνδέονται με κοινότητες Μουσουλμάνων. Επιπροσθέτως, είναι σημαντικό να τονιστεί πως η παρενόχληση των Μουσουλμάνων συχνά συγχέεται με ρατσιστικές και ξενοφοβικές δηλώσεις και μεροληπτικό αίσθημα που ενδέχεται να εκφράζονται με ρατσιστική και ξενοφοβική διατύπωση.
- Βρέθηκαν στον τόπο του εγκλήματος σκίτσα, γκράφιτι, γελοιογραφίες ή έργα τέχνης, τα οποία απεικόνιζαν ή δαιμονοποιούσαν τους Μουσουλμάνους, το Ισλάμ ή τον Προφήτη Μωάμεθ; Βρέθηκαν στο χώρο τέλεσης του εγκλήματος σύμβολα ναζιστικά ή της ακροδεξιάς, ή σύμβολα που θα μπορούσαν να θεωρηθούν σύμβολα μίσους στη χώρα όπου διαπράχθηκε το έγκλημα; Τυχόν αναφορές σε ακροδεξιά συνθήματα και σύμβολα με σκοπό την καλλιέργεια μίσους ή τον εκφοβισμό των Μουσουλμάνων ή λοιπών ομάδων ενδέχεται να είναι συγκαλυμμένα. Ωστόσο η ακροδεξιά «εικονογραφία» δεν περιλαμβάνεται σε όλα τα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους και η εικονογράφηση —

36 Προδιαγραφές Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI), “General Policy Recommendation No.11 on combating racism and racial discrimination in policing”, που υιοθετήθηκε στις 29 Ιουνίου 2007, <<https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/recommendation-no.11>>.

π.χ. το σύμβολο της σβάστικας – χρησιμοποιείται συχνά σε εγκλήματα μίσους με κίνητρο κάποια άλλη μορφή προκατάληψης και

- Σε περίπτωση που ο στόχος ήταν χώρος θρησκευτικής ή πολιτιστικής σημασίας, εντοπίστηκε εκεί αντικείμενο που θεωρείται προσβλητικό για τους Μουσουλμάνους (π.χ. χοιρινό κρέας ή αίμα); Πέραν των τζαμιών, των ισλαμικών πολιτιστικών κέντρων ή των σχολείων, αντικείμενα με σκοπό να εκφοβίσουν το μουσουλμανικό στοιχείο μπορεί να τοποθετηθούν και έξω από κτίρια επιχειρήσεων ή κατοικιών, που θεωρείται ότι ανήκουν σε Μουσουλμάνους.

Το πλαίσιο του εγκλήματος

Θρησκευτικές ή άλλες διαφορές μεταξύ θύτη και θύματος δεν συνιστούν, από μόνες τους, δείκτη προκατάληψης. Οι παρακάτω ερωτήσεις, όμως, μπορούν να βοηθήσουν να ξεκαθαρίσει το πλαίσιο ενός εγκλήματος και ίσως αποκαλύψουν στοιχεία σχετικά με την πιθανότητα ύπαρξης αντιμουσουλμανικού κινήτρου.

- Μήπως ο δράστης υποστηρίζει ομάδα, γνωστή για την εχθρική της στάση απέναντι στο μουσουλμανικό στοιχείο; Μήπως οι διαθέσιμες αποδείξεις υποδηλώνουν πως ο δράστης είναι οπαδός ακροδεξιών ομάδων ή έχει εκφράσει διαδικτυακά την στήριξή του προς ρατσιστικές ή ξενοφοβικές ομάδες κατά των Μουσουλμάνων;
- Το θύμα ήταν εμφανώς αναγνωρίσιμο ως Μουσουλμάνος/α; Κάποιοι ενδέχεται να αποτελούν στόχο αντιμουσουλμανικής παρενόχλησης, διότι φέρουν μουσουλμανική ενδυμασία (μεταξύ άλλων του ολόσωμου παραδοσιακού *χιτζάμπ* ή του *θόμπ*) ή ακόμη και άλλου είδους θρησκευτικής ή πολιτισμικής περιβολής (π.χ. τουρμπάνι των Σιχ ή *σαλβάρι*). Παρά ταύτα, κάποιος ενδέχεται επίσης να στοχοποιηθεί και να υποστεί αντιμουσουλμανική παρενόχληση λόγω χρώματος του δέρματος, εικαζόμενης εθνικότητας, γλώσσας, η οποία θεωρείται «συνδεδεμένη με το μουσουλμανικό στοιχείο» και επειδή προσέρχεται τακτικά σε οργανισμούς κάποιου θρησκευόμενου, οι οποίοι πιστεύεται ότι συνδέονται με το μουσουλμανικό στοιχείο.
- Είχε το έγκλημα ως στόχο πρόσωπο που εμφανώς όρθωσε το ανάστημά του για να εναισθητοποιήσει σχετικά με τα δικαιώματα της μουσουλμανικής κοινότητας;
- Συμμετείχε το θύμα σε δραστηριότητες της μουσουλμανικής κοινότητας, οργάνωσης συνδεδεμένης με τη μουσουλμανική κοινότητα ή οργάνωσης, που θα μπορούσε να θεωρηθεί συνδεδεμένη με τη μουσουλμανική κοινότητα, όταν σημειώθηκε το περιστατικό;

Οργανωμένες ομάδες μίσους

Αν και όλα τα εγκλήματα μίσους δεν διαπράττονται από οργανωμένες ομάδες, μέλη τέτοιων ομάδων ή συνεργάτες αυτών συχνά συμμετέχουν στη διάπραξή τους. Οι καταφατικές απαντήσεις στις εξής ερωτήσεις είναι δείκτες προκατάληψης:

- Άφησαν πίσω τους οι δράστες στοιχεία ή αντικείμενα που υποδηλώνουν ότι η εγκληματική ενέργεια ήταν έργο νεοναζί, άλλων εξτρεμιστικών εθνικιστικών οργανώσεων ή διεθνών τρομοκρατικών οργανώσεων;
- Έδειξε ο δράστης να υποστηρίζει ή να επιδοκιμάζει ανοικτά τη δράση ή την αποστολή τρομοκρατικής οργάνωσης, η οποία έχει στοχοποιήσει Μουσουλμάνους;
- Μιμήθηκε ο δράστης με τις πράξεις του, πράξεις τρομοκρατών που στοχοποιούν μουσουλμανικές κοινότητες;
- Εξέφρασε ο δράστης σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης υποστήριξη σε αντιμουσουλμανική ομάδα;
- Υπάρχουν αποδείξεις που υποδηλώνουν δράση παρόμοιας ομάδας στην περιοχή (π.χ. αφίσες κατά Μουσουλμάνων, συνθήματα σε τοίχους ή φυλλάδια);
- Υιοθέτησε ο δράστης συμπεριφορά που συνδέεται με συμμετοχή σε οργάνωση μίσους, όπως ναζιστικό χαιρετισμό ή άλλες χειρονομίες σχετιζόμενες με ακροδεξιά αντιμουσουλμανικά κινήματα;
- Έφερε ο δράστης περιβολή, τατουάζ ή άλλα δηλωτικά που μπορεί να τον/τη συνδέουν με εξτρεμιστική οργάνωση ή με ομάδα μίσους;
- Απέυθνε προσφάτως ομάδα μίσους ή νεο-ναζί δημόσιες απειλές κατά της μουσουλμανικής κοινότητας, π.χ. στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή στα συμβατικά ΜΜΕ;
- Χρησιμοποίησε ο δράστης συγκεκριμένους όρους, οι οποίοι ενδεχομένως υποδηλώνουν προκατάληψη κατά των Μουσουλμάνων και ορολογία προερχόμενη από ακροδεξιά ρητορική ή ιδεολογία;

Τοποθεσία και χρόνος

Η τοποθεσία και ο χρόνος του εγκλήματος μπορούν επίσης να είναι δηλωτικά στοιχεία προκατάληψης εις βάρος των Μουσουλμάνων. Οι απαντήσεις στις εξής ερωτήσεις θα μπορούσαν να αποκαλύψουν δείκτες προκατάληψης:

- Συνέβη το περιστατικό μετά από γεγονός υψηλού προφίλ που ενέτειναν το δημόσιο διάλογο περί Ισλάμ και μουσουλμανικής κοινότητας (π.χ. περιστατικά διεθνούς τρομοκρατίας);
- Συνέβη το περιστατικό σε ημερομηνία με ιδιαίτερη σημασία όπως:
  - θρησκευτικές αργίες (π.χ. το Τέλος της Νηστείας, η Γιορτή της Θυσίας);
  - Σημαντική ημέρα για τους εθνικιστές κατά την οποία εξτρεμιστές και ακροδεξιές ομάδες μπορεί να διοργανώσουν συγκεντρώσεις και πορείες (π.χ. ημερομηνίες ιστορικής σημασίας που σχετίζονται με απόψεις περί φυλετικής ανωτερότητας);
  - Κατά τη διάρκεια του μηνός του Ραμαζανιού και εντός των ορίων τζαμιών ή μουσουλμανικών φορέων ή
  - Λοιπές σημαντικές ημερομηνίες (π.χ. εθνικές εορτές);

Μοτίβα ή συχνότητα διάπραξης προηγούμενων εγκληματικών ενεργειών ή συμβάντων

Τα εγκλήματα μίσους μερικές φορές δεν αποτελούν μεμονωμένα περιστατικά, αλλά μέρος ενός ευρύτερου μοτίβου. Συνεπώς, κατά την αναζήτηση δεικτών προκατάληψης θα πρέπει να τίθενται οι εξής ερωτήσεις:

- Μήπως έλαβαν χώρα στην ίδια περιοχή άλλα περιστατικά σε βάρος Μουσουλμάνων;
- Παρατηρήθηκε κλιμάκωση αντιμουσουλμανικών περιστατικών, ξεκινώντας από χαμηλού βαθμού παρενοχλήσεις και μη εγκληματική δραστηριότητα μέχρι πιο βαριές εγκληματικές συμπεριφορές, όπως βανδαλισμοί ή επιθέσεις;
- Έγιναν πρόσφατα αποδέκτες απειλών ή άλλου είδους εκφοβισμού, λ.χ. με τηλεφωνικές κλήσεις ή μέσω ταχυδρομείου το θύμα ή η μουσουλμανική κοινότητα ή η οργάνωση που εκπροσωπεί το θύμα;
- Κυκλοφόρησαν στην περιοχή αντιμουσουλμανικά ή ακροδεξιού περιεχομένου έντυπα;

Η φύση της βίας

Καθώς τα εγκλήματα μίσους τείνουν να είναι εγκλήματα που μεταφέρουν μηνύματα, η έκταση της βίας, οι καταστροφές και η ωμότητα τείνουν να είναι σημαντικές. Οι εξής ερωτήσεις θα μπορούσαν να αποκαλύψουν δείκτες προκατάληψης:

- Προκύπτει από την επίθεση κάποιο τυπικό *modus operandi* των οργανωμένων ομάδων μίσους ή κάποιας τρομοκρατικής οργάνωσης;
- Υπάρχει περίπτωση μια άλλη αντιμουσουλμανική εγκληματική ενέργεια υψηλού προφίλ να ενέπνευσε τον δράστη ή αυτός να επιχειρήσει να την αντιγράψει;
- Αφορούσε το περιστατικό απρόκλητη και ακραία εκδήλωση βίας ή προσβλητική συμπεριφορά;
- Έγινε το περιστατικό σε δημόσιο χώρο ή δημοσιοποιήθηκε με κάποιο τρόπο, όπως μαγνητοσκόπηση και ανάρτηση στο διαδίκτυο;
- Χρησιμοποιήθηκε συγκεκριμένη γλώσσα και εκφράσεις κατά των μουσουλμανικών κοινοτήτων που ενδεχομένως υποδηλώνουν ιδεολογία ακροδεξιών και αντιμουσουλμανικών οργανώσεων;

2. Τύποι αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους

Το φάσμα των αξιόποινων πράξεων που υποκινούνται από αντιμουσουλμανικό μίσος είναι ευρύ και περιλαμβάνει από επιθέσεις υψηλού προφίλ μέχρι μικροεπεισόδια, τα οποία, εάν

δεν τύχουν κατάλληλης διαχείρισης, μπορούν να κλιμακωθούν. Σε τέτοιες επιθέσεις μπορούν να προβούν άτομα που ενεργούν μόνα τους ή ως μέλη οργανωμένης ομάδας μίσους.

Επιθέσεις εναντίον ατόμων

Μεμονωμένα άτομα γίνονται στόχος επίθεσης για πολλούς λόγους. Μπορεί να είναι ιδιαίτερα τρωτά εξαιτίας κοινωνικών, πολιτικών, θρησκευτικών ή άλλων παραγόντων που τα καθιστούν αναγνωρίσιμα, εάν παραδείγματος χάριν:

- Φορούν ισλαμική ενδυμασία, όπως *χιτζάμπ* ή *θόμπ*.
- Αναγνωρίζονται δημοσίως ως εκπρόσωποι μουσουλμανικής/ισλαμικής οργάνωσης.
- Βρίσκονται κοντά σε τζαμί, ισλαμικό σχολείο, ισλαμικό κέντρο πολιτισμού ή επιχείρηση εστίασης/κατάστημα με προϊόντα χαλάλ.
- Συμμετέχουν σε δημόσια εκδήλωση μουσουλμανικού ενδιαφέροντος,
- Γιορτάζουν ισλαμική εορτή.
- Ομιλούν γλώσσα η οποία, εντός συγκεκριμένου πλαισίου, θα μπορούσε να σημαίνει ότι πρόκειται για Μουσουλμάνους και
- Αποτελούν μειονότητα ή μέλος εθνοτικής ομάδας που εικάζεται ότι είναι μουσουλμανική.

Εγκληματικές ενέργειες, τις οποίες υποκινεί η μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων, θέτουν στο στόχαστρο και άτομα τα οποία εικάζεται ότι είναι Μουσουλμάνοι, ή συνδέονται με Μουσουλμάνους και το Ισλάμ, διότι κάνουν αγορές από σουπερμάρκετ χαλάλ, επισκέπτονται μουσουλμανικό φορέα ή διατηρούν φιλικούς ή κοινωνικούς δεσμούς με Μουσουλμάνους. Στόχος αντιμουσουλμανικών επιθέσεων τόσο στην πραγματική ζωή όσο και στο διαδίκτυο, μπορεί να είναι ακτιβιστές ή εμπειρογνώμονες, οι οποίοι στηλιτεύουν τη μισαλλοδοξία προς τους Μουσουλμάνους ή ευαισθητοποιούν την κοινή γνώμη για την ισλαμική ιστορία και πολιτισμό, χωρίς όμως να είναι οι ίδιοι Μουσουλμάνοι.

Με βάση τα στοιχεία που διαθέτει ο ODIHR σχετικά με τις καταγγελίες εγκλημάτων μίσους, ακολουθεί θεματική κατηγοριοποίηση με παραδείγματα αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους και περιστατικών που σημειώθηκαν σε βάρος ατόμων εντός της ζώνης του ΟΑΣΕ³⁷.

α. Φόνος

Τα τελευταία χρόνια, έχασαν τη ζωή τους άνθρωποι εντός της επικράτειας των χωρών του ΟΑΣΕ μετά από επιθέσεις, που σύμφωνα με τις αποδείξεις, υποκινήθηκαν από αντιμουσουλμανική προκατάληψη, για παράδειγμα:

Καναδάς- Στις 29 Ιανουαρίου 2017, ένοπλος άνοιξε πυρ σε τέμενος στην πόλη του Κεμπέκ, σκοτώνοντας έξι και τραυματίζοντας δεκαεννέα ανθρώπους, λίγο μετά την απογευματινή προσευχή. Στον δράστη αποδόθηκαν έξι κατηγορίες για φόνο.

37 Όλα τα παραδείγματα του κεφαλαίου προέρχονται από τον ιστότοπο του ODIHR Hate Crime Reporting. Για περισσότερες πληροφορίες και παραδείγματα, βλ.: <<http://hatecrime.osce.org/what-hate-crime/bias-against-muslims>>.

Γερμανία- Το 2009 Μουσουλμάνα, η οποία φορούσε χιτζάμπ, έχασε τη ζωή της όταν δέχτηκε επίθεση με μαχαίρι εντός αίθουσας δικαστηρίου, κατά τη διάρκεια ακροαματικής διαδικασίας εφέσεως, στη Δρέσδη.

Σουηδία- Στις 22 Οκτωβρίου 2015, μασκοφόρος, 21 ετών, εισέβαλε σε σχολική μονάδα και σκότωσε με ξίφος τρία άτομα, στη φονικότερη επίθεση που έγινε ποτέ σε σχολείο στην ιστορία της Σουηδίας. Ο δράστης φέρεται να επέλεξε το σχολείο αυτό, επειδή μεγάλος αριθμός των μαθητών ήταν παιδιά προσφύγων.

Ελβετία- Στις 19 Δεκεμβρίου 2016, δύο άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους όταν ένας άνδρας άνοιξε πυρ κατά πλήθους σε ισλαμικό κέντρο της Ζυρίχης, αφού πρώτα φώναξε *“Raus aus unserer land”* («Φύγετε από τη χώρα μας!») και

Ηνωμένο Βασίλειο- Στις 29 Απριλίου 2013, ένας 82χρονος παππούς δέχθηκε θανάσιμο χτύπημα με μαχαίρι, καθώς επέστρεφε στο σπίτι του από τέμενος του Μπέρμιγχαμ. Ο δράστης δήλωσε αργότερα ότι επιτέθηκε στον άνδρα διότι «ήταν Μουσουλμάνος και δεν υπήρχαν μάρτυρες».

β. Άλλες βίαιες επιθέσεις

Και άλλες βίαιες επιθέσεις σε βάρος Μουσουλμάνων συμβαίνουν συχνά εντός της επικράτειας των μελών του ΟΑΣΕ. Μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν:

- Χρήση όπλων όπως πυροβόλα όπλα, εκρηκτικούς μηχανισμούς, μαχαίρια και ρόπαλα μπίτζμπολ.
- Απόπειρες παράσυρσης των θυμάτων με αυτοκίνητο.
- Ξυλοδαρμούς.
- Απόπειρα να τραβήξουν ή να αφαιρέσουν τα ενδύματα του θύματος.
- Αρπαγή, σπρώξιμο, χαστούκια, φτύσιμο ή παρόμοιες επιθετικές κινήσεις και
- Επιθέσεις σε πλήθη συγκεντρωμένα εντός ή δίπλα σε εγκαταστάσεις μουσουλμανικού ενδιαφέροντος, όπως τεμένη/τζαμιά.

Οι βίαιες επιθέσεις εναντίον Μουσουλμάνων ενδέχεται να προκαλέσουν σοβαρά σωματικά και ψυχολογικά τραύματα, με τα θύματα να χρήζουν νοσοκομειακής περίθαλψης, ιατρικής φροντίδας και συμβουλευτικής αρωγής. Τα παραδείγματα που ακολουθούν προέρχονται από χώρες του ΟΑΣΕ:

Βοσνία και Ερζεγοβίνη- Το 2015 στην επικράτεια της Σερβικής Δημοκρατίας της Βοσνίας (Republika Srpska), Μουσουλμάνος Βόσνιος επαναπατριζόμενος δέχθηκε επίθεση από αγνώστους δράστες που χάραξαν «τέσσερα σίγμα του κυριλλικού αλφαβήτου» (τον σερβικό σταυρό) στο στομάχι του.

Καναδάς- Το 2017 ζευγάρι Μουσουλμάνων, ένας άνδρας και μια γυναίκα, υπέστησαν σωματική επίθεση, διότι παρενέβησαν όταν Μουσουλμάνα που φορούσε κάλυμμα της κεφαλής εντός εμπορικού κέντρου δέχτηκε απειλές θανάτου.

Γαλλία- Στις 11 Σεπτεμβρίου 2019, ένας άνδρας μαχαίρωσε μια γυναίκα και της έβγαλε το κάλυμμα του προσώπου μπροστά στις δύο ανήλικες θυγατέρες της. Μετά την επίθεση ο άνδρας φώναξε «Εδώ είναι το σπίτι μας» και «Δεν τελείωσε!».

Ιρλανδία- Τον Μάιο του 2016, δύο Αφγανοί ενήλικες και ένας έφηβος δέχτηκαν προσβολές και σωματική επίθεση από ομάδα που άφησε δύο από τα θύματα λιπόθυμα· και

Νορβηγία- Τον Αύγουστο του 2019, ένοπλος ένοστολος με κράνος, εισέβαλε σε τζαμί στα περίχωρα του Όσλο αφού παραβίασε πυροβολώντας την κλειδωμένη πόρτα. Είχε μαζί του δύο караμπίνες και ένα πιστόλι και άνοιξε πυρ εντός της κεντρικής αίθουσας προσευχής. Επίσης, μετέδιδε ζωντανά απευθείας την επίθεση, μέχρι που η μετάδοση διεκόπη.

γ. Απειλές

Αντιμουσουλμανικές απειλές έχουν δεχτεί άτομα, επικεφαλής κοινοτήτων, μουσουλμανικοί φορείς και επιχειρήσεις μουσουλμανικής ιδιοκτησίας. Οι απειλές για χρήση βίας ενδέχεται να περιλαμβάνουν ποικίλες μορφές απειλητικής συμπεριφοράς, θανάσιμες απειλές και απειλή βομβιστικής επίθεσης. Οι απειλές μπορεί να εκτοξεύονται μέσω ταχυδρομείου συμβατικού ή ηλεκτρονικού ή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, από τηλεφώνου, δια ζώσης, μέσω γκράφιτι (αναπαραστάσεων με σπρέι) σε κτίρια μουσουλμανικών φορέων ή με άλλα μέσα. Οι απειλές ενδέχεται να περιέχουν συνθήματα κατά των Μουσουλμάνων και σύμβολα υπέρ της αντιμουσουλμανικής βίας, φόνων και καταστροφών.

Οι αντιμουσουλμανικές απειλές εκφράζονται και με αντικείμενα, όπως για παράδειγμα:

- Τοποθέτηση κεφαλής χοίρου έξω από ακίνητο μουσουλμανικής ιδιοκτησίας, ιδιωτική ή συλλογικού φορέα·
- Τοποθέτηση μπέικον σε χερούλι πόρτας μουσουλμανικού φορέα, ισλαμικού κέντρου ή κατοικίας ή οχήματος ιδιοκτησίας μουσουλμανικής οικογένειας·
- Ρίψη υλικού ακροδεξιού εξτρεμιστικού περιεχομένου σε γραμματοκιβώτια και τζαμιά· και
- Αποστολή φακέλων που περιέχουν λευκή σκόνη σε τζαμιά.

Ακολουθούν παραδείγματα από την περιοχή του ΟΑΣΕ:

Αυστρία- Το 2017 Τυνησία επανειλημμένως δέχθηκε γραπτές αντιμουσουλμανικές απειλές και προσβολές που ρίπτονταν στο γραμματοκιβώτιο της·

Καναδάς- Το 2017 Μουσουλμάνος δικηγόρος και υπέρμαχος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων απετέλεσε στόχο προσβολών και δέχτηκε απειλή θανάτου μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης·

Τσεχική Δημοκρατία- Τον Ιούνιο του 2016, Πρέσβης δέχτηκε απειλές λόγω της μουσουλμανικής του πίστης·

Γαλλία- Τον Φεβρουάριο του 2016, Μουσουλμάνοι που έφεραν κάλυμμα της κεφαλής δέχθηκαν προφορική επίθεση υπό την απειλή μαχαιριού έξω από το σχολείο των παιδιών της.

Γεωργία- Το 2014, σε μια κωμόπολη, διαδηλωτές που διαμαρτύρονταν έξω από το χώρο όπου σχεδιάζονταν η λειτουργία ισλαμικού σχολείου έσφαξαν ένα γουρούνι επί τόπου και κάρφωσαν το κεφάλι του στην πόρτα του κτιρίου.

Ελλάδα- Τον Μάρτιο του 2016, κεφαλή χοίρου εκτοξεύθηκε σε λεωφορείο που μετέφερε πρόσφυγες.

Ολλανδία- Κεφαλή χοίρου βρέθηκε εντός ή πέριξ τεμένους σε επτά διαφορετικές περιπτώσεις το 2018. Επίσης, τον Φεβρουάριο του 2016, τέμενος έλαβε απειλητικές επιστολές που περιείχαν καμένες σελίδες του Κορανίου και

Η.Π.Α- Τον Φεβρουάριο του 2016, οικογένεια Μουσουλμάνων βρέθηκε υπό την απειλή όπλου στη διάρκεια αναζήτησης για αγορά κατοικίας.

Επιθέσεις κατά περιουσίας

Οποιαδήποτε περίπτωση, στην οποία αντιμουσουλμανικό σύνθημα ή σύμβολο χρησιμοποιείται για να βλάψει ή να βανδαλισθεί περιουσία, μπορεί να θεωρείται αντιμουσουλμανικό περιστατικό, ανεξαρτήτως από το εάν το ακίνητο συνδέεται με τη μουσουλμανική κοινότητα ή με μουσουλμανικό φορέα ή άτομο. Παραδείγματος χάριν, έχουν υπάρξει επιθέσεις εναντίον *γκουρντβάρα* των Σιχ ή άλλων χώρων λατρείας, από άτομα τα οποία πίστευαν ότι πρόκειται για τόπους λατρείας των Μουσουλμάνων.

Στους συνήθεις στόχους επιθέσεων κατά περιουσίας περιλαμβάνονται:

- Τζαμιά.
- Ισλαμικά σχολεία και παιδικοί σταθμοί.
- Μουσουλμανικές (κοινωνικές) οργανώσεις.
- Μουσουλμανικά νεκροταφεία.
- Ισλαμικά πολιτιστικά κέντρα ή ερευνητικοί φορείς.
- Χαλάλ καταστήματα τροφίμων, εστιατόρια χαλάλ και άλλες επιχειρήσεις στις οποίες συχνάζουν ή οι ιδιοκτήτες των οποίων είναι Μουσουλμάνοι.
- Ιδιωτικές κατοικίες και οχήματα Μουσουλμάνων.
- Χώροι μνήμης και δραστηριότητες (π.χ. χώροι ή εκδηλώσεις μνήμης για τη Σρεμπρένιτσα) και
- Μουσουλμανικά καλλιτεχνήματα.

Οι αντιμουσουλμανικές επιθέσεις κατά περιουσίας μπορεί να λάβουν τις εξής μορφές:

- Εμπρησμός.
- Ρίψη εύφλεκτων και εκρηκτικών μηχανισμών (π.χ. βόμβες μολότωφ).
- Ρίψη λίθων σε υαλοπίνακες.
- Γκράφιτι σε τοίχους, πόρτες ή τάφους.

- Υλικές ζημιές σε τζαμιά, νεκροταφεία ή μνημεία·
- Ανάρτηση αντιμουσουλμανικών αφισών και αυτοκόλλητων σε περιουσίες που πιστεύεται ότι ανήκουν σε Μουσουλμάνους· και
- Ανατροπή ταφικών πλακών ή άλλες καταστροφές σε νεκροταφεία.

Ακολουθούν πραγματικά παραδείγματα επιθέσεων σε περιουσίες σε χώρες της ζώνης του ΟΑΣΕ:

- **Βοσνία και Ερζεγοβίνη**- Τον Σεπτέμβριο του 2016, έγινε βανδαλισμός σε τέμενος που γέμισε με επιθετικά εθνικιστικά γκράφιτι·
- **Βουλγαρία**- Το 2018 βεβηλώθηκε το μουσουλμανικό νεκροταφείο του Ντόμπριτς. Άγνωστοι αναποδογύρισαν και κατέστρεψαν περίπου 40 ταφόπλακες·
- **Εσθονία**- Το 2018 άγνωστοι ανέγραψαν σύνθημα κατά του Ισλάμ στην πρόσοψη του Ισλαμικού Κέντρου του Ταλίν. Το μήνυμα έλεγε «Βομβαρδίστε το! Απομονώστε το Ισλάμ. Δεν θυμάστε τις αμαρτίες τους; Πιστεύουμε στο Θεό. Γιατί;»·
- **Ελλάδα**- Το 2017 άγνωστοι πέταξαν πέτρες στα παράθυρα μουσουλμανικού μορφωτικού και πολιτιστικού συνδέσμου την επομένη των εγκαινίων του·
- **Πολωνία**- Τον Νοέμβριο του 2017, βάνδαλοι επιτέθηκαν σε μουσουλμανικό πολιτιστικό κέντρο και σε τέμενος, των οποίων έσπασαν παράθυρα·
- **Ρωσία**- Τον Σεπτέμβριο του 2016 μουσουλμανικό νεκροταφείο βανδαλίστηκε και καταστράφηκαν 100 ταφόπλακες και
- **Η.Π.Α.**- Τον Ιανουάριο του 2016 ομάδα που εκτόξευσε ρατσιστικές ύβρεις, βανδάλισε μουσουλμανικό τέμενος, απορρίπτοντας στο πάρκινγκ του άδειες φιάλες οινοπνευματωδών ποτών και μπάζα.

III. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΜΙΣΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ ΣΤΟΝ ΟΑΣΕ:

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Κάθε αντιμουσουλμανικό έγκλημα μίσους αποτελεί υπενθύμιση της επικράτησης και της διάδοσης του αντιμουσουλμανικού μίσους και της προκατάληψης στην κοινωνία. Δεδομένου ότι κάθε αντιμουσουλμανικό έγκλημα μίσους πηγάζει από προκατάληψη, κάθε επίθεση θέτει υπό αμφισβήτηση και τις αρχές των θεμελιωδών δικαιωμάτων περί απουσίας διακρίσεων και αξιοπρέπειας όλων των ανθρώπων. Επομένως, η υποστήριξη, η αποδοχή ή η παράβλεψη των εκδηλώσεων μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων είναι ασύμβατη με τις διαχρονικές δεσμεύσεις του ΟΑΣΕ για ανεκτικότητα και απουσία διακρίσεων.

Κάθε αντιμουσουλμανικό περιστατικό μεταφέρει μήνυμα μίσους και αποκλεισμού των Μουσουλμάνων και των μουσουλμανικών κοινοτήτων. Τα αντιμουσουλμανικά

εγκλήματα μίσους προκαλούν, επίσης, αίσθηση φόβου και ανασφάλειας τόσο σε άτομα όσο και στην κοινότητα. Μάλιστα, τα αντιμουσουλμανικά περιστατικά μίσους σε βάρος τζαμιών και άλλων ισλαμικών θεσμών στέλνουν ευρύτερο μήνυμα μισαλλοδοξίας και μη-αποδοχής όλων των μελών της κοινότητας και των λοιπών μειονοτικών κοινοτήτων. Συνεπώς, τα θύματα των περιστατικών και των εγκλημάτων μίσους πρέπει να συνεχίσουν να ενημερώνονται σχετικά με τις έρευνες των αστυνομικών Αρχών, αφού πρόκειται για μέσο καθησυχασμού των τοπικών κοινωνιών.

Τα εγκλήματα μίσους εις βάρος των Μουσουλμάνων, σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, όπως η έλλειψη υποστήριξης από πλευράς των κυβερνήσεων ή η ανεπάρκεια κονδυλίων για λήψη μέτρων ασφαλείας, μπορούν να δημιουργήσουν ευρύτερες προκλήσεις ασφαλείας για τις μουσουλμανικές κοινότητες. Οι Μουσουλμάνοι που επιθυμούν να συνεχίσουν την καθημερινότητά τους- να προσέρχονται κανονικά στο σχολείο, στην εργασία τους ή να πηγαίνουν διακοπές- και οι πιστοί που επιθυμούν να ασκήσουν ελεύθερα τα θρησκευτικά τους καθήκοντα, να φορούν μουσουλμανική ενδυμασία, να πηγαίνουν στο τζαμί, να γιορτάζουν τις επίσημες αργίες, ανησυχούν για τα εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων και των απειλών ασφαλείας που γεννά η μισαλλοδοξία εναντίον τους.

Τέτοιοι φόβοι και ανασφάλειες ίσως, επιπλέον, οδηγήσουν σε πόλωση απόψεων για τις μη-μουσουλμανικές κοινότητες και δυνητικά να προκαλέσουν διχαστική αντίληψη, στρέβλωση της κοινωνικής συνοχής και απομόνωση κοινοτήτων, πυροδοτώντας ενίοτε αντίποινα και περαιτέρω κλιμάκωση.

Η περίπτωση που ακολουθεί είναι ένα παράδειγμα:

«Φεύγοντας από τον κουρέα μου, είδα μια ομάδα έγχρωμων έφηβων αγοριών να έχει περικυκλώσει έναν λευκό άνδρα που ήταν μόνος του. Αντάλλασσαν κουβέντες σε έντονο ύφος. Παρενέβην, λέγοντας στα αγόρια να αφήσουν ήσυχο τον άνδρα και, κάνοντάς τους νόημα να φύγουν, τράβηξα μαζί μου τον άνθρωπο προς την αντίθετη κατεύθυνση. Ενώ τον απομάκρυνα από το σημείο, εκείνος άρχισε να βρίζει τα αγόρια και να τα προσβάλλει με χαρακτηρισμούς. Προσπάθησα να τον ηρεμήσω αλλά δεν μου έδινε σημασία ενώ στη συνέχεια άρχισε να αρθρώνει αντι-θρησκευτικούς χαρακτηρισμούς όπως «Γ**w τον Αλλάχ». Τότε του είπα ότι είμαι και γω Μουσουλμάνος, και μου απάντησε «Έχω τρόπο να σας εξαφανίσω από πρόσωπου γης» και προσέθεσε «Να, και συ!», ενώ μου έριχνε γροθιά στο πρόσωπο. Στράφηκα σε περαστικούς και τους ζήτησα να καλέσουν την αστυνομία ενώ τον κρατούσα από το γιακά για να μην ξεφύγει. Αναγκάστηκα όμως να τον αφήσω να φύγει όταν είπε πως έχει όπλο πάνω του.

Αυτή η δοκιμασία μου προκάλεσε φόβο και κατάθλιψη. Είχα βιώσει κάτι αντίστοιχο, όταν άκουσα έναν πελάτη, που έβγαινε από κατάστημα McDonalds με παρέα και ξεκίνησαν να συζητούν για το εύρος του μίσους προς τους Μουσουλμάνους και ότι θα σκότωναν Μουσουλμάνο αν συναντούσαν κάποιον. Ήμουν αρκετά κοντά και το άκουσα, ένιωσα δε πολύ άσχημα και κατήγγειλα το συμβάν στην αστυνομία, η οποία κατόπιν έρευνας με πληροφόρησε ότι δεν βρέθηκε οπτικοακουστικό υλικό από κλειστό κύκλωμα

παρακολούθησης. Το βρήκα ασύνηθες, διότι συνέβη έξω από ένα πολυσύχναστο κατάστημα McDonalds σε πολυσύχναστο κύριο δρόμο με εγκατεστημένες μισή ντουζίνα κάμερες. Είχα την αίσθηση ότι δεν νοιαζόταν η αστυνομία και, δυστυχώς, έχασα την εμπιστοσύνη μου σε αυτήν εκείνη τη μέρα.

Το πιο πρόσφατο περιστατικό δεν το έχω καταγγείλει στην αστυνομία και μάλλον δεν πρόκειται κιάλας. Εξαιτίας της πρόσφατης αυτής δοκιμασίας επανήλθε η κατάθλιψη και δεν κοιμάμαι καλά πια. Ούτε και είμαι πια ο εαυτός μου, διότι νιώθω ανεπιθύμητος σε αυτή τη χώρα, όπου σαν να μην ανήκω, παρότι ζω εδώ κοντά 30 χρόνια, από παιδί. Δεν μπορώ να καταλάβω πώς μπορεί κάποιος να προσβάλλει το θρήσκευμα του άλλου. Ποτέ, μα ποτέ, δε θα έβριζα, ούτε θα έκανα διακρίσεις λόγω θρησκευματος ή πεποιθήσεων εναντίον κάποιων, ακόμη κι αν το δικό μου θρήσκευμα βρισκόταν στον αντίποδα των θρησκευμάτων αυτών»³⁸.

Οι συνέπειες των προκλήσεων ασφαλείας στη θρησκευτική ζωή και στη ζωή της κοινότητας

Κάποια εγκλήματα μίσους είναι μεμονωμένα, ενώ άλλα συμβαίνουν στο πλαίσιο προσπάθειας ελέγχου των οργανωμένων μουσουλμανικών κοινοτήτων. Τέτοια περιστατικά αντιπροσωπεύουν για τις κοινότητες αυτές μια απειλή ασφαλείας, η οποία επιβάλλει την ανάπτυξη πολιτικών πρόληψης, ετοιμότητας και αντιμετώπισης περιστατικών. Μπορεί να επηρεάσουν το θρησκευτικό και τον κοινοτικό βίο των Μουσουλμάνων με διάφορους τρόπους:

- Εφόσον οι Μουσουλμάνοι στοχοποιούνται επίσης, όταν κατευθύνονται προς ή είναι συναθροισμένοι σε τζαμιά, ο φόβος ή η πραγματική εμπειρία των εγκλημάτων μίσους σε βάρος τους επηρεάζουν το αίσθημα ασφαλείας τους, κατά τη συμμετοχή τους σε θρησκευτικές τελετές ή εκδηλώσεις.
- Ο φόβος ίσως να εξωθήσει ολόκληρες οικογένειες να αποφεύγουν τους χώρους θρησκευτικής λατρείας ή συναθροίσεων, ιδιαιτέρως δε συνοδεία ανηλικών, λόγω αυξημένων κινδύνων ασφαλείας.
- Εξαιτίας του φόβου του μίσους και των επιθέσεων οι ηγέτες της κοινότητας μπορεί να επιλέξουν να αποκρύπτουν ή να μην δημοσιοποιούν την ώρα και τον τόπο διεξαγωγής εκδηλώσεων σε αργίες ή άλλες περιπτώσεις.
- Φοβούμενοι επίθεση, οι Μουσουλμάνοι ενδέχεται να αποφεύγουν να φέρουν ισλαμική ένδυση ή να αφήνουν γενειάδα ή να συμμετέχουν σε άλλες πρακτικές, γεγονός που επηρεάζει το δικαίωμά τους να εκφράζουν τη θρησκεία τους. Κάποιες Μουσουλμάνες που φέρουν διαφορετικού τύπου ένδυση, η οποία ταυτίζεται με το Ισλάμ, αυτολογοκρίνονται και αλλάζουν την αμφίεσή τους ποικιλοτρόπως ή φορούν καπέλο για να κρύψουν την εμφανή μουσουλμανική τους ταυτότητα.

38 Καταγγελία από Βρετανό πολίτη, Μουσουλμάνο από τη Σομαλία, στο "Tell MAMA", ένα πρόγραμμα εθνικής εμβέλειας στο Η.Β. για την παρακολούθηση των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους το 2017.

- Ο φόβος των εγκλημάτων μίσους μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία και στην ψυχολογία, επηρεάζοντας την ταυτότητα και την αυτοπεποίθησή του ανθρώπου, δημιουργώντας αίσθηση πνευματικής και σωματικής απομόνωσης ή αναγκάζοντας τα άτομα να περιορίσουν τα δημόσια θρησκευτικά τους καθήκοντα. Δεν αποκλείεται οι Μουσουλμάνοι να αμφισβητήσουν τη θρησκευτική τους ταυτότητα και τη συμμετοχή τους στον θρησκευτικό βίο.
- Μακροχρόνια έκθεση σε εγκλήματα και περιστατικά μίσους με ταυτόχρονη απουσία της δέουσας κρατικής απόκρισης ενδέχεται να οδηγήσει άτομα ή και ολόκληρες κοινότητες να αναλογιστούν το ενδεχόμενο μετανάστευσης ή μετακίνησης από τις περιοχές ή τις χώρες όπου εγκαταβιώνουν· και
- Μια ακόμη πιθανή αντίδραση είναι η κοινότητα να εξετάσει κάποιας μορφής αυτοάμυνα, όπως προμήθεια όπλων σε συνδυασμό με την αυτοαπομόνωση ή τον αυτο-εγκλεισμό της.

Ο αντίκτυπος των προκλήσεων ασφαλείας στην έκφραση της μουσουλμανικής ταυτότητας

Οι Μουσουλμάνοι είναι πιθανόν να αποφεύγουν να εκφράσουν τη θρησκευτική τους ταυτότητα με διάφορους τρόπους, εντός συγκεκριμένων πλαισίων. Ορισμένοι μάλιστα νιώθουν ότι δεν είναι δυνατό να:

- Παραδέχονται σε συζητήσεις ότι είναι Μουσουλμάνοι ή ότι ακολουθούν ισλαμικές πρακτικές όπως η νηστεία και η προσευχή·
- Φέρουν ισλαμικά ενδύματα, να αφήνουν γενειάδα και να μεταφέρουν αντικείμενα που σχετίζονται με το Ισλάμ·
- Γίνονται μέλη μουσουλμανικών οργανώσεων·
- Εργάζονται ή να παρακολουθούν μαθήματα σε εκπαιδευτικό ίδρυμα, το όνομα του οποίου δηλώνει μουσουλμανική ταυτότητα·
- Συμμετέχουν σε δημόσιες ισλαμικές εκδηλώσεις και
- Μιλούν Αραβικά, ουρντού ή άλλη γλώσσα, η οποία θα μπορούσε να αποκαλύψει το μουσουλμανικό τους υπόβαθρο.

Ο φόβος ταυτοποίησής τους ως Μουσουλμάνων και οι δυνητικές επιπτώσεις της στο μυαλό ενός ανθρώπου μπορούν να οδηγήσουν σε υιοθέτηση στάσης αποφυγής.

Σύμφωνα με έκθεση του 2017 του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. (FRA) με τίτλο “*Second European Union Minorities and Discrimination Survey on Muslims*”³⁹:

- «Περισσότεροι ερωτηθέντες δεύτερης γενιάς βίωσαν παρενόχληση λόγω μίσους το 12μηνο προ της έρευνας (36%), σε σύγκριση με τους πρώτης γενιάς (22%)»

39 “Second European Union Minorities and Discrimination Survey Muslims – Selected findings”, European Union Agency for Fundamental Rights, 2017, <https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-eu-minorities-survey-muslims-selected-findings_en.pdf>.

- «Περίπου το 39% των Μουσουλμάνων γυναικών που φορούν μαντίλα ή νικάμπ δημοσίως, δήλωσαν ότι βίωσαν, το 12μηνο προ της έρευνας, περιστατικά με ακατάλληλα βλέμματα ή προσβλητικές χειρονομίες, λόγω της συγκεκριμένης θρησκευτικής περιβολής, 22% βίωσε προφορικές προσβολές ή άκουσε προσβλητικά σχόλια και 2% δέχθηκε σωματική επίθεση».

Η έκθεση ανέδειξε και τον συνδυασμό «φυλής» και λοιπών κινήτρων προκατάληψης, σημειώνοντας πως: «Συνολικά, περίπου ένας στους τέσσερις ερωτηθέντες Μουσουλμάνους (27%) ανέφερε ότι είχε υποστεί παρενόχληση λόγω του εθνοτικού ή μεταναστευτικού του υποβάθρου, τουλάχιστον μία φορά εντός του τελευταίου 12μηνου προ της έρευνας. Αυτό δήλωσαν περίπου οι μισοί συμμετέχοντες Μουσουλμάνοι από την υπο-Σαχάρια Αφρική στη Γερμανία (48%) και στη Φιλανδία (45%), το 13%-14% αυτών που βρίσκονται στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη Μάλτα, αντιστοίχως»⁴⁰.

Ο αντίκτυπος των προκλήσεων ασφαλείας σε μουσουλμανικούς θρησκευτικούς και πολιτιστικούς φορείς

Λόγω επιθέσεων κάποιες μουσουλμανικές υπηρεσίες υποστήριξης και κάποιοι θρησκευτικοί φορείς έχουν βαθμιδόν εξετάσει — ενώ άλλοι έχουν ήδη υλοποιήσει — την εφαρμογή μέτρων ασφαλείας. Επιθέσεις υψηλού προφίλ εναντίον τζαμιών με χρήση εκρηκτικών μηχανισμών έθεσαν τους προβληματισμούς ασφαλείας ανάμεσα στα θέματα προτεραιότητας προς μελέτη.

Η επίθεση στο Κράιστσερτς της Νέας Ζηλανδίας ενέπνευσε φόβο σε πολλές μουσουλμανικές κοινότητες σε όλη τη ζώνη του ΟΑΣΕ ενώ κάποιες τέθηκαν προσωρινά υπό αστυνομική προστασία. Παραδείγματος χάριν, μετά από αυτή την επίθεση τέθηκε για κάποιο διάστημα υπό αστυνομική φρούρηση τέμενος στην Ουγγαρία. Στη συνέχεια, η ουγγρική μουσουλμανική κοινότητα αποφάσισε να προσλάβει φύλακες ασφαλείας για τη μόνιμη προστασία του τζαμιού⁴¹.

Ο αντίκτυπος των προκλήσεων ασφαλείας στη νεολαία

Οι νεότεροι Μουσουλμάνοι εισπράττουν τη μισαλλοδοξία απέναντι στους ομοθρήσκους τους με τον δικό τους τρόπο. Κάποιες φορές νιώθουν σαν να πρέπει να απολογηθούν για πράγματα που δεν μπορούν να επηρεάσουν και αισθάνονται εξοστρακισμένοι εξαιτίας της θρησκείας ή του πολιτισμού τους. Ενδέχεται να νιώσουν την ανάγκη να σωπάσουν μπροστά στο αντιμουσουλμανικό μίσος και να αυτολογοκριθούν. Αυτό είναι τραυματικό συναισθηματικά και μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία⁴².

⁴⁰ Ομοίως.

⁴¹ Απάντηση στο ερωτηματολόγιο του ODIHR σχετικά με τις ανάγκες ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων και παραδείγματα καλών πρακτικών (23/9/2019, Hungarian Muslim Defense League (Magyar Iszlám Jogvédő Egyesület).

⁴² “Βοήθεια σε μαθητές και σπουδαστές για τη διαχείριση τραυματικών καταστάσεων γεωπολιτικής βίας και ισλαμοφοβίας: Οδηγός για Εκπαιδευτικούς”, Ένωση Ισλαμικών Κοινωνικών Υπηρεσιών και Εθνικό Συμβούλιο των Μουσουλμάνων του Καναδά, <<https://www.toronto.ca/wp-content/uploads/2019/04/97e4-Geopolitical-Violence-and-Islamophobia.pdf>>.

Στο πλαίσιο της μελέτης «Ισλαμοφοβία στο Δουβλίνο: Εμπειρίες και τρόποι απόκρισης», νέοι Μουσουλμάνοι ανακάλεσαν στη μνήμη τους προσωπικά βιώματα αποκλεισμού και καταχρηστικής συμπεριφοράς λόγω διακρίσεων που υπέστησαν από δασκάλους, καθηγητές και συμμαθητές/συμφοιτητές. Αναφέρθηκαν σε περιστατικά λεκτικής κακοποίησης από συμμαθητές και διδάσκοντες, πρακτικές αποκλεισμού για τις μαθήτριες που επέλεξαν να φορούν χιτζάμπ και αστοχίες των διδασκόντων να καταπολεμήσουν περιστατικά ρατσισμού σε βάρος των Μουσουλμάνων στην τάξη.

«Την ώρα του μαθήματος της γαλλικής γλώσσας [η έδρα της καθηγήτριας δεν απείχε πολύ από το θρανίο μου]... μου λέει η διπλανή μου: 'Είναι αλήθεια ότι ο μπαμπάς σου είναι τρομοκράτης; Της λέω: 'Μα τι λες, εννοείται πως δεν είναι!' Και τότε αρχίζει ένα άλλο κορίτσι, από παραδίπλα, να λέει ... 'Πράγματι, όλοι οι Άραβες Μουσουλμάνοι είναι τρομοκράτες' και άλλα τέτοια... Μετά από αυτά... και η καθηγήτρια των Γαλλικών που είναι η υπεύθυνη του τμήματος... πάω, τη βρίσκω, της λέω τι συνέβη. [Μου απάντησε] 'Λυπάμαι, δεν μπορώ να κάνω κάτι [;:]' ... Ορίστε;!' Έτσι, έφυγα από εκείνο το σχολείο και πήγα σε ιδιωτικό... όπου μου φέρθηκε πολύ καλύτερα...»

«Ένα παιδί στην τάξη του γιου μου είχε αποθηκεύσει τον ήχο μιας έκρηξης [στη συσκευή του τηλεφώνου]... και μόλις [ο γιος μου] έμπαινε στην αίθουσα [το άλλο παιδί] φρόντιζε να ακούγεται ο ήχος [της έκρηξης] και όταν [ο γιος μου] κατήγγειλε τα περιστατικά αυτά ως ρατσιστικά, στον υπεύθυνο του τμήματος για το έτος, ο καθηγητής του είπε πως 'Αυτό δεν είναι ρατσισμός'... [αφήγηση γονέα]»⁴³.

Οι επιπτώσεις της μισαλλοδοξίας ή του μίσους κατά των Μουσουλμάνων ενδέχεται να φέρουν τους νέους Μουσουλμάνους αντιμέτωπους με:

- Λεκτική κακοποίηση και προσβολές, εκφοβισμό στα σχολεία καθώς και παρενόχληση, δια ζώσης ή διαδικτυακά και σωματικές επιθέσεις.
- Αντιμουσουλμανικά εγκλήματα και περιστατικά μίσους καθώς και διαδικτυακή μισαλλοδοξία σε ομάδες συζήτησης, σε πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης και σε ιστοτόπους.
- Ρατσιστικά και σεξιστικά σχόλια, με τους δράστες να υιοθετούν αυτή την προσέγγιση ως μέσο ταπείνωσης και παρενόχλησης νεαρών Μουσουλμάνων γυναικών ή να αντιμετωπίζουν τους άνδρες στερεοτυπικά ως «τρομοκράτες», «σεξουαλικά αρπακτικά» ή «καταπιεσμένουους».
- Φυσικό περιορισμό της κινητικότητας σε συγκεκριμένες περιοχές και του χρόνου μετάβασής τους από και προς την εργασία τους ή για αγορές — ιδιαίτερως δε οι

43 James Carr, "Islamophobia in Dublin: Experiences and how to respond", Immigrant Council of Ireland («Ισλαμοφοβία στο Δουβλίνο: Εμπειρίες και τρόποι απόκρισης», Μεταναστευτικό Συμβούλιο Ιρλανδίας), Δουβλίνο, 2016.

γυναίκες και/ή άτομα που κυκλοφορούν μόνα (κάτι που επίσης μπορεί να περιορίσει την οικονομική ή την κοινωνική τους κινητικότητα).

- Αυξημένες πιθανότητες να αντιμετωπιστούν με μισαλλοδοξία και προκατάληψη στα μέσα μαζικής μεταφοράς, π.χ. σε τραμ και λεωφορεία, καθώς και σε σταθμούς μετρό και τρένα.
- Μεγαλύτερη δυσκολία με τη μουσουλμανική τους ταυτότητα σε σύγκριση με τις προηγούμενες γενιές λόγω της τρέχουσας γεωπολιτικής κατάστασης και
- Αυτο-απομόνωση από την ευρύτερη κοινωνία και ανάμιξη με άλλους Μουσουλμάνους για να νιώθουν προστατευμένοι.

Στην παρακάτω επιστολή, που βρέθηκε σε λεωφορείο του Λονδίνου, νεαρή έφηβη περιγράφει πώς ένιωσε μετά την τρομοκρατική επίθεση στο Westminster:

«Αγαπητέ Ξένε

Σε Παρακαλώ να Διαβάσεις το Γράμμα μου
Αποστολέας – μια Μουσουλμάνα

Αγαπητό Λονδίνο, είμαι Λονδρέζα, 14 ετών και τυγχάνει να είμαι, επίσης, μαύρη Μουσουλμάνα. Μετά την τραγωδία της επίθεσης στο Westminster, αποφάσισα πως θέλω να κάνω κάτι. Ήταν φοβερό αυτό που συνέβη στο κέντρο του Λονδίνου, σε ένα μέρος που τόσο αγαπώ. Ταράχτηκα πολύ όταν έμαθα για την επίθεση και φοβήθηκα για τον κόσμο του Λονδίνου και τα θύματα. Την επομένη της επίθεσης σηκώθηκα νωρίς και, ενώ έβλεπα τηλεόραση, συνειδητοποίησα ότι σήμερα, με το που θα έφτανα στο σχολείο οι άνθρωποι θα περίμεναν απαντήσεις. Καθώς έφευγα, ως συνήθως, από το σπίτι μου στις 8.15 και καθώς αντίκρισα τα οικεία πρόσωπα της καθημερινότητάς μου, αναρωτιόμουν τι να σκέφτονται ενώ έκανα, ότι μπορούσα να παραμείνω χαμογελαστή καθώς περπατούσα, με την ελπίδα να μου ανταποδώσουν το χαμόγελο. Κάποιοι το έκαναν, κάποιοι άλλοι όχι. Ενώ αναμίχθηκα με παρέα και μιλούσαμε για θέματα της επικαιρότητας, ένιωθα τα βλέμματα όλων στραμμένα πάνω μου. Αναψοκοκκινισμένη και αμήχανη, αισθάνθηκα ξαφνικά -σχεδόν- ένοχη. Για τι πράγμα; Δεν ήξερα αν εγώ γινόμουν υπερβολική ή αν όντως τα βλέμματα καρφώνονταν επάνω μου στην άκρη της αίθουσας όπου καθόμουν. Μπήκα για την πρώτη ώρα του μαθήματος και ένα κορίτσι με ρώτησε πού βρισκόμουν το προηγούμενο βράδυ. Γέλασα γιατί ήξερα ότι αστειευόταν και έτσι κάνουν οι άνθρωποι όταν δεν ξέρουν τι να πουν. Δεν χρειάζεται να κάνετε ή να πείτε κάτι στους Μουσουλμάνους συμμαθητές ή συναδέλφους σας. Μπορεί να είμαστε Μουσουλμάνοι, όμως δεν θέλουμε να σας κάνουμε κακό. Δεν είμαστε τρομοκράτες. Κάθε Σάββατο περνάω από το Westminster και αυτή τη φορά έπρεπε να σκεφτώ δυο φορές πριν κάνω τη διαδρομή. Φοβόμουν ότι ίσως να δεχτώ επίθεση λόγω των πολλών ετικετών διότι φοράω χιτζάμπ... Απομακρύνομαι από το θέμα όταν γράφω, οπότε επανέρχομαι στην ουσία. Μελετάω πολύ διότι θέλω όσο τίποτα άλλο να τελειώσω το σχολείο και να γίνω δικηγόρος. Όμως το Λονδίνο είναι ο τόπος μου και θέλω αυτά να τα κάνω εδώ. Κάποτε διερωτώμαι αν αυτό θα γίνει και κατά πόσον σε 10 χρόνια θα μπορέσω να βρω δουλειά. Το ελπίζω. Είναι τρομακτικό να είσαι Μουσουλμάνος, όσο συμβαίνουν αυτές οι τρομοκρατικές ενέργειες και εξακολουθώ να ελπίζω ότι και μετά από 50 χρόνια θα συνεχίσω να ζω εδώ και ότι τα παιδιά μου θα καταφέρουν να βλέπουν το όμορφο Λονδίνο και τον εκπληκτικό κόσμο που μένει εδώ. Όλα αυτά που νιώθω είναι

δύσκολο να τα μεταφέρω στο χαρτί, ελπίζω όμως να μετέφερα σωστά το μήνυμά μου σε όποιον διαβάζει αυτό το γράμμα. Η ειρήνη είναι για μένα, όπως και για πολλούς άλλους, η μόνη ελπίδα. Σας ευχαριστώ που με διαβάζετε. Αφιέρωσα χρόνο στην συγγραφή αυτής της επιστολής, την οποία εσείς θα αποφασίσετε αν θα πετάξετε, θα κρατήσετε ή θα αφήσετε εκεί που τη βρήκατε ώστε να τη διαβάσει και κάποιος άλλος. Το μόνο που ζητώ είναι να συγκρατήσετε κάτι από αυτό το γράμμα, έστω και αν το μόνο πράγμα που κάποιοι θα θυμούνται είναι ο πολύ κακός μου γραφικός χαρακτήρας».⁴⁴

Η αυξανόμενη ευαλωτότητα των Μουσουλμάνων γυναικών σε εγκλήματα μίσους

Σύμφωνα με το πρόγραμμα «Λησμονημένες Γυναίκες» του Ευρωπαϊκού Δικτύου κατά του Ρατσισμού - ENAR, στην πλειονότητα των χωρών που συμπεριελήφθησαν στη μελέτη (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ολλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο), οι Μουσουλμάνες είναι πιο πιθανό να πέσουν θύματα βίας υποκινούμενης από προκατάληψη συνήθως σε δημόσιους χώρους από ό,τι οι Μουσουλμάνοι. Οι επιθέσεις εναντίον τους περιλαμβάνουν λεκτική κακοποίηση, ρητορική μίσους, απειλές και σωματική βία. Παραδείγματος χάριν, στην Ολλανδία, ποσοστό άνω του 90% των θυμάτων σε αντιμουσουλμανικά περιστατικά που καταγγέλθηκαν στην οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών *Meld Islamofobie* το 2015 ήταν γυναίκες⁴⁵. Ομοίως, το 2014, το 81,5% της καταγεγραμμένης, από την οργάνωση *Collective Against Islamophobia*, στη Γαλλία, αντιμουσουλμανικής βίας είχε ως στόχο γυναίκες, οι περισσότερες εκ των οποίων έφεραν εμφανώς μουσουλμανική ενδυμασία⁴⁶. Οι μαρτυρίες δείχνουν ότι οι δράστες παρενόχλησης Μουσουλμάνων στοχοποιούν γυναίκες, λόγω της εμφανούς ισλαμικής ενδυμασίας τους, αλλά και εξαιτίας της εικαζόμενης ευαλωτότητάς τους λόγω φύλου, γεγονός που καθιστά τις γυναίκες «εύκολο στόχο» για παρενόχληση.

Επίσης, το είδος της παρενόχλησης που υφίστανται άνδρες και γυναίκες ενδέχεται να διαφέρει. Όπως προαναφέρθηκε, ως προς τις επιπτώσεις της μισαλλοδοξίας ή του μίσους στη μουσουλμανική νεολαία, η διχαστική ρητορική έχει έμφυλο χαρακτήρα. Παραδείγματος χάριν, έχει καλλιεργηθεί η αντίληψη ότι οι Μουσουλμάνοι είναι «μισογύνηδες», «ρέπουν προς τον εξτρεμισμό» και είναι «σεξουαλικώς διεστραμμένοι».⁴⁷

Οι ποικίλες και διαφορετικές επιπτώσεις καθιστούν σαφές ότι τα δεδομένα περί των εγκλημάτων μίσους θα πρέπει να διαχωριστούν όχι μόνο σύμφωνα με το αντιμουσουλμανικό κίνητρο, αλλά και σύμφωνα με το φύλο του θύματος για μια ακριβέστερη εικόνα της συχνότητας και των τάσεων των εγκλημάτων μίσους. Δυστυχώς, αυτή η πρακτική δεν έχει καθιερωθεί ακόμη σε πολλές από τις χώρες του ΟΑΣΕ.

44 "Dear stranger, please read my letter. From – a Muslim", 3/4/2017, δημοσίευση στο Metro.co.uk, <<https://metro.co.uk/2017/04/03/dear-stranger-please-read-my-letter-from-a-muslim-6551982/?ito=cbsshare>>.

45 Έξασμένες Γυναίκες: ο αντίκτυπος της ισλαμοφοβίας στις Μουσουλμάνες, ENAR, 2016, <http://www.enar-eu.org/IMG/pdf/factsheet9-european_lr_1_1.pdf>.

46 Ομοίως; βλ. επίσης Abu-Lughod, Lila, *Do Muslim Women Need Saving?*, (Cambridge, Mass: Harvard University Press, 2013), σελ. 336.

47 A. Gil and K. Harrison, *Child Grooming and Sexual Exploitation: Are South Asian Men the United Kingdom Media's New Folk Devils?*; *International Journal for Crime, Justice and Social*, 2015.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ:

**Διεθνή πρότυπα σχετικά με τη
μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων**

I. ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Οι δεσμεύσεις του ΟΑΣΕ για την ανθρώπινη διάσταση

Οι χώρες του ΟΑΣΕ έχουν επανειλημμένως καταδικάσει και δεσμευτεί να αντιμετωπίσουν «τον ολοκληρωτισμό, το φυλετικό και το εθνοτικό μίσος, την ξενοφοβία και τις διακρίσεις, εναντίον οποιουδήποτε ανθρώπου, καθώς και τις διώξεις για λόγους θρησκευτικούς ή ιδεολογικούς» ξεκινώντας με το Έγγραφο της Κοπεγχάγης της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη το 1990 — πριν ακόμη συσταθεί επισήμως ο ΟΑΣΕ ως οργανισμός⁴⁸.

Ο ΟΑΣΕ έχει υπογραμμίσει τη σημασία της παρακολούθησης των εγκλημάτων μίσους συμπεριλαμβανομένων των εγκλημάτων που υποκινεί η μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων:

- Στο Μάαστριχτ, το 2003, οι χώρες του ΟΑΣΕ ενθαρρύνθηκαν να: *«συλλέγουν και να τηρούν αρχεία αξιόπιστων πληροφοριών και στατιστικών δεδομένων σχετικά με τα εγκλήματα μίσους ακόμη και των μορφών βίαιης έκφρασης ρατσισμού, ξενοφοβίας, διακρίσεων»*⁴⁹ και
- Στη Λιουμπλιάνα, το 2005, το Γραφείο για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα - ODIHR του ΟΑΣΕ ανέλαβε να *«βοηθήσει τα Μέλη κατόπιν αιτήματός τους, να αναπτύξουν την κατάλληλη μεθοδολογία και ικανότητα συλλογής και τήρησης αξιόπιστων πληροφοριών και στατιστικών στοιχείων περί των εγκλημάτων μίσους και των βίαιων εκδηλώσεων μισαλλοδοξίας και διακρίσεων, προκειμένου να συγκεντρώνουν συγκρίσιμες πληροφορίες και στατιστικά στοιχεία»*⁵⁰.

Οι εκκλήσεις αυτές ήταν απόρροια της ανάγκης παρακολούθησης και καταμέτρησης των εγκλημάτων μίσους στις χώρες του ΟΑΣΕ.

Επιπρόσθετες Αποφάσεις του Σ.Υ. υιοθετήθηκαν το 2006 και το 2007 για θέματα μισαλλοδοξίας και μη διακριτικής μεταχείρισης, με τις οποίες:

- Επιβεβαιώνεται *«η ανάγκη αποφασιστικότητας, από πλευράς των κρατών-μελών του ΟΑΣΕ, για την καταπολέμηση κάθε πράξης και εκδήλωσης μίσους, συμπεριλαμβανομένων των εγκλημάτων μίσους, αναγνωρίζοντας ότι οι προσπάθειες που απαιτούνται για την αντιμετώπισή τους συχνά προϋποθέτουν κοινή προσέγγιση, ενώ ταυτοχρόνως αναγνωρίζεται η μοναδικότητα των εκδηλώσεων και του ιστορικού υποβάθρου κάθε μορφής τους»*⁵¹ και

48 “Έγγραφο της Συνάντησης της Κοπεγχάγης της Διάσκεψης για την Ανθρώπινη Διάσταση της ΔΑΣΕ”, 29/6/1990, παράγραφος 40, <<http://www.osce.org/odihr/elections/14304?download=true>>.

49 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ.4/03, “Ανοχή και μη διακριτική μεταχείριση”, 2/12/2003, Μάαστριχτ, <<https://www.osce.org/mc/19382?download=true>>.

50 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ.10/05, “Ανοχή και μη διακριτική μεταχείριση: Προαγωγή Αμοιβαίου Σεβασμού και Κατανόησης”, 6/12/2005, Λιουμπλιάνα, <<https://www.osce.org/mc/17462?download=true>>.

51 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ.13/06, Βρυξέλλες, οπ. π., σημ. 4.

- Αναγνωρίζεται ότι «την πρωταρχική ευθύνη για την αντιμετώπιση πράξεων μισαλλοδοξίας και διακρίσεων φέρουν τα κράτη, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών τους εκπροσώπων»⁵².

Διάφορες Αποφάσεις του Σ.Υ. έχουν αναγνωρίσει την ανάγκη ανάπτυξης ολοκληρωμένων απαντήσεων στο ευρύ φάσμα εγκλημάτων μίσους, συμπεριλαμβανομένων των εγκλημάτων μίσους κατά Μουσουλμάνων.

- Η Απόφαση του Σ.Υ. του ΟΑΣΕ Αρ. 13/06 ζητά από «τα Κράτη να αντιμετωπίσουν τις βασικές αιτίες της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη ολοκληρωμένων πολιτικών και στρατηγικών εκπαίδευσης στο εσωτερικό, όπως και ενισχυμένων μέτρων ευαισθητοποίησης [...] για πρόληψη της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένων και αυτών κατά των Χριστιανών, των Εβραίων, των Μουσουλμάνων και των μελών άλλων θρησκειών»⁵³.
- Η Απόφαση Σ.Υ. του ΟΑΣΕ Αρ. 10/07 απηύθυνε έκκληση υπέρ «της συνέχισης των προσπαθειών των πολιτικών και των βουλευτών για σθεναρή απόρριψη και καταδίκη των εκδηλώσεων ρατσισμού, ξενοφοβίας, αντισημιτισμού, διακρίσεων και μισαλλοδοξίας εναντίον, μεταξύ άλλων, Χριστιανών, Εβραίων, Μουσουλμάνων και μελών άλλων θρησκειών, καθώς και των βίαιων εκδηλώσεων εξτρεμισμού που συνδέονται με τον επιθετικό εθνικισμό και τον νεοναζισμό, χωρίς να διαρραγεί ο σεβασμός στην ελευθερία της έκφρασης»⁵⁴.

Επίσης, για παράδειγμα, το 2009, τα κράτη-μέλη του ΟΑΣΕ δεσμεύτηκαν να:

- «Συλλέγουν, διατηρούν και δημοσιοποιούν αξιόπιστα δεδομένα και στατιστικές αρκούντως ενδελεχείς για τα εγκλήματα μίσους και για τις βίαιες εκδηλώσεις μισαλλοδοξίας, συμπεριλαμβανομένου και του αριθμού των υποθέσεων που καταγγέλθηκαν στην αστυνομία, του αριθμού που διώχθηκε ποινικά και των ποινών που επιβλήθηκαν·
- Θεσπίζουν, όπου ενδείκνυται, ειδική νομοθεσία για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους που θα προβλέπει αποτελεσματικές ποινές οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη τη βαρύτητα τέτοιων εγκλημάτων·
- Λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα ενθάρρυνσης των θυμάτων να καταγγέλλουν εγκλήματα μίσους, αναγνωρίζοντας ότι η ελλιπής αναφορά εγκλημάτων μίσους εμποδίζει τα κράτη να σχεδιάσουν αποδοτικές πολιτικές. Από την άποψη αυτή, να διερευνώνται, ως συμπληρωματικά μέτρα, μέθοδοι διευκόλυνσης της συμβολής της κοινωνίας των πολιτών στην καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους·

52 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ.10/07, Μαδρίτη, *οπ. π.*, σημ. 9.

53 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ.13/06, Βρυξέλλες, *οπ. π.*, σημ. 4.

54 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ. 10/07 Μαδρίτη, *οπ. π.*, σημ. 9.

- Εγκαινιάζουν ή αναπτύσσουν περαιτέρω δραστηριότητες επαγγελματικής κατάρτισης και ανάπτυξης ικανοτήτων του προσωπικού της Αστυνομίας, των εισαγγελικών και δικαστικών Αρχών που ασχολούνται με τα εγκλήματα μίσους
- Διερευνούν, σε συνεργασία με αρμόδιους και αξιόπιστους φορείς, τρόπους ώστε να προσφέρεται στα θύματα των εγκλημάτων μίσους πρόσβαση σε υπηρεσίες συμβουλευτικής, νομικής και προξενικής συνδρομής, καθώς και αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη
- Ερευνούν αμελλητί τα εγκλήματα μίσους και να βεβαιώνονται ότι τα κίνητρα όσων καταδικάζονται για εγκλήματα μίσους αναγνωρίζονται και ότι καταδικάζονται δημοσίως από τις Αρμόδιες Αρχές και την πολιτική ηγεσία
- Διασφαλίζουν τη συνεργασία, όπου ενδείκνυται, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας με αρμόδια διεθνή όργανα και με την αστυνομία, για την καταπολέμηση του βίαιου οργανωμένου εγκλήματος μίσους και
- Καταβάλλουν προσπάθειες ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης, ιδίως δε των αστυνομικών Αρχών, αναφορικά με τις κοινότητες και τους συναφείς φορείς της κοινωνίας των πολιτών που προσφέρουν βοήθεια σε θύματα εγκλημάτων μίσους»⁵⁵.

Το 2011 ο ΟΑΣΕ, η UNESCO και το Συμβούλιο της Ευρώπης με τις Οδηγίες προς τους Εκπαιδευτικούς για την Αντιμετώπιση της Μισαλλοδοξίας και των Διακρίσεων κατά των Μουσουλμάνων επιβεβαίωσαν την ανάγκη όσοι στελεχώνουν εκπαιδευτικά ιδρύματα και κατέχουν θέσεις επιρροής να εργάζονται για την κατανόηση των εκφάνσεων της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων σε αυτούς τους οργανισμούς και να χρησιμοποιούν μεθόδους περιορισμού και καταπολέμησης της μισαλλοδοξίας, ώστε να επέλθουν δραστικές θετικές αλλαγές στην αντιμετώπιση του ζητήματος⁵⁶.

Στην συνάντηση του Συμβουλίου Υπουργών του ΟΑΣΕ στο Κίεβο, το 2013, τα κράτη-μέλη τόνισαν με έμφαση *«τη σχέση μεταξύ ασφαλείας και πλήρους σεβασμού της ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων»* και *«εξέφρασαν τον βαθύ προβληματισμό τους για τις «συνεχιζόμενες πράξεις μισαλλοδοξίας και βίας σε όλο τον κόσμο, εις βάρος ατόμων, θρησκευτικών κοινοτήτων και κοινοτήτων με συγκεκριμένες πεποιθήσεις, λόγω ιδεών, φρονήματος, θρησκείας ή πεποιθήσεων»*. Οι Υπουργοί ζήτησαν από τα κράτη να:

- «Στοχεύουν στην πρόληψη της μισαλλοδοξίας, της βίας και των διακρίσεων για λόγους θρησκευτικούς ή πεποιθήσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που στρέφονται κατά των Χριστιανών, των Εβραίων, των Μουσουλμάνων και των μελών άλλων θρησκειών», να καταδικάζουν τη βία και τις διακρίσεις λόγω θρησκείας και να προσπαθούν να προλαμβάνουν και να προστατεύουν από επιθέσεις που στρέφονται κατά ατόμων ή ομάδων, λόγω ιδεών, φρονήματος, θρησκείας ή πεποιθήσεων.

55 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ.9/09, Αθήνα, *οπ. π.*, σημ. 20.

56 *Guidelines for Educators on Countering Intolerance and Discrimination against Muslims*, *οπ. π.*, σημ. 14.

- Προάγουν τον διάλογο μεταξύ των θρησκευτικών κοινοτήτων ή κοινοτήτων με συγκεκριμένες πεποιθήσεις και των κυβερνητικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων, όπου χρειάζεται, και ζητημάτων που αφορούν στη χρήση των χώρων λατρείας και της θρησκευτικής περιουσίας και
- Υιοθετούν πολιτικές που προάγουν τον σεβασμό και την προστασία των χώρων λατρείας και των θρησκευτικών χώρων, των μνημείων, των νεκροταφείων και των ιερών από βανδαλισμούς και καταστροφές»⁵⁷.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Απόφαση Πλαίσιο της Ε.Ε. για την Καταπολέμηση του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας⁵⁸ δεσμεύει όλα τα κράτη-μέλη να αναθεωρήσουν τη νομοθεσία τους και να διασφαλίσουν τη συμμόρφωση με την Απόφαση-Πλαίσιο. Στόχος είναι η εναρμόνιση του ποινικού δικαίου σε όλη την Ε.Ε. και η διασφάλιση ότι τα κράτη-μέλη απαντούν με αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές ποινές σε ρατσιστικά και ξενοφοβικά εγκλήματα. Αν και σημαντικό μέρος της Απόφασης αναφέρεται σε εγκλήματα ρητορικής, το Άρθρο 4 ορίζει ότι σε όλους τους άλλους τύπους εγκλημάτων όλα τα κράτη πρέπει «να λαμβάνουν τα απαιτούμενα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι ρατσιστικά και ξενοφοβικά κίνητρα θα θεωρούνται επιβαρυντικοί παράγοντες ή, εναλλακτικά, ότι τέτοια κίνητρα θα λαμβάνονται υπόψη από τα δικαστήρια για τον καθορισμό των ποινών». Σύμφωνα με το Άρθρο 8, η έναρξη ερευνών ή η δίωξη ρατσιστικών και ξενοφοβικών αδικημάτων δεν πρέπει να εξαρτάται από την καταγγελία ή την κατηγορία στην οποία προέβη το θύμα. Έτσι, ενώ σύμφωνα με την απόφαση δεν απαιτείται η θέσπιση συγκεκριμένης νομοθεσίας, ζητείται από τα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης να αναγνωρίζουν και να επιβάλλουν τις κατάλληλες ποινές για εγκλήματα υποκινούμενα από προκατάληψη, αναθέτοντας σε εισαγγελείς και ανακριτές την ευθύνη να παραπέμψουν αυτές τις υποθέσεις στα δικαστήρια.

Σε ό,τι αφορά στα θύματα των εγκλημάτων μίσους, η Οδηγία για τα Θύματα επισημαίνει ότι τα θύματα εγκλημάτων μίσους διατρέχουν ιδιαίτερος κίνδυνο δευτερογενούς ή επανειλημμένης θυματοποίησης⁵⁹. «Τον κίνδυνο αυτό θα πρέπει να αποτιμήσουν οι Αρχές επιβολής του Νόμου το συντομότερο δυνατόν κατά την ποινική διαδικασία ως μέρος της ατομικής αξιολόγησης του θύματος. Ειδικά μέτρα προστασίας που προβλέπονται στην Οδηγία για τα Θύματα πρέπει να εφαρμόζονται όπου απαιτείται, επιπλέον της προστασίας που παρέχεται σε θύμα οποιουδήποτε εγκλήματος»⁶⁰

57 ΟΑΣΕ Απόφαση Σ.Υ. Αρ. 3/13, Κίεβο, *οπ. π.*, σημ. 3.

58 Απόφαση Πλαίσιο του Συμβουλίου περί Καταπολέμησης Ορισμένων Μορφών και Εκφράσεων Ρατσισμού και Ξενοφοβίας μέσω του Ποινικού Δικαίου, 28/11/2008, 2008/913/ΔΕΥ, <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combatting-discrimination/racism-and-xenophobia/combatting-racism-and-xenophobia_en>.

59 Οδηγία 2012/29/EU του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 25 Οκτωβρίου 2012 που θεσπίζει ελάχιστες προδιαγραφές για τα δικαιώματα, τη στήριξη και την προστασία των θυμάτων, και αντικαθιστά την Απόφαση Πλαίσιο 2001/220/JHA, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>>.

60 *Prosecuting hate crimes: A Practical Guide*, (Βαρσοβία: OSCE/ODIHR, 2014) <<https://www.osce.org/odihhr/prosecutorsguide?download=true>>.

Διεθνές Δίκαιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Πρότυπα Συμβουλίου της Ευρώπης και Ηνωμένων Εθνών

Η Διεθνής Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθορίζει τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα που χρήζουν καθολικής προστασίας⁶¹. Διάφορες εκδηλώσεις μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων θέτουν υπό αμφισβήτηση, υπονομεύουν ή παραβιάζουν τις αρχές των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων που κατοχυρώνει η Διακήρυξη, όπως η ανθρωπινή αξιοπρέπεια, η ελευθερία της θρησκείας ή των πεποιθήσεων και η απουσία διακρίσεων. Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι κυβερνήσεις υποχρεούνται να σέβονται, να προστατεύουν και να εκπληρώνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τις υποχρεώσεις αυτές ανέλαβαν με την κύρωση διεθνών συνθηκών περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ICCPR)⁶² και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ECHR)⁶³. Η υποχρέωση για σεβασμό σημαίνει πως τα ίδια τα κράτη δεν επιτρέπεται να περιορίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η υποχρέωση για προστασία σημαίνει πως τα κράτη έχουν θετική υποχρέωση να προστατεύουν άτομα και ομάδες από παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η υποχρέωση εκπλήρωσης σημαίνει πως τα κράτη οφείλουν να αναλάβουν θετική δράση για να διευκολύνουν την εξασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους⁶⁴. Οι υποχρεώσεις αυτές συνδέονται άμεσα με τις ευθύνες των κρατών για την αντιμετώπιση της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων και του αντισημιτισμού που αποτελούν δύο μόνο παραδείγματα μίσους απέναντι σε κοινότητες με συγκεκριμένο θρήσκευμα.

Οι διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα περιλαμβάνουν διατάξεις που σχετίζονται ιδιαίτερες με την αντιμετώπιση της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων. Το προοίμιο του ICCPR, για παράδειγμα, επισημαίνει «την εγγενή αξιοπρέπεια του ανθρώπου» και το δικαίωμα στην «ελευθερία από τον φόβο», με τις αντιμουσουλμανικές επιθέσεις να παραβιάζουν αμφότερα⁶⁵. Το ICCPR και η ECHR ενσωματώνουν την αρχή της μη διακριτικής μεταχείρισης, συμπεριλαμβάνοντας ειδική αναγνώριση των διακρίσεων λόγω θρησκείας, η οποία αποτελεί βασική αντίληψη για την αντιμετώπιση του μίσους κατά των θρησκευτικών κοινοτήτων, όπως η μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων ή ο αντισημιτισμός.

Τόσο το ICCPR (Άρθρο 6), όσο και η ECHR (Άρθρο 2) υποχρεώνουν τα κράτη να προστατεύουν το δικαίωμα στην ζωή. Πρόκειται για διατάξεις που σχετίζονται με τις

61 Γ.Σ. Ο.Η.Ε., “Παγκόσμια Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων”, 10/12/1948, 217 Α (III), <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf>.

62 Γ.Σ. Ο.Η.Ε., “Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα”, 16/12/1966, <<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>>.

63 Συμβούλιο της Ευρώπης, “Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών”, 4/11/1950, <<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680063765>>.

64 Γραφείο του Υπάτου Αρμοστή των Η.Ε. για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, “International Human Rights Law”, ohchr.org, <<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/InternationalLaw.aspx>>.

65 Γ.Σ.του Ο.Η.Ε., “Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα”, 16/12/1966, <<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>>.

χειρότερες μορφές αντιμουσουλμανικών επιθέσεων, εκείνες δηλαδή που αφαιρούν ή απειλούν ζωές ατόμων.

Τα κράτη αναλαμβάνουν επίσης την υποχρέωση, σύμφωνα με το ICCPR (Άρθρα 18 και 27) και την ECHR (Άρθρο 9), να σέβονται, να προστατεύουν και να εκπληρώνουν το καθολικό δικαίωμα στην ελευθερία της θρησκείας ή των πεποιθήσεων. Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, ως εποπτικός φορέας για το ICCPR, έχει καταστήσει σαφές ότι η ελευθερία της θρησκείας περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα πράξεων, όπως την ελευθερία ανέγερσης χώρων λατρείας, τη χρήση τελετουργικών τύπων και αντικειμένων, την παρουσίαση συμβόλων, την τήρηση των αργιών και την ένδυση με χαρακτηριστικό ρουχισμό ή κάλυμμα της κεφαλής⁶⁶. Οι υποχρεώσεις των κρατών για την εκπλήρωση αυτών των δικαιωμάτων ισχύουν, ασφαλώς, εξίσου για το Ισλάμ όπως και για τις άλλες θρησκείες.

Η Διακήρυξη του ΟΗΕ για την Κατάργηση κάθε Μορφής Μισαλλοδοξίας και Διακρίσεων λόγω Θρησκείας ή Πεποιθήσεων ορίζει ότι τα κράτη θα πρέπει να «*λαμβάνουν όλα τα απαιτούμενα μέτρα για την καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας λόγω θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων*», γεγονός που υποδηλώνει την ευθύνη για την καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων⁶⁷.

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, τα δικαιώματα στην ελευθερία της θρησκείας ή των πεποιθήσεων και στην ελευθερία της έκφρασης δεν παρέχουν δικαίωμα υπεράσπισης πεποιθήσεων που υποκινούν διακρίσεις, εχθρότητα ή βία εναντίον άλλων. Το Άρθρο 19(2) του ICCPR ορίζει ότι η άσκηση του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης «*συνεπάγεται ιδιαίτερα καθήκοντα και ευθύνες*» και αναφέρει ως θεμιτούς λόγους για τον περιορισμό της, τον σεβασμό των δικαιωμάτων ή την υπόληψη άλλων και την προάσπιση της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης ή της δημόσιας υγείας και των ηθών. «*Στην ελευθερία της έκφρασης γίνεται αναφορά στο Άρθρο 20(2), το οποίο απαιτεί από τα Συμβαλλόμενα Κράτη να απαγορεύσουν την υπεράσπιση εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους που συνιστά υποκίνηση διακρίσεων, εχθρότητας ή βίας*». Τα διεθνή πρότυπα, πάντως, δεν απαγορεύουν κάθε συνηγορία μίσους. Το Άρθρο 4(α) της Διεθνούς Σύμβασης για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (CERD) και το Άρθρο 20(2) του ICCPR απαιτούν από τα κράτη να περιορίσουν τη συνηγορία μίσους που υποκινεί διακρίσεις, εχθρότητα ή βία. Επιπλέον, το Άρθρο 4(α) της CERD απαγορεύει έστω και τη «*διάδοση ιδεών που βασίζονται στη φυλετική ανωτερότητα ή το μίσος*» χωρίς να κάνει αναφορά σε υποκίνηση⁶⁸.

66 Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε., “Γενικό Σχόλιο 22, Άρθρο 18 (48η Σύνοδος, 1993)”, umn.edu, <<http://hrlibrary.umn.edu/gencomm/hrcom22.htm>>.

67 Γ.Σ. του Ο.Η.Ε., Ψήφισμα 36/55, “UN Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief” παράγραφος 4, 25/11/1981, <<http://www.un.org/docu-ments/ga/res/36/a36r055.htm>>. Ως Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης, η διακήρυξη δεν έχει νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα για τα Κράτη αν και θεσπίζει διεθνή προδιαγραφή για δράση.

68 *Ελευθερία της Θρησκείας ή των Πεποιθήσεων και Ασφάλεια: Οδηγίες Πολιτικής*, (Βαρσοβία: OSCE/ODIHR, 2019) <<https://www.osce.org/odihr/429389?download=true>>.

Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Γενικό Σχόλιο 22 για το ICCPR, αναφέρει ότι η διάταξη 20(2) αποτελεί σημαντική ασπίδα προστασίας από παραβιάσεις των δικαιωμάτων των θρησκευτικών μειονοτήτων και από πράξεις βίας ή διώξεις σε βάρος αυτών των ομάδων⁶⁹. Ο Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για Θέματα Ελευθερίας της Θρησκείας ή των Πεποιθήσεων επεσήμανε ότι «Τα κράτη σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και τη νομολογία έχουν την υποχρέωση [...] να εγγυηθούν το δικαίωμα των μειονοτήτων στην ελευθερία της θρησκείας και στην άσκηση θρησκευτικής λατρείας εντός διεθνώς συμπεφωνημένων ορίων. Το κράτος παραμένει υπεύθυνο ακόμη και όταν μη-κρατικές οντότητες, όπως εξτρεμιστικές ομάδες, προβαίνουν σε διάπραξη καταχρηστικών ενεργειών εις βάρος μειονοτήτων. Επιβάλλεται, επίσης, τα κράτη να διαμορφώσουν αυτές τις συνθήκες που θα προάγουν την ταυτότητα, συμπεριλαμβανομένης της θρησκευτικής ταυτότητας, των μειονοτήτων»⁷⁰.

«Το Σχέδιο Δράσης του Ραμπάτ για την απαγόρευση της επίκλησης εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους που συνιστά υποκίνηση διακρίσεων, εχθρότητας ή βίας, είναι ένα μη-δεσμευτικό κείμενο, το οποίο, ωστόσο, έτυχε ευρείας αποδοχής από τη διεθνή κοινότητα»⁷¹. Απαριθμεί έξι παράγοντες που προσδιορίζουν κατά πόσον η ρητορική συνιστά «υποκίνηση διακρίσεων, εχθρότητας ή βίας» και κατά πόσον αποτελεί αρκούντως σοβαρό λόγο για την επιβολή περιοριστικών νομικών μέτρων. Τα έξι αυτά κριτήρια έχουν ως εξής: πλαίσιο, ομιλητής (συνεκτιμωμένης της κοινωνικής θέσεως του ομιλητή ή του οργανισμού), πρόθεση, περιεχόμενο ή μορφή, εύρος ομιλίας ή/και πιθανότητα επέλευσης ζημίας (συνεκτιμωμένου του βαθμού αμεσότητάς της)⁷².

Αν και το δικαίωμα στην έκφραση άποψης και η ελευθερία να έχει κάποιος ή να υιοθετήσει θρησκεία ή πεποίθηση της επιλογής του/της δεν πρέπει να υπόκειται σε περιορισμούς, οι εκφράσεις θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων μπορεί να περιοριστούν από τα συμμετέχοντα κράτη, μόνο εφόσον αυτοί οι περιορισμοί έχουν νόμιμο στόχο, π.χ. την προστασία της δημόσιας ασφάλειας, της τάξης, της υγείας ή των ηθικών προτύπων ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων. Αυτοί οι περιορισμοί, όμως, δεν πρέπει να επιβάλλονται εις βάρος συγκεκριμένης θρησκείας ή των πεποιθήσεων και δεν επιτρέπονται για λόγους που δεν διευκρινίζονται σε διεθνή όργανα, ακόμη κι αν αυτοί οι λόγοι θα επιτρέπονταν ως περιορισμοί άλλων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών. Από την άποψη αυτή, το διεθνές δίκαιο δεν αναγνωρίζει την έννοια της 'ασφάλειας' ή της

69 Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, "Γενικό Σχόλιο 22, Άρθρο 18 (48η Σύνοδος, 1993)", umn.edu, <<http://hrlibrary.umn.edu/gencomm/hrcom22.htm>>.

70 Ειδικός Εισηγητής των Η.Ε για την Ελευθερία της Θρησκείας ή των Πεποιθήσεων, "Interim report by the Special Rapporteur of the Commission on Human Rights on the elimination of all forms of intolerance and of discrimination based on religion or belief", 8/9/2000, παράγραφος 138, σελ.29, <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/No0/637/11/PDF/No063711.pdf?OpenElement>>.

71 Ελευθερία της Θρησκείας ή των Πεποιθήσεων και Ασφάλεια: Οδηγίες Πολιτικής, σπ. π., σμμ 69.

72 Ομοίως.

73 Η πρόληψη της τρομοκρατίας και η καταπολέμηση του βίαιου εξτρεμισμού και της ριζοσπαστικοποίησης που οδηγούν στην τρομοκρατία: Μια προσέγγιση κοινοτικής αστυνόμευσης, (Βαρσοβία: OSCE/ODIHR, 2014) <<https://www.osce.org/atu/111438>>.

‘εθνικής ασφάλειας’ ως επιτρεπτή αιτία περιορισμού της έκφρασης της ελευθερίας της θρησκείας ή των πεποιθήσεων»⁷⁴.

Σύμφωνα με το Άρθρο 2.3 του ICCPR και το Άρθρο 13 της ECHR, τα κράτη υποχρεούνται, επίσης, να διασφαλίζουν την παροχή αποτελεσματικών ένδικων μέσων σε εκείνους των οποίων τα ανθρώπινα δικαιώματα παραβιάζονται. Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τις Βασικές Αρχές Δικαιοσύνης των Θυμάτων Εγκλημάτων και Κατάχρησης Εξουσίας αναφέρει ότι τα θύματα εγκληματικών ενεργειών, στα οποία περιλαμβάνονται και τα θύματα εγκλημάτων μίσους κατά Μουσουλμάνων, πρέπει να:

- Αντιμετωπίζονται με συμπόνοια και σεβασμό της αξιοπρέπειάς τους
- Έχουν δικαίωμα πρόσβασης στους μηχανισμούς της δικαιοσύνης και στη λήψη άμεσης αποζημίωσης, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, για τη βλάβη που υπέστησαν και
- Λαμβάνουν τη δέουσα συνδρομή σε όλη τη διάρκεια της νομικής διαδικασίας⁷⁵.

Επιπροσθέτως, η Διακήρυξη αναφέρει ότι τα θύματα πρέπει να λαμβάνουν αποζημίωση. Εφόσον η αποζημίωση δεν διατίθεται στο αμέριστο από τον δράστη ή άλλες πηγές, τα κράτη πρέπει να προσπαθούν να καταβάλουν οικονομική αποζημίωση στα θύματα και τις οικογένειές τους. Η Διακήρυξη περιλαμβάνει και άλλες διατάξεις σχετικές με την αντιμετώπιση των αντιμουσουλμανικών επιθέσεων, σημειώνοντας ότι:

- Στελέχη της αστυνομίας, της δικαιοσύνης, των υγειονομικών και κοινωνικών υπηρεσιών και λοιποί εμπλεκόμενοι λειτουργοί, θα πρέπει να εκπαιδευτούν, ώστε να είναι ευαισθητοποιημένοι απέναντι στις ανάγκες των θυμάτων και να λαμβάνουν κατευθυντήριες οδηγίες που θα διασφαλίζουν την παροχή άμεσης και κατάλληλης βοήθειας και
- Κατά την παροχή υπηρεσιών και βοήθειας στα θύματα, θα πρέπει να δίνεται προσοχή σε εκείνους αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες ανάγκες λόγω της φύσης της βλάβης που υπέστησαν, ιδίως επειδή το έγκλημα μίσους πλήττει κεντρικό σημείο της ταυτότητας του προσώπου.

Τα κράτη έχουν επίσης συγκεκριμένες υποχρεώσεις για την πρόληψη της εγκληματικότητας, αν και η πλειονότητα αυτών των υποχρεώσεων δεν κατοχυρώνεται από διεθνείς συνθήκες ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στις Κατευθυντήριες Γραμμές των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη της Εγκληματικότητας απαριθμούνται συστάσεις για την αποτελεσματική πρόληψη του εγκλήματος:

- «Αποτελεί ευθύνη όλων των βαθμίδων της κυβέρνησης η δημιουργία, η διατήρηση και η προώθηση ενός πλαισίου, εντός του οποίου οι αρμόδιοι κυβερνητικοί φορείς και το σύνολο της κοινωνίας των πολιτών θα είναι σε θέση να διαδραματίζουν καλύτερα τον ρόλο τους στην πρόληψη των εγκλημάτων.

74 Ομοίως.

75 Γ.Σ. του Ο.Η.Ε., Ψήφισμα 40/34, “Διακήρυξη των Βασικών Αρχών της Δικαιοσύνης για τα Θύματα της Εγκληματικότητας και της Κατάχρησης Εξουσίας”, 29/11/1985, <<http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40or34.htm>>.

- «Η πρόληψη του εγκλήματος» περιλαμβάνει την αντιμετώπιση του φόβου του εγκλήματος·
- Η συμμετοχή της κοινωνίας και οι συνέργειες αποτελούν σημαντικά στοιχεία της έννοιας της πρόληψης του εγκλήματος·
- Οι στρατηγικές πρόληψης θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ειδικότερες ανάγκες των ευάλωτων μελών της κοινωνίας·
- Η ενεργός συμμετοχή των κοινοτήτων και λοιπών τμημάτων της κοινωνίας των πολιτών αποτελεί ουσιώδες σκέλος της αποτελεσματικής πρόληψης της εγκληματικότητας·
- Οι κυβερνητικές δομές θα πρέπει να ενθαρρύνουν συνεργασίες με μη-κυβερνητικές οργανώσεις για την πρόληψη του εγκλήματος και
- Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να ενισχύουν την ικανότητα των κοινοτήτων να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους»⁷⁶.

II. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Οι ακόλουθες αρχές θα πρέπει να διέπουν τις κυβερνητικές αντιδράσεις στα εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων και τη διαχείριση των αυξανόμενων αναγκών ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων. Η προσέγγιση των κρατών-μελών του ΟΑΣΕ σε θέματα αντιμετώπισης αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων και προκλήσεων ασφαλείας πρέπει να:

1. ΒΑΣΙΖΕΤΑΙ ΣΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Μια προσέγγιση που βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελεί εννοιολογικό πλαίσιο θεμελιωμένο σε διεθνή πρότυπα περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και προσανατολισμένο στην πρόωθηση και την προστασία τους⁷⁷.

Αναφορικά με τη μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων, μια προσέγγιση βασισμένη στα δικαιώματα θα αναγνώριζε ότι οι εκφράσεις μιας τέτοιας μισαλλοδοξίας θέτουν υπό αμφισβήτηση, υπονομεύουν ή παραβιάζουν θεμελιώδεις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως η αξιοπρέπεια όλων των ανθρώπων, η ελευθερία της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, η απουσία διακρίσεων και το δικαίωμα σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα. Η αντιμετώπιση της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της προαγωγής και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των θιγομένωνατόμων και κοινοτήτων.

Μια προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελεί, επίσης, βασικό τρόπο διασφάλισης της κοινωνικής συνοχής και της ένταξης όλων των κοινοτήτων, κάποιες εκ

76 Ψήφισμα ECOSOC 2002/13, “The United Nations Guidelines for the Prevention of Crime, Economic and Social Council”, 2002, Παράρτημα, <https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/resolution_2002-13.pdf>.

77 Γραφείο του Υπάτου Αρμοστή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του ΟΗΕ, “Συχνές Ερωτήσεις σχετικά με μια Προσέγγιση βασισμένη στα Ανθρώπινα Δικαιώματα”, Νέα Υόρκη και Γενεύη, 2006, σ.15, <<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FAQen.pdf>>.

των οποίων τυγχάνει να είναι μουσουλμανικές. Επιπροσθέτως, ο συσχετισμός μεταξύ της θυματοποίησης των Μουσουλμάνων και της περιθωριοποίησής τους ή της δεκτικότητας σε λοιπές ομάδες ενδέχεται να ενισχύσει περαιτέρω τον διχασμό. Πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη στη Γαλλία έδειξε ότι οι Μουσουλμάνοι που υπέστησαν διακρίσεις είναι πιο πιθανό να αλλάξουν συμπεριφορά ως απάντηση σε αντιτρομοκρατικά μέτρα. Επομένως, η αυξημένη τάση των Μουσουλμάνων να αλλάζουν συμπεριφορά ως απάντηση σε αντιτρομοκρατικά μέτρα δεν οφείλεται στη μουσουλμανική τους ιδιότητα, αλλά στο γεγονός ότι οι Μουσουλμάνοι υπερ-εκπροσωπούνται ως θύματα διακρίσεων⁷⁸.

Η μείωση των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους και η υποστήριξη των θυμάτων το ταχύτερο δυνατόν βοηθούν στον μετριασμό του αντικτύπου στην κοινωνική συνοχή και, σε ορισμένες περιπτώσεις, και στον περιορισμό της αποδοχής της εξτρεμιστικής ρητορικής, η οποία βασίζεται στη λογική του «εμείς εναντίον αυτών» και τρέφεται από την ευαλωτότητα των θυμάτων.

Μια προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα για την αντιμετώπιση των προκλήσεων ασφαλείας που βιώνουν οι μουσουλμανικές κοινότητες λόγω των εγκλημάτων μίσους, θα πρέπει να εδράζεται στην κατανόηση του γεγονότος ότι οι χώρες του ΟΑΣΕ έχουν αναλάβει την υποχρέωση της προστασίας των θρησκευτικών κοινοτήτων από επιθέσεις και δεσμεύονται από ποικίλες νομικές διατάξεις του διεθνούς δικαίου, όπως προαναφέρθηκε. Μια τέτοια προσέγγιση διασφαλίζει ότι το σύνολο των μέτρων που σχεδιάζονται για την αντιμετώπιση των αντιμουσουλμανικών επιθέσεων, ευθυγραμμίζεται απολύτως με τα διεθνή πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τους σχετικούς κανόνες.

Είναι σημαντικό να τονισθεί ότι οι κυβερνήσεις και οι αστυνομικές υπηρεσίες έχουν καθήκον να προασπίσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, είτε μέσω της πρόληψης της εγκληματικότητας είτε μέσω της αντιμετώπισής της. Αυτό το θεμελιακό καθήκον πρέπει να γίνεται σαφές και κατανοητό στους υπευθύνους –των βασικών φορέων.

2. ΕΣΤΙΑΖΕΙ ΣΤΟ ΘΥΜΑ

Η Απόφαση Σ.Υ. του ΟΑΣΕ Αρ. 9/09 περί Καταπολέμησης Εγκλημάτων Μίσους αναγνώρισε ότι τα θύματα των εγκλημάτων μίσους μπορεί να προέρχονται τόσο από μειονοτικές κοινότητες όσο και από πλειοψηφικές και συμβουλευεί:

Σε συνεργασία με αρμόδιους φορείς να διερευνώνται οι τρόποι, ώστε να παρέχεται στα θύματα εγκλημάτων μίσους πρόσβαση σε συμβουλευτική, νομική και προξενική συνδρομή, καθώς και αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη, και

Να καταβάλλονται προσπάθειες ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης, ιδίως μέσω των Αρχών επιβολής του Νόμου, που απευθύνονται σε κοινότητες και ομάδες της κοινωνίας των πολιτών που συνδράμουν τα θύματα εγκλημάτων μίσους.

78 Francesco Ragazzi, Stephan Davidshofer, Sarah Perret και Amal Tawfik, *The Effects of Counter-Terrorism and Counter-Radicalisation Policies on Muslim Populations in France: Μια Ποσοτική Μελέτη*; (Παρίσι: CCLS, 2019).

Αν και οι χώρες του ΟΑΣΕ έχουν υιοθετήσει επισήμως μια θυματοκεντρική προσέγγιση σε ό,τι αφορά στην αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους και των διακρίσεων⁷⁹, απομένει να γίνουν πολλά, μέχρι η δέσμευση αυτή να υλοποιηθεί. Μια τέτοια προσέγγιση θέτει στο επίκεντρο το θύμα του αντιμουσουλμανικού εγκλήματος μίσους, αναγνωρίζει τη βιωματική εμπειρία του, και αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στα δικαιώματα και στις ανάγκες του θύματος. Μια θυματοκεντρική προσέγγιση μπορεί:

- Να βοηθήσει στην ενίσχυση της συνεργασίας με την αστυνομία μέσω καλύτερης συνεννόησης και οικοδόμησης εμπιστοσύνης με τις μουσουλμανικές κοινότητες, καθώς και ευαισθητοποίησης σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων.
- Να βελτιώσει τις σχέσεις με τη μουσουλμανική κοινότητα και τις οργανώσεις της, ώστε να τονωθεί η εμπιστοσύνη σχετικά με την καταγγελία επιθέσεων.
- Να λάβει υπόψη αισθήματα, συναισθήματα, σκέψεις και τον αντίκτυπο στο θύμα.
- Να φροντίσει να ακουστούν «οι φωνές των θυμάτων», σε μια περίοδο που ίσως να προκαλεί δέος και σύγχυση σε πολλά από τα άτομα τα οποία απετέλεσαν στόχο και να τα ενθαρρύνει να καταγγείλουν το έγκλημα.
- Να εμπνεύσει στα θύματα των εγκλημάτων μίσους εμπιστοσύνη σχετικά με την καταγγελία περιστατικών, καθώς θα υποστηρίζονται επαρκώς από φορείς και ομάδες της κοινωνίας των πολιτών, που εργάζονται ως ανεξάρτητοι φορείς καταγγελιών εγκλημάτων μίσους.
- Να διευκολύνει τη συμμετοχή των θυμάτων στην ποινική διαδικασία και να διασφαλίζει ότι τα θύματα έχουν κάποια ελάχιστη πληροφόρηση για τα δικαιώματα και τις διαδικασίες από την πρώτη τους επαφή με αρμόδια Αρχή.
- Να παρέχει αποτελεσματική προστασία στα θύματα των εγκλημάτων μίσους, αποφεύγοντας τη δευτερογενή θυματοποίηση και προστατεύοντας την αξιοπρέπεια του θύματος και να φροντίζει για έγκαιρη, εξατομικευμένη εκτίμηση για τον καθορισμό ειδικής προστασίας και
- Να προάγει τη συνεργασία με τις Αρχές για την παροχή επαρκών υπηρεσιών υποστήριξης, με σκοπό την κάλυψη των αναγκών των θυμάτων.

Το καναδικό Νομοσχέδιο για τα Θύματα δίνει τον ορισμό του θύματος ως «το άτομο που υπέστη σωματική ή συναισθηματική βλάβη, ζημιά στην περιουσία του ή οικονομική ζημία συνεπεία της τέλεσης ή της φερόμενης τέλεσης ενός αδικήματος»⁸⁰. Το νομοσχέδιο δίνει σε κάθε θύμα το δικαίωμα στην πληροφόρηση, στην προστασία, στη συμμετοχή και το δικαίωμα να ζητήσει αποκατάσταση. Αφού βρεθούν οι ένοχοι, τα θύματα έχουν το δικαίωμα να υποβάλλουν στο δικαστήριο δήλωση αξιολόγησης του αντικτύπου του εγκλήματος στο θύμα, η οποία θα ληφθεί υπόψη για την έκδοση της καταδικαστικής απόφασης (ενότητα 722 του Ποινικού Κώδικα). Η δήλωση αντικτύπου στο θύμα είναι μια γραπτή δήλωση που συντάσσει το θύμα που περιγράφει τη σωματική ή συναισθηματική βλάβη, τη βλάβη στην περιουσία ή την οικονομική ζημία που υπέστη ως αποτέλεσμα της αξιόποινης πράξης. Το Δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη δήλωση αντικτύπου στο θύμα, όταν επιβάλλει ποινή σε παραβάτη⁸¹.

79 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ. 9/09, Αθήνα, σπ. π., σμ. 20.

80 Καναδικό Νομοσχέδιο για τα Θύματα: <<https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-23.7/page-1.html>>.

81 Κυβέρνηση του Καναδά, Ποινικός Κώδικας: <<https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/section-722-20150723.html>>.

Η θυματοκεντρική προσέγγιση δίνει έμφαση στην επίγνωση του αντικτύπου που έχουν σε άτομα και κοινότητες τα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους. Ακόμα και αν ο στόχος του αντιμουσουλμανικού εγκλήματος μίσους είναι η ακίνητη περιουσία, ολόκληρη η κοινότητα αποτελεί αποδέκτη του μηνύματος. Άλλοι πυλώνες της θυματοκεντρικής προσέγγισης περιλαμβάνουν την εξέταση των αναγκών κάθε θύματος καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας ή άλλων διαδικασιών, καθώς και την αναγνώριση από πλευράς των Αρχών του μεροληπτικού κινήτρου (π.χ. στην καταγραφή του εγκλήματος μίσους, στο κατηγορητήριο, στη δικαστική απόφαση, στις αποζημιώσεις).

Η θυματοκεντρική προσέγγιση δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται μόνο όταν υποβάλλεται η καταγγελία ή κατά την πρώτη συνομιλία με το θύμα. Το θύμα θα πρέπει να συμμετέχει καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας, να ενημερώνεται και να υποστηρίζεται τακτικά, ακόμη και μετά την ολοκλήρωση της υπόθεσης, ή και όταν δεν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία, διότι η υποστήριξη που παρέχεται κατά τη διαδικασία μπορεί να βοηθήσει στην σύναψη καλύτερων σχέσεων με την κοινότητα και να κάνει το θύμα να αισθάνεται πλήρως υποστηριζόμενο.

Η έκδοση του ODIHR με τίτλο *“Hate Crime Victims in the Criminal Justice System: A Practical Guide”* επιδιώκει να παράσχει στήριξη στα θύματα εγκλημάτων μίσους, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας της ποινικής δικαιοσύνης. Ο Οδηγός εξετάζει την επιβολή του Νόμου και απευθύνεται σε Δικαστικές Αρχές, όπως και σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίες προσφέρουν συνδρομή σε θύματα εγκλημάτων μίσους. Ο Οδηγός χαρτογραφεί τις ανάγκες των θυμάτων εγκλημάτων μίσους και εισάγει τις κύριες αρχές, τις οποίες τα κράτη θα πρέπει να εφαρμόζουν όταν αντιμετωπίζουν τα θύματα αυτών. Ο Οδηγός επιδιώκει να ενδυναμώσει τα θύματα εγκλημάτων μίσους και να τα μετατρέψει σε ισχυρό συνεργάτη των Διοικητικών Αρχών, ενώ ταυτοχρόνως σέβεται και στηρίζει τις ανάγκες τους για προστασία και στήριξη. Ο ODIHR θα συνεργαστεί με τα κράτη-μέλη του ΟΑΣΕ και την κοινωνία των πολιτών, ώστε να γίνουν πράξη οι συστάσεις του Οδηγού σε όλη την ζώνη του ΟΑΣΕ, προς όφελος των θυμάτων εγκλημάτων μίσους⁸².

Τα Ηνωμένα Έθνη έχουν επίσης αναγνωρίσει τη σημασία μιας θυματοκεντρικής προσέγγισης, προκειμένου να προλαμβάνονται οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο Ύπατος Αρμοστής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, για παράδειγμα, έχει προτείνει τη θέσπιση διατάξεων που να παρέχουν αποτελεσματικά ένδικα βοηθήματα στα θύματα και έχει υπογραμμίσει τη σημασία της δημιουργίας αποτελεσματικών μηχανισμών εποπτείας, ώστε να γίνεται έλεγχος για πραγματικές και δυνητικές παραβιάσεις⁸³.

82 Τα Θύματα των Εγκλημάτων Μίσους στο Σύστημα της Ποινικής Δικαιοσύνης: Ένας Πρακτικός Οδηγός, προς έκδοση αρχές του 2020 από OSCE/ODIHR, <<https://www.osce.org/odihr>>.

83 Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, “Ο Ρόλος της Προστασίας στην Προαγωγή και την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων”, A/HRC/30/20, 16/7/2015, <<https://digitallibrary.un.org/record/801293?ln=en>>.

4. ΜΕ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΤΗΤΑ

Η δημιουργία ευκαιριών ώστε να ακούγονται οι φωνές των θυμάτων αντιμουςουλμανικής μισαλλοδοξίας είναι θεμελιώδους σημασίας κατά την ανάπτυξη μιας κυβερνητικής απάντησης προς το αντιμουςουλμανικό έγκλημα μίσους και κατά την εκτίμηση των αναγκών ασφαλείας των μουςουλμανικών κοινοτήτων. Η συμμετοχή διασφαλίζει, επίσης, ότι οι μουςουλμανικές κοινότητες και φορείς έχουν αναπόσπαστο ρόλο στη διαμόρφωση της ανάπτυξης της συνεργασίας μεταξύ των κυβερνήσεων και των τοπικών μουςουλμανικών κοινοτήτων..

Οι φωνές εκείνων που πλήττονται από τα εγκλήματα μίσους και τις απειλές ασφαλείας κατά των Μουσουλμάνων θα πρέπει να συμβάλλουν ενεργά στην ανάπτυξη και βελτίωση των πολιτικών, με την καταγραφή των βιωμάτων τους. Όσοι καλούνται να συμμετάσχουν σε μια τέτοια διαδικασία θα πρέπει να απηχούν τη διαφορετικότητα και τον πλουραλισμό των μουςουλμανικών κοινοτήτων — δίνοντας ισότιμη φωνή στα άτομα ανεξαρτήτως φύλου, ένταξης σε κάποια ομάδα ή ηλικίας, ώστε να λαμβάνονται υπόψη όλες οι απόψεις. Η συμμετοχή είναι ουσιώδης για να διαφανεί η ποικιλομορφία των μουςουλμανικών κοινοτήτων στη σκέψη και την πρακτική του Ισλάμ, εντός της μοναδικής τους κληρονομιάς, υποβάθρου, εθνικότητας και πολιτισμού, καθώς και για να διασφαλιστεί η ακρόαση των περιθωριοποιημένων φωνών εντός της κοινότητας.

Προσοχή θα πρέπει να δοθεί στη διαθεματικότητα. Συνεπώς, θα πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια προσέγγισης ανδρών και γυναικών στην κοινότητα καθώς και Μουσουλμάνων που αντιπροσωπεύουν διαθεματικές εκφάνσεις πολλών κοινοτήτων — όπως π.χ. Μουσουλμάνων, οι οποίοι δηλώνουν ΛΟΑΤΚΙ ή έχουν κάποια αναπηρία.

5. ΜΕ ΣΥΝΑΝΤΙΛΗΨΗ

Σημείο εκκίνησης για κάθε απόκριση, από μέρους των κυβερνήσεων ή της κοινωνίας των πολιτών, στα αντιμουςουλμανικά εγκλήματα μίσους θα πρέπει να αποτελέσει η παραδοχή ότι το πρόβλημα αφορά τους πάντες. Και ενώ τις σημαντικότερες επιπτώσεις υφίστανται οι μουςουλμανικές κοινότητες, το πρόβλημα θα πρέπει να το αναγνωρίζουν και να το διαχειρίζονται οι κοινωνίες στο σύνολό τους και όχι μόνο η στοχοποιούμενη κοινότητα. Η αντιμετώπιση της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων επιδρά άμεσα και στην κοινωνική συνοχή των κρατών και περιορίζει τα εξτρεμιστικά αφηγήματα. Ευρύτερες κοινωνικές επιπτώσεις ενδέχεται να προκύψουν, εάν το αντιμουςουλμανικό μίσος δεν επιβλέπεται, δεν αποδομείται και δεν αποσοβείται μέσω της εκπαίδευσης, των προσπαθειών της αστυνομίας και άλλων μεθόδων.

Η αντιμετώπιση των περιστατικών και των εγκλημάτων μίσους με στόχο τους Μουσουλμάνους, σε κάθε έκφανσή τους, είναι θεμελιακό ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η δημιουργία συμμαχιών μεταξύ φορέων και ομάδων της κοινωνίας των πολιτών μπορεί να βοηθήσει στην καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους καθώς και άλλων μορφών ρατσισμού, μισαλλοδοξίας και προκαταλήψεων. Παραδείγματος χάριν, οι οργανώσεις που εργάζονται για την αντιμετώπιση της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων μπορούν να εξετάσουν το ενδεχόμενο συνεργασιών και συνασπισμών

με γυναικείες οργανώσεις, ομάδες κατά του ρατσισμού και του αντισημιτισμού, και φορείς διεκδίκησης των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ ή ατόμων με αναπηρία.

Ένα καλό παράδειγμα αποτελεί το πρόγραμμα που ξεκίνησε το 2010 το Διαθρησκευτικό Συμβούλιο της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης για την «Παρακολούθηση των επιθέσεων σε θρησκευτικούς χώρους ή άλλα σημεία ενδιαφέροντος για εκκλησίες και θρησκευτικές κοινότητες στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη ή για την Προστασία των Ιερών Τόπων». Αναπτύχθηκε εντός του πλαισίου ενός μεγαλύτερου προγράμματος που επεδίωκε την έκδοση διακήρυξης ή ψηφίσματος του ΟΗΕ για την προστασία των ιερών τόπων παγκοσμίως, με κύριο στόχο τη βελτίωση της προστασίας θρησκευτικών ή ιερών χώρων και λοιπών χώρων ενδιαφέροντος για όλες τις θρησκευτικές κοινότητες όλων των θρησκειμάτων στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη. Το πρόγραμμα καταγράφει επιθέσεις κατά θρησκευτικών χώρων και αναλύει πληροφορίες σχετικά με τη μέθοδο επιθέσεων, το κίνητρό τους, την ταυτοποίηση των δραστών, τις περιοχές των επιθέσεων κ.τ.λ. Μετά από την ανάλυση των επιθέσεων κατά θρησκευτικών στόχων κάθε περίοδο αναφοράς, έπεται υποβολή προτάσεων προς τις Αρμόδιες Αρχές για την καλύτερη προστασία των χώρων θρησκευτικού ενδιαφέροντος σε συγκεκριμένες περιοχές. Επιπλέον, μετά από κάθε επίθεση, συνέρχονται οι εκπρόσωποι των διαφόρων τοπικών, θρησκευτικών κοινοτήτων, διοργανώνουν συνέντευξη τύπου και καταδικάζουν από κοινού την επίθεση⁸⁸.

6. ΜΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑ

Η συνεργασία ως αρχή αποτελεί ζωτικής σημασίας εργαλείο για την αντιμετώπιση των προκαταλήψεων και την απάντηση στα εγκλήματα μίσους. Οι διάφοροι εμπλεκόμενοι, κυρίως οι εμπειρογνώμονες της κυβέρνησης και της μουσουλμανικής κοινότητας, μπορούν να αναπτύξουν και να αλληλοσυμπληρώσουν την εμπειρογνωμοσύνη τους για τη συλλογική αντιμετώπιση του προβλήματος από διαφορετικές οπτικές γωνίες, λαμβάνοντας υπόψη εγχώριους, εθνικούς και διεθνείς παράγοντες. Η δημιουργία διαύλων επικοινωνίας, συντονισμού και συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών θα πρέπει να θεωρείται θεμελιώδους σημασίας σε κάθε σχεδιαζόμενη κυβερνητική πολιτική για την αντιμετώπιση των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους και την ανταπόκριση στις ανάγκες και τις ανησυχίες των μουσουλμανικών κοινοτήτων αναφορικά με την ασφάλεια.

Τόσο η αστυνομία όσο και οι κοινοτικές οργανώσεις μπορούν να δημιουργήσουν καίριες συμπράξεις μέσω της καλύτερης αλληλοκατανόησης του έργου του της καθεμιάς. Η συνεργασία των βασικών εμπλεκόμενων είναι επιπλέον σημαντική για τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλαισίου συναντίληψης σχετικά με το πώς, πότε και πού λαμβάνουν χώρα οι εγκληματικές ενέργειες. Και αυτό μπορεί να γίνει μόνο εφόσον όλοι εργάζονται από κοινού προκειμένου να μοιράζονται στοιχεία συνθέτοντας μια εικόνα πληροφοριών προς όφελος όλων των εμπλεκόμενων.

⁸⁸ Παρακολούθηση επιθέσεων κατά θρησκευτικών χώρων και άλλων τοποθεσιών ιδιαίτερης σημασίας για τις εκκλησίες και τις θρησκευτικές κοινότητες σε Βοσνία και Ερζεγοβίνη, <<https://www.mrv.ba/lat/clanci/projekti/monitoring-napada-na-vjerske-objekte>>.

7. ΜΕ ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ

Η αντιμετώπιση των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους με ενσυναίσθηση αναγνωρίζει την ευαλωτότητα ατόμων και κοινοτήτων και επιβεβαιώνει τα βιώματά τους ως θυμάτων. Ένας δρόμος που μοιάζει ασφαλής για έναν μη-Μουσουλμάνο, ενδέχεται να συνιστά απειλή για την ασφάλεια ενός ατόμου που μπορεί να θεωρηθεί Μουσουλμάνος.

Η ενσυναίσθηση προϋποθέτει την αποδοχή και τη διάθεση κατανόησης της αίσθησης της ευαλωτότητας που νιώθουν οι Μουσουλμάνοι μετά από αντιμουσουλμανικές επιθέσεις και κυρίως οι γυναίκες, τα παιδιά και οι νέοι. Τέτοιες επιθέσεις έχουν συναισθηματικό αντίκτυπο στα θύματα, στις οικογένειες και στις κοινότητές τους. Συνεπώς, οι Αρχές και οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι οφείλουν να λάβουν υπόψη την οπτική των θυμάτων και να καταλάβουν ότι ένα αντιμουσουλμανικό έγκλημα μίσους μπορεί να είναι ένας από τους πολλούς τρόπους, με τους οποίους το θύμα βίωσε την αντιμουσουλμανική μισαλλοδοξία και τις διακρίσεις.

Η εκπαίδευση και τα μέτρα ευαισθητοποίησης των κυβερνητικών αξιωματούχων είναι εργαλεία για την κατανόηση των ατομικών και συλλογικών επιπτώσεων των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους στις ζωές εκείνων που πλήττονται. Επιτρέπουν, επίσης, τη συλλογή περισσότερων αποδεικτικών στοιχείων προς αξιοποίηση σε ενδεχόμενη ποινική δίωξη, σχετικά με τον αντίκτυπο επί των θυμάτων. Φυσικά, η εκπαίδευση θα πρέπει να γίνεται με τρόπο που θα αποσαφηνίζει και θα άπτεται της ευαισθητοποίησης για το αντιμουσουλμανικό έγκλημα μίσους, εφοδιάζοντας, παράλληλα, τους κρατικούς αξιωματούχους με μια καλύτερη κατανόηση της διαφορετικότητας της κοινότητας, ώστε να μπορούν και οι ίδιοι να διευκολυνθούν στην εκτέλεση των καθηκόντων τους.

8. ΜΕ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΦΥΛΟ

Τα κυβερνητικά μέτρα για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους κατά των Μουσουλμάνων και τον εντοπισμό των αναγκών ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων πρέπει να λαμβάνουν υπόψη και να δείχνουν ευαισθησία ως προς τη διάσταση του φύλου. Περιστατικά εγκλημάτων μίσους στο σύνολό τους θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα και χωρίς διακρίσεις, ανεξαρτήτως του φύλου του θύματος. Η στάθμιση των επιπτώσεων των κυβερνητικών μέτρων, καθώς και η κατάλληλη διαμόρφωσή τους με ευαισθησία προς τη διάσταση του φύλου, θα ενίσχυε την θυματοκεντρική αντίδραση σε εγκλήματα μίσους.

Τα θύματα εγκλημάτων μίσους, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προέρχονται από μουσουλμανικές κοινότητες, βρίσκονται αντιμέτωπα με ποικίλες μορφές περιθωριοποίησης και αντιλαμβάνονται εαυτούς ως μέλη διαφορετικών, πλέον, ομάδων. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να θυμούνται ότι οι ταυτότητες συναποτελούνται από διάφορα στοιχεία, όταν εξετάζουν μέτρα και πολιτικές αντιμετώπισης εγκλημάτων μίσους κατά συγκεκριμένης κοινότητας και των μελών της. Ένα μέτρο που ενδεχομένως ωφελεί κάποιον λόγω θρησκείας, δεν αποκλείεται να είναι επιζήμιο ως προς την ταυτότητα του φύλου. Αυτού του είδους τα διλήμματα καθιστούν απαραίτητη μια ολιστική, διαθεματική προσέγγιση στα θέματα διαχείρισης των εγκλημάτων μίσους.

9. ΜΕ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

Οι κυβερνήσεις πρέπει να χαρακτηρίζονται από διαφάνεια σε ό,τι αφορά τον τρόπο με τον οποίο προτίθενται να αντιμετωπίσουν τη μισαλλοδοξία, τις διακρίσεις και τα εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων. Τα μέτρα θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες ασφαλείας όλων των κοινοτήτων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων των μουσουλμανικών κοινοτήτων, οι οποίες ενδεχομένως επλήγησαν από αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους για μεγάλη χρονική περίοδο.

Παραδείγματος χάριν, μετά από σχετικό συμβάν στο Ηνωμένο Βασίλειο, εγκαταστάθηκαν κάμερες ασφαλείας σε γειτονιά Μουσουλμάνων:

Τον Απρίλιο του 2010 εγκαταστάθηκαν 218 κάμερες ασφαλείας σε συνοικίες του Μπέρμιγχαμ όπου ζούσαν κυρίως Μουσουλμάνοι. Ποσό ύψους 3 εκατ. λιρών στερλινών, που προέρχονταν από τα κρατικά κονδύλια για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, δαπανήθηκε για την εγκατάσταση καμερών, κάποιες μη-εμφανείς, στο Washwood Heath και στο Sparkbrook. Μια ανεξάρτητη έκθεση επέκρινε εντόνως το Πρόγραμμα “Champion” και την αστυνομική Διεύθυνση της περιοχής West Midlands.

Πηγή της αστυνομίας δήλωσε ότι η πρωτοβουλία με κωδική ονομασία “Champion”, η πρώτη του είδους στο Ηνωμένο Βασίλειο, έχει στόχο να εποπτεύει εκείνη τη μερίδα του πληθυσμού που θεωρείται πως «διατρέχει κίνδυνο» εξτρεμισμού.

Τελικά, τον Δεκέμβριο η αστυνομία συμφώνησε να αφαιρεθούν οι 218 κάμερες και δήλωσε ότι καμία από αυτές δεν είχε τεθεί σε λειτουργία⁸⁹.

Μια καλή πρακτική θα μπορούσε να είναι η κοινοποίηση συναφών εθνικών, περιφερειακών ή τοπικών σχεδίων δράσης και εκθέσεων τόσο στις εμπλεκόμενες κοινότητες όσο και στο ευρύτερο κοινό. Η προσβασιμότητα, του κοινούσταδεδομένα σχετικά με τα εγκλήματα μίσους αποτελεί μία ακόμη μορφή διαφάνειας.

Οι συμπράξεις, οι οποίες περιλαμβάνουν τακτικές διαβουλεύσεις μεταξύ αστυνομίας, λοιπών φορέων και μουσουλμανικών κοινοτήτων (ιδίως σε τοπικό επίπεδο) διατηρούν ενήμερους του εμπλεκόμενους και τις θιγόμενες κοινότητες και εξασφαλίζουν τη διαφάνεια των δραστηριοτήτων. Τούτο θα μπορούσε να επεκταθεί με την ανταλλαγή εκθέσεων αξιολόγησης των απειλών ή ακόμα και με συμφωνίες ανταλλαγής δεδομένων.

Στην Ελλάδα, με την υποστήριξη του ODIHR, οι Αρχές συνέταξαν κείμενο συμφωνίας για τη βελτίωση της διύπηρεσιακής συνεργασίας σε θέματα καταγραφής και τήρησης δεδομένων σχετικών με ρατσιστικά εγκλήματα. Αρκετοί φορείς συμμετείχαν στη συζήτηση, όπως η Ελληνική Αστυνομία, το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, το

89 “Αφαιρούνται οι κάμερες-κατάσκοποι του Project Champion στο Μπέρμιγχαμ”, BBC news: <<https://www.bbc.com/news/uk-england-birmingham-13331161>>; για περισσότερο αναλυτικά στοιχεία διαβάστε: ‘A catastrophic lack of inquisitiveness’: A critical study of the impact and narrative of the Project Champion surveillance project in Birmingham, <<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.835.7387&rep=rep1&type=pdf>>.

Υπουργείο Ναυτιλίας & Νησιωτικής Πολιτικής, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας & Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η Εισαγγελία του Αρείου Πάγου. Παράλληλα, βάσει της Συμφωνίας για τη Διυπηρειακή Συνεργασία στην Αντιμετώπιση του Ρατσιστικού Εγκλήματος στην Ελλάδα, ο συνασπισμός φορέων της κοινωνίας των πολιτών, το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, θα μοιράζεται με τις Εθνικές Αρχές δεδομένα για ρατσιστικά εγκλήματα μέσω των εθνικών εκθέσεων του και σύμφωνα με τους κανόνες λειτουργίας του⁹⁰.

Γενικότερα, οι διαβουλεύσεις και η συνεργασία παρέχουν στους εμπλεκόμενους και στο ευρύτερο κοινό μια πλατφόρμα ανατροφοδότησης και βελτίωσης της αντιμετώπισης των εγκλημάτων μίσους. Η διαφάνεια μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση των καταγγελιών εγκλημάτων μίσους, στη βελτίωση της εμπιστοσύνης προς τους δημόσιους φορείς καθώς και στην αντιμετώπιση ή καταπολέμηση τυχόν παρανοήσεων.

10. ΜΕ ΟΛΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Τα κράτη του ΟΑΣΕ έχουν αναγνωρίσει τη σημασία μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για την αντιμετώπιση της μισαλλοδοξίας, συμπεριλαμβανομένης εκείνης εναντίον των Μουσουλμάνων⁹¹. Υπό αυτό το πρίσμα, η αντιμετώπιση τόσο των αναγκών ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων όσο και των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους είναι μόνο ένα σκέλος της λύσης. Η μισαλλοδοξία απέναντι στους Μουσουλμάνους ως σύνθετο πρόβλημα απαιτεί μια ολιστική και ολοκληρωμένη απάντηση που θα αποτελέσει πρότυπο διαχείρισης όλων των μορφών μισαλλοδοξίας, προκατάληψης και μίσους. Η εστίαση στα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους δεν σημαίνει πως εγκαταλείπεται η ενασχόληση με άλλα εγκλήματα ή ότι δίνεται προτεραιότητα σε μία μορφή μίσους. Μια αποτελεσματική πολιτική στην καταπολέμηση αυτής της έκφανσης του μίσους μπορεί να εφαρμοστεί και στη διαχείριση άλλων εγκλημάτων μίσους. Μόνον όπου η συνολική κυβερνητική απάντηση σε όλα τα εγκλήματα μίσους είναι σθεναρή, μπορούν να είναι και οι απαντήσεις σε άλλες εκδηλώσεις εγκλημάτων μίσους εξίσου σθεναρές. Με μια τέτοια ολιστική προσέγγιση θα πρέπει να αντιμετωπίζεται το σύνολο των κοινών στοιχείων των εγκλημάτων μίσους και να αναγνωρίζονται επίσης οι ιδιαιτερότητες των διαφόρων εκδηλώσεων, συμπεριλαμβανομένων των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους.

Σημαντικό στοιχείο για την αντιμετώπιση των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους είναι και η αντανάκλαση της διαφορετικότητας της κοινότητας στη στελέχωση των αστυνομικών δυνάμεων. Οι πληροφορίες από την κοινότητα και η συνεργασία είναι σημαντικές όχι μόνο για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους κατά των Μουσουλμάνων, αλλά και της εγκληματικότητας εν γένει. Συνεπώς, μια αστυνομική δύναμη αντιπροσωπευτική των κοινοτήτων, τις οποίες υπηρετεί, βοηθά τη στήριξη των προσπαθειών και ενισχύει την ενεργό συμμετοχή και την κατανόηση μεταξύ των κοινοτήτων και της αστυνομίας.

90 Πρωτόκολλο Διυπηρειακής συνεργασίας για την καταπολέμηση των εγκλημάτων ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα, <<https://www.osce.org/odihr/402260?download=true>>.

91 ΟΑΣΕ, Απόφαση Σ.Υ. Αρ. 10/07, Μαδρίτη, *οπ. π.*, σημ. 9.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ:

Η αντιμετώπιση των
αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων
μίσους και οι προκλήσεις ασφαλείας
των μουσουλμανικών κοινοτήτων

Το κεφάλαιο αυτό προσφέρει πρακτικές λύσεις που αφορούν διάφορα αλληλένδετα και αλληλεπικαλυπτόμενα μιν, διακριτά δε, ζητήματα. Κάποια από τα πρακτικά βήματα τα οποία αναλύονται παρακάτω θα βοηθήσουν στην αντιμετώπιση κάθε εκδήλωσης μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων, άλλα αφορούν συγκεκριμένα τις απαντήσεις του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης σε εγκλήματα μίσους και κάποια άλλα τις προκλήσεις ασφαλείας, όπως τις αντιλαμβάνονται και τις βιώνουν μουσουλμανικές κοινότητες και οργανώσεις.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΒΗΜΑΤΑ

1. ΠΑΡΑΔΟΧΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Σημείο εκκίνησης για την αντιμετώπιση των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους αποτελεί η παραδοχή ότι το ζήτημα συνιστά απειλή για την ασφάλεια και τη σταθερότητα, έχει ευρύτερες επιπτώσεις στη συνοχή και χρήζει άμεσης αντιμετώπισης. Αυτή η παραδοχή πρέπει να εδράζεται στην κατανόηση των ποικίλων τρόπων με τους οποίους εκδηλώνονται τα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους και των προκλήσεων ασφαλείας. Ακαδημαϊκοί και ερευνητές μπορούν να συνδράμουν με την παροχή εμπειρογνομosύνης και συμβουλών σχετικά με τις ποικίλες εκδηλώσεις της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων και με την υπόδειξη τρόπων αντιμετώπισης. Αναγνωρίζοντας επίσημα το πρόβλημα, οι κυβερνήσεις καθιστούν σαφές ότι η ευθύνη για τη διαχείριση αυτού του ζητήματος δεν βαρύνει αποκλειστικά αυτούς που επηρεάζονται περισσότερο. Αυτό το γεγονός, με την σειρά του, θα ενθαρρύνει τις μουσουλμανικές κοινότητες να μοιραστούν τους προβληματισμούς τους.

Σύσταση:

Ενώ οι κυβερνήσεις μπορεί να παραδέχονται το πρόβλημα, συχνά δεν διαθέτουν τα κατάλληλα δεδομένα. Η ανάγκη παρακολούθησης και καταμέτρησης των επιπέδων μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων μπορεί να αποδειχθεί αποτελεσματική βάση πάνω στην οποία θα αναπτυχθούν δομές για την αντιμετώπιση του μίσους, της μισαλλοδοξίας και της προκατάληψης. Η αντίδραση στην μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων ενισχύει την ευρύτερη εθνική προσπάθεια αντιμετώπισης κάθε μορφής εγκλήματος μίσους και της διασφάλισης ενός συστήματος αποτελεσματικών μετρήσεων και εποπτείας ενώ παράλληλα παρέχει στα κράτη τη δυνατότητα να εφαρμόζουν αποτελεσματικά συστήματα εποπτείας εθνικής εμβέλειας. Το ανωτέρω διασφαλίζει ότι τα κράτη θα μπορούν να δρουν προληπτικά αλλά και κατασταλτικά σε εγκλήματα μίσους και στην παρακολούθηση των ζητημάτων, ενώ οι αστυνομικές υπηρεσίες μπορούν να κινητοποιούνται σε συγκεκριμένα σημεία όταν απαιτείται.

Επομένως, ουσιαστικό μέρος μιας στρατηγικής για την υποστήριξη των θυμάτων, την καταγραφή και τη σταδιακή μείωση των εγκλημάτων μίσους είναι η κατάλληλη διάθεση κονδυλίων για ένα εθνικό σύστημα εποπτείας, το οποίο να παρέχει συνδρομή προς τα θύματα της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων. Χωρίς κεντρική υποστήριξη, δεν μπορεί να διατηρηθεί ένα αποτελεσματικό σύστημα συνδρομής των θυμάτων και εποπτείας.

Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής:

Το Εθνικό Σχέδιο της Σουηδικής Κυβέρνησης για την Καταπολέμηση του Ρατσισμού, παρεμφερών Μορφών Εχθρότητας και Εγκλημάτων Μίσους περιλαμβάνει σειρά δραστηριοτήτων κατά της μισαλλοδοξίας έναντι των Μουσουλμάνων, μεταξύ αυτών και ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα μέσω του «Living History Forum». Το πρόγραμμα δραστηριοποιεί τους νέους να εξετάσουν ιστορικά ζητήματα ρατσισμού και να συζητήσουν τις σκέψεις και τις απόψεις τους. Αυτό ευθυγραμμίζεται πλήρως με τις πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης του Σουηδικού Φορέα Εθνικής Παιδείας και βοήθησε τους νέους να συλλογιστούν, να συζητήσουν και να ασχοληθούν ενεργά με τέτοια ζητήματα⁹².

Η Σουηδική Κυβέρνηση έχει χρηματοδοτήσει έργα που άπτονται αυτών των πέντε στρατηγικών τομέων και το Σχέδιο Δράσης αναγνωρίζει επίσης ότι η κρατική στήριξη αναμένεται να ενθαρρύνει «περισσότερη γνώση, εκπαίδευση και έρευνα, καλύτερο συντονισμό και εποπτεία, κοινωνία των πολιτών: αυξημένη υποστήριξη και διάλογος, ενισχυμένη εργασία πρόληψης στο διαδίκτυο και πιο δραστήριο δικαστικό σώμα»⁹³.

Η παραδοχή του γεγονότος ότι τα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους συνιστούν μια πρόκληση μπορεί, επίσης, να λειτουργήσει ως βάση κριτικής αποτίμησης και αξιολόγησης των υφιστάμενων μηχανισμών πρόληψης και αντιμετώπισης. Η καταμέτρηση, η παρακολούθηση και η υποστήριξη των θυμάτων για πρόσβαση στη δικαιοσύνη, ή ακόμα και η αναγνώριση της κατάστασης που βίωσαν, εγγυάται ότι τα θύματα αισθάνονται ότι η φωνή τους ακούστηκε και οι εμπειρίες τους αναγνωρίστηκαν. Τούτο συμβαίνει μόνο όταν, στα άτομα που απετέλεσαν στόχο μισαλλοδοξίας κατά Μουσουλμάνων, μπορεί να παρασχεθεί υποστήριξη, συμβουλές και πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης που θα είναι σε θέση, επίσης, να καταγράφουν και να παρακολουθούν περιστατικά μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων. Δεδομένου ότι οι αστυνομικές υπηρεσίες είναι τελικά εκείνες που διερευνούν αυτά τα ζητήματα, είναι σημαντικό τα θύματα περιστατικών και εγκλημάτων μίσους να λαμβάνουν υποστηρικτικές υπηρεσίες που θα καταγράφουν και θα επικοινωνούν τακτικά μαζί τους. Ακόμη και αν το συμβάν, δεν υπερβαίνει, σε κάποιες χώρες, τα όρια του ποινικού αδικήματος, τα θύματα θα πρέπει να ενημερώνονται το συντομότερο δυνατό για τα αποτελέσματα, ώστε να λαμβάνουν αποφάσεις έχοντας πλήρη εικόνα.

Άρα, είναι σημαντικό να τονισθεί ότι η αντιμετώπιση της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων, όπως και του αντισημιτισμού ή οποιουδήποτε άλλου παρεμφερούς προβλήματος, συνεπάγεται την παραδοχή του, την υιοθέτηση θυματοκεντρικής προσέγγισης, την παραγωγή αποτελεσμάτων (και σε πολιτικό επίπεδο) και την

92 Μια συνολική προσέγγιση στην καταπολέμηση του ρατσισμού και των εγκλημάτων μίσους: Το Εθνικό Σχέδιο Καταπολέμησης του Ρατσισμού, παρεμφερών Μορφών Εχθρότητας και των Εγκλημάτων Μίσους, (Στοκχόλμη: Government Offices of Sweden, 2017), <<http://www.regeringen.se/492382/contentassets/173251a50a5e4798bcafc15ba871a411/a-comprehensive-approach-to-combat-racism-and-hate-crime>>.

93 Για περισσότερες πληροφορίες: Εθνικό Σχέδιο Καταπολέμησης του Ρατσισμού, παρομοίων μορφών εχθρότητας και εγκλημάτων μίσους online, <<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2016/11/nationell-plan-for-att-motverka-rasism-liknande-former-av-fientlighet-och-hatbrott-pa-natet/>>.

παροχή νομικών και κοινωνικών πλαισίων, ώστε αυτό το μίσος και η μισαλλοδοξία να αμφισβητούνται και να αντιμετωπίζονται, όπου απαντώνται. Και ενώ ο αστυνομικός της πρώτης γραμμής πιθανόν θα βρεθεί πρώτος στον τόπο της αντιμουσουλμανικής επίθεσης, μια αποτελεσματική, ολιστική αντιμετώπιση θα απαιτούσε ανάληψη δράσης από ανώτατους αξιωματούχους, δημόσιους λειτουργούς και πολιτικούς ηγέτες, ώστε να σταλεί ένα ισχυρό μήνυμα μηδενικής ανοχής στο μίσος.

Σε κάποιες χώρες του ΟΑΣΕ, τα μέλη των εθνικών κοινοβουλίων πρωταγωνίστησαν σε αυτήν την προσπάθεια, βάζοντας στην εθνική ημερήσια διάταξη τις προκλήσεις που αφορούν τον αντιμουσουλμανισμό και τα συναφή ζητήματα ασφαλείας. Λίγες μόνο χώρες έθεσαν το ζήτημα σε προτεραιότητα συγκροτώντας διακυβερνητικές ομάδες εργασίας που ασχολούνται με τις διαφορετικές πτυχές του ζητήματος, διασφαλίζουν τον συντονισμό και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των διαφόρων μουσουλμανικών κοινοτήτων, των εκπροσώπων του πολιτικού κόσμου και των δημοσίων υπαλλήλων.. Κάποιες χώρες δημιουργούν μόνιμα φόρα, στα οποία συμμετέχουν κυβερνητικοί αξιωματούχοι, υπηρεσίες ασφαλείας, η κοινωνία των πολιτών και επικεφαλής των κοινοτήτων, ώστε να αναδειχθούν οι ανησυχίες και οι προβληματισμοί που αφορούν τη μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων. Κάθε επιλογή έχει πλεονεκτήματά, ωστόσο είναι σημαντικό να τονισθεί ότι η πολιτική βούληση και δέσμευση σε εθνικό επίπεδο είναι ουσιώδεις για την καταπολέμηση του μίσους και της μισαλλοδοξίας.

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους οι κυβερνήσεις και τα μέλη των κοινοβουλίων μπορούν να αναγνωρίζουν τις προκλήσεις που συνδέονται με τη μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων. Οι τρόποι περιλαμβάνουν:

- Την σαφή επίγνωση ότι η μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων μπορεί να εκφράζεται υπόρρητα και με δυσδιάκριτους τρόπους και τη μέριμνα ώστε τέτοια φαινόμενα εντοπίζονται, να δημοσιοποιούνται και να καταδικάζονται·
- Την ανάθεση σε ακαδημαϊκούς και εμπειρογνώμονες να υποβάλλουν γνωμοδοτήσεις και συστάσεις για την καλύτερη δυνατή κατανόηση του προβλήματος από την εκάστοτε κυβέρνηση, τόσο εντός όσο και εκτός διαδικτύου·
- Την παραδοχή της στοχοποίησης των μουσουλμανικών κοινοτήτων από βίαιους εξτρεμιστές ή τρομοκράτες και τη συμπερίληψη των μουσουλμανικών κοινοτήτων και φορέων σε καταλόγους πιθανών ευάλωτων στόχων βίαιων εξτρεμιστικών ή τρομοκρατικών επιθέσεων·
- Τη δημιουργία νομικού πλαισίου που θα επιτρέπει στις κυβερνήσεις να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τις προκλήσεις ασφάλειας που αντιμετωπίζουν οι μουσουλμανικές κοινότητες εντός ενός ευρύτερου πλαισίου θεμάτων που ενδεχομένως επηρεάζουν τις κοινότητες αυτές, σε μια από κοινού συνεργασία·
- Την ενεργό εμπλοκή των μέσων ενημέρωσης, για την καταπολέμηση των αφηγημάτων προκατάληψης και την ανακοίνωση δηλώσεων καταδίκης των περιστατικών και εγκλημάτων μίσους με έντονο τρόπο · και
- Χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για τη μετάδοση σαφών μηνυμάτων υποστήριξης των μουσουλμανικών κοινοτήτων και αντιμετώπισης του αντιμουσουλμανικού αισθήματος στο διαδίκτυο, μέσω επίσημων διαύλων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας του Συμβουλίου της Ευρώπης συνιστά στις κυβερνήσεις των μελών του ΣτΕ να:

- Διασφαλίζουν ότι δεν γίνονται διακρίσεις σε βάρος των μουσουλμανικών κοινοτήτων αναφορικά με τον τρόπο που οργανώνουν και ασκούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα,
- Δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην κατάσταση των γυναικών Μουσουλμάνων, οι οποίες ίσως να υφίστανται διακρίσεις γενικώς ως γυναίκες και ειδικώς ως Μουσουλμάνες, και να
- Ενθαρρύνουν τον διάλογο στον χώρο των ΜΜΕ και των διαφημιστικών επαγγελματιών σχετικά με την εικόνα που αποδίδεται στο Ισλάμ και στις μουσουλμανικές κοινότητες, καθώς και σχετικά με την ευθύνη τους για την αποφυγή διαιώνισης των προκαταλήψεων και της μονόπλευρης πληροφόρησης⁹⁴.

Η συμμετοχή σε διάλογο με τις μουσουλμανικές κοινότητες σχετικά με τις απειλές ασφαλείας και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, είναι ένας ακόμη τρόπος να δείξουν οι κυβερνήσεις ότι παραδέχονται πως οι μουσουλμανικοί φορείς και οι κοινότητες αποτελούν στόχο επιθέσεων και χρίζουν προστασίας.

«Με προβληματίζει το γεγονός πως το μίσος εναντίον των Μουσουλμάνων αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο, και εδώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Υπηρεσία Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. (FRA) το γνωρίζει. (...) Γνωρίζουμε ότι ένας στους τρεις Μουσουλμάνους αντιμετώπισε προσφάτως κάποιας μορφής διάκριση. Γνωρίζουμε ακόμη ότι ένας στους τέσσερις αντιμετώπισε κάποιας μορφής παρενόχληση προσφάτως, είτε διαδικτυακά είτε δια ζώσης. Γνωρίζουμε επίσης ότι οι Μουσουλμάνοι έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στους θεσμούς και τα όργανα των κρατών μας σε σύγκριση με τον γενικό πληθυσμό». - Michael O'Flaherty, Διευθυντής FRA, 2019⁹⁵

2. ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

Μακροπρόθεσμα, τα εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων και οι ανάγκες ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων θα αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά μόνο εφόσον ο υποβόσκων ρατσισμός και οι προκαταλήψεις που υποκινούν τις επιθέσεις τύχουν ολιστικής διαχείρισης. Κάτι τέτοιο απαιτεί εστίαση όχι μόνο στις συνέπειες των αντιμουσουλμανικών προκαταλήψεων, αλλά και στην επίγνωση του τρόπου με τον οποίον οι δράστες εκτίθενται στη μισαλλοδοξία και των λόγων που την ενστερνίζονται. Συνεπώς, βασικό στοιχείο-, , για την αντιμετώπιση των αντιμουσουλμανικών επιθέσεων αποτελεί η ευαισθητοποίηση σχετικά με τους υποκείμενους μηχανισμούς καλλιέργειας μίσους και τα αφηγήματα που εμπνέουν τέτοιες συμπεριφορές.

94 Γενική Σύσταση Πολιτικής #5 για την Καταπολέμηση της Μισαλλοδοξίας και των Διακρίσεων κατά των Μουσουλμάνων», Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI), <https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/GPR/EN/Recommendation_N5/Recommendation_5_en.asp>.

95 Video blog του Διευθυντή της FRA, Michael O'Flaherty, <<https://youtu.be/7ZYMlyttjQo>>.

Η ευαισθητοποίηση μπορεί να λάβει διάφορες μορφές. Εκπαιδευτικά προγράμματα για τη νεολαία, τους κυβερνητικούς αξιωματούχους και το ευρύ κοινό θα μπορούσαν να βοηθήσουν τους συμμετέχοντες να κατανοήσουν, να αποδομήσουν και να απορρίψουν τις αντιμουςουλμανικές προκαταλήψεις. Επιπλέον, η αυξανόμενη ενασχόληση των νεωτέρων ηλικιακά ομάδων, εντός των κοινοτήτων, με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σημαίνει ότι οι διαδικτυακές εκστρατείες πληροφόρησης μπορούν να διαδίδονται ευρέως μέσω διαδικτυακών διαύλων και ομάδων που δημιουργούν οι νεαροί Μουσουλμάνοι. Η συνεργασία με τέτοιες ομάδες είναι επίσης σημαντική για τη μείωση των κοινωνικών εντάσεων και την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης. Σε υψηλότερο επίπεδο, οι κοινοβουλευτικές ακροάσεις σχετικά με την αντιμουςουλμανική προκατάληψη μπορούν να ενισχύσουν την ευαισθητοποίηση, εγγράφοντας το πρόβλημα στην εθνική ημερήσια διάταξη.

Σύσταση:

Εκπόνηση προγραμμάτων με αποδέκτες κυβερνητικούς αξιωματούχους, νέους και το ευρύ κοινό και με στόχο την ευαισθητοποίηση και την κατανόηση της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων. Αυτά μπορεί να είναι προγράμματα που συνδέουν διάφορες ομάδες της τοπικής κοινότητας με τους Μουσουλμάνους προκειμένου να συνεργαστούν σε κοινωνικά προγράμματα για την ενίσχυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τη συλλογική επαφή με το ευρύ κοινό μέσω της ιστορίας, προγραμμάτων για τη νεολαία και σημείων πολιτιστικής συνεργασίας.

Δημιουργία επίσημης διαδικτυακής παρουσίας της αστυνομίας ή της κυβέρνησης για την αντιμετώπιση του αντιμουςουλμανικού αισθήματος και την καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων που προκαλούν φόβο και προκατάληψη απέναντι στη μουςουλμανική κοινότητα, στηρίζοντας, παράλληλα, και καθησυχάζοντας τους Μουσουλμάνους στο διαδίκτυο.

Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής:

Το «Νέοι Γείτονες» είναι ένα πρόγραμμα που αναδεικνύει τη θετική κοινωνικοοικονομική συμβολή των προσφύγων και των μεταναστών στις τοπικές κοινότητες σε ολόκληρη την Ευρώπη. Προάγοντας την άμεση συμμετοχή σε παραγωγές μέσων ενημέρωσης και στη διαπολιτισμική δυναμική, ευελπιστεί να ενισχύσει την ανοχή και την αποδοχή των μεταναστών και των προσφύγων στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Το πρόγραμμα υλοποιείται από τα δημόσια μέσα ενημέρωσης εννιά χωρών της Ε.Ε. (Βέλγιο, Κροατία, Τσεχική Δημοκρατία, Γερμανία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ολλανδία, Σλοβενία και Ισπανία) σε συνεργασία με τοπικά μέσα ενημέρωσης και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών⁹⁶.

96 Περισσότερα στοιχεία σχετικά με το New Neighbors είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο του: <<https://newneighbours.eu/about-the-project/>>.

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μπορούν να λειτουργήσουν ως βασικοί εταίροι στην προσπάθεια ευαισθητοποίησης σχετικά με την αντιμουσουλμανική προκατάληψη. Τα μέσα ενημέρωσης διαθέτουν το μοναδικό πλεονέκτημα της πληροφόρησης και της κινητοποίησης ενός ευρύτερου κοινού σχετικά με τη διάδοση της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων και των επιπτώσεών της στις μουσουλμανικές κοινότητες. Οι στρατηγικές συνεργασίες με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στο πλαίσιο των κυβερνητικών προσπαθειών για την καταπολέμηση και την καταδίκη της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων μπορούν να προσφέρουν ουσιαστικά οφέλη, ως προς την ευαισθητοποίηση του κοινού αναφορικά με το πρόβλημα.

Επιπλέον, στοχευμένα προγράμματα εκπαίδευσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων, καθώς και διοργάνωση συζητήσεων στρογγυλής τραπέζης σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, μπορούν να συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση.

Οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης και η εφαρμογή μέτρων θα μπορούσαν να έχουν ως στόχο:

- Να καταστήσουν κατανοητά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των σύγχρονων εκδηλώσεων αντιμουσουλμανικής προκατάληψης. Και ενώ τα μέτρα ευαισθητοποίησης με αποδέκτες τους αστυνομικούς μπορεί να εστιάζουν στις ειδικές πτυχές της αναγνώρισης και διαχείρισης των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους, τα μέτρα που απευθύνονται στο ευρύ κοινό ενδεχομένως να εστιάζουν στο ευρύτερο φάσμα εκδηλώσεων αντιμουσουλμανικής προκατάληψης.
- Να μεταδώσουν το μήνυμα ότι τα εγκλήματα μίσους εναντίον των Μουσουλμάνων δεν συμβαίνουν εν κενώ. Οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι οφείλουν να μεταφέρουν το μήνυμα ότι οι πολιτικές και κοινωνικές εντάσεις, όπως και το αντιμουσουλμανικό αίσθημα (εντός και εκτός διαδικτύου) στον δημόσιο λόγο πολιτικών και διαμορφωτών της κοινής γνώμης, στον χώρο εργασίας και στην καθημερινή ζωή, διαπλάθουν το υπόβαθρο πολλών επιθέσεων. Ένα βασικό μήνυμα θα μπορούσε να είναι ότι ο καθένας δύναται να συμβάλει στην καλλιέργεια ενός γενικότερου κλίματος που εγγυάται ότι οι αντιμουσουλμανικές εκδηλώσεις δεν θα μένουν αναπάντητες. Αυτό θα μπορούσε να γίνει μέσω εκστρατειών που ενθαρρύνουν τυχαίους περαστικούς να συνδράμουν θύματα, στρεφόμενοι κατά των δραστών (εφόσον οι παρευρισκόμενοι αισθάνονται άνετα να πράξουν κάτι τέτοιο και δεν κινδυνεύουν οι ίδιοι με αυτόν τον τρόπο).
- Να αναδείξουν το γεγονός ότι τα φαινόμενα αντιμουσουλμανικής προκατάληψης απειλούν τις θεμελιώδεις αξίες και αρχές των ανθρώπινων δικαιωμάτων, που είναι ουσιώδεις για τις ελεύθερες και δημοκρατικές κοινωνίες. Ένα βασικό μήνυμα θα μπορούσε να είναι η έκκληση προς την κοινωνία συνολικά να πρωτοστατήσει στον τερματισμό της αντιμουσουλμανικής προκατάληψης, αντί να τον αντιμετωπίζει ως πρόβλημα που θα πρέπει να λυθεί από τις ίδιες τις μουσουλμανικές κοινότητες. Σημαντικό θα ήταν να δηλωθεί ξεκάθαρα ότι ο αντιμουσουλμανισμός επηρεάζει την ασφάλεια και την προστασία κάθε πολίτη, με έμφαση σε προσωπικές ιστορίες που θα επεξηγούν τις επιπτώσεις της αντιμουσουλμανικής προκατάληψης στην καθημερινότητα των Μουσουλμάνων, νέων, ανδρών, γυναικών και ηλικιωμένων.

- Να δώσουν έμφαση σε λιγότερο γνωστές ανθρώπινες ιστορίες, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν παραδείγματα προς μίμηση και πηγές έμπνευσης για την ανάληψη δράσης στην καταπολέμηση αντιμουςουλμανικών περιστατικών· και
- Να αναδείξουν την πλούσια πολιτιστική, θρησκευτική και εκπαιδευτική διάσταση της ζωής των τοπικών μουςουλμανικών κοινοτήτων, καθώς και τη θετική συνεισφορά τους στην κοινωνία, τονίζοντας παράλληλα την ανάγκη για συνεχή πρόοδο και συνεργασία.

3. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΤΡΟΥ ΑΝΤΙΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗΣ ΣΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΜΙΣΟΥΣ

Όπως επεξηγήθηκε στο Πρώτο Μέρος αυτού του Οδηγού, όλα τα εγκλήματα μίσους έχουν ως κίνητρο την προκατάληψη. Η αναγνώριση και η καταγραφή των ιδιαίτερων κινήτρων προκατάληψης πίσω από τα εγκλήματα μίσους, συμπεριλαμβανομένης της αντιμουςουλμανικής προκατάληψης, διασφαλίζει ότι το έγκλημα ταξινομείται τόσο ως έγκλημα μίσους, όσο και ως «κοινού ποινικού δικαίου». Η συλλογή δεδομένων ακριβείας είναι ουσιώδης για την ανάληψη αποτελεσματικής δράσης καταπολέμησης των εγκλημάτων μίσους, καθώς βοηθά τις αστυνομικές αρχές να διαπιστώσουν την εμβέλεια του προβλήματος, να διακρίνουν τα μοτίβα, να κατανεύμουν πόρους και να διερευνήσουν τις υποθέσεις πιο αποτελεσματικά. Οι υπεύθυνοι διαμόρφωσης πολιτικής μπορούν επίσης να αξιοποιήσουν τα δεδομένα , ώστε να λαμβάνουν ορθές αποφάσεις και να ενημερώνουν τις κοινότητες σχετικά με τις απειλές και τις τάσεις διάπραξης εγκλημάτων μίσους⁹⁷.

Συλλογή Δεδομένων Εγκλημάτων Μίσους

Τα θύματα των εγκλημάτων μίσους ανεξαρτήτως της προέλευσής τους μοιράζονται την τραυματική συναισθηματική εμπειρία της στοχοποίησης επειδή ανήκουν ή θεωρήθηκε ότι ανήκουν σε μια συγκεκριμένη ομάδα. Ωστόσο, διάφορες άλλες ομάδες πιθανόν να βιώνουν διαφορετικά εγκληματικά μοτίβα και να έχουν διαφορετικό βαθμό εμπιστοσύνης ως προς την καταγγελία αδικημάτων. Είναι, επομένως, χρήσιμο να συλλέγονται και να αναλύονται τα δεδομένα που αφορούν διαφορετικά κίνητρα προκατάληψης ανά κατηγορία, ώστε κάθε μία να αντιμετωπίζεται πιο αποτελεσματικά, από πλευράς αστυνομικής παρουσίας και διάθεσης πόρων για την στήριξη των θυμάτων και την πρόληψη της εγκληματικότητας . Τα κράτη του ΟΑΣΕ έχουν αναγνωρίσει ένα φάσμα κινήτρων προκατάληψης, ως δυνητικό υπόβαθρο για τα εγκλήματα μίσους, συμπεριλαμβανομένων και των εγκλημάτων μίσους κατά των Μουςουλμάνων⁹⁸.

Η αναγνώριση και η καταγραφή των εγκλημάτων με βάση την ύπαρξη αντιμουςουλμανικών κινήτρων αποτελεί σημαντικό μέσο, προκειμένου οι κυβερνήσεις να αναγνωρίσουν το μέγεθος του προβλήματος και να επικυρώσουν τα βιώματα των θυμάτων που στοχοποιήθηκαν, λόγω

⁹⁷ *Hate Crime Data Collection and Monitoring: A Practical Guide*, (Βαρσοβία: OSCE/ODIHR, 2014), <<https://www.osce.org/odihr/datacollectionguide>>.

⁹⁸ *Ομοίως*.

της πραγματικής ή εικαζόμενης μουσουλμανικής ταυτότητας. Η αστυνομία, ως η πρώτη που επεμβαίνει σε περίπτωση εγκλήματος, διαδραματίζει γενικά τον σημαντικότερο ρόλο, εξασφαλίζοντας την ταξινόμηση και καταγραφή των εγκλημάτων μίσους ως τέτοιων, καθώς είναι αυτή που κάνει την αρχική εκτίμηση για το πώς θα καταχωριστεί το συμβάν και κατά πόσον θα συμπεριληφθεί ο αντιμουσουλμανισμός ως πιθανό κίνητρο προκατάληψης.

Σύσταση:

Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις τους προς τον ΟΑΣΕ, οι κυβερνήσεις οφείλουν να συλλέγουν δεδομένα για τα εγκλήματα μίσους, συμπεριλαμβανομένων και όσων το κίνητρο είναι ειδικότερα ο αντιμουσουλμανισμός, και να καθιστούν τα δεδομένα αυτά διαθέσιμα στους πολίτες. Η αστυνομία, ως η υπηρεσία που πρώτη σπεύδει στον τόπο του εγκλήματος, θα πρέπει να μεριμνά ώστε τα εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων να καταγράφονται και να ταξινομούνται ως τέτοια.

Η εκπαίδευση θα πρέπει να θεωρείται για τους αξιωματικούς της αστυνομίας ως βοηθητικό μέσο για την καλύτερη κατανόηση της ταξινόμησης των εγκλημάτων μίσους κατά των Μουσουλμάνων, γεγονός που μπορεί να πραγματοποιηθεί σε συνεργασία με τις Εισαγγελικές Αρχές ή δικηγόρους.

Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής:

Το 2017 στην ζώνη του ΟΑΣΕ, 16 κράτη διέθεταν μηχανισμό συλλογής δεδομένων, προκειμένου η αστυνομία να καταγράφει αντιμουσουλμανικά περιστατικά και να γνωστοποιεί τα δεδομένα αυτά στον ODIHR: Αυστρία, Καναδάς, Τσεχική Δημοκρατία, Κροατία, Δανία, Φιλανδία, Γαλλία, Γεωργία, Ελλάδα, Ισλανδία, Ολλανδία, Πολωνία, Σλοβακία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ηνωμένες Πολιτείες.

Από το 2001, η Γερμανία καταχωρεί δεδομένα για «Πολιτικώς Υποκινούμενα εγκλήματα» στα οποία συμπεριλαμβάνεται μία κατηγορία εγκλημάτων προκατάληψης που ονομάζεται «ξενοφοβικά εγκλήματα μίσους». Το 2017 η Γερμανία εισήγαγε την υποκατηγορία «Ισλαμοφοβία» στον ομοσπονδιακό κατάλογο της όπου καταχωρούνται τα εν λόγω δεδομένα για σαφέστερη κατανόηση των εγκλημάτων μίσους⁹⁹.

Οι πληροφορίες που συγκεντρώνει η αστυνομία και ο χαρακτηρισμός τους μπορεί να αποδειχθούν ζωτικής σημασίας, για τη διασφάλιση της διερεύνησης και διώξης ενός εγκλήματος ως αντιμουσουλμανικού εγκλήματος μίσους. Το πώς η αστυνομία αντιμετωπίζει τη σκηνή ενός εγκλήματος μίσους μπορεί να επηρεάσει την ανάκαμψη του θύματος, την αντίληψη της κοινότητας σχετικά με το βαθμό δέσμευσης της κυβέρνησης να πατάξει τα εγκλήματα μίσους, καθώς και την έκβαση της έρευνας¹⁰⁰. Η ποιότητα των στοιχείων που

99 Απάντηση στο ερωτηματολόγιο του ODIHR σχετικά με τις ανάγκες ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων και παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών, που παρελήφθη στις 26/9/2018 και συμπληρώθηκε από αξιωματικό της αστυνομίας στη Γερμανία.

100 *Preventing and Responding to Hate Crimes*, οπ. π., σμμ. 19.

συλλέγει η αστυνομία είναι εξίσου σημαντική για τη διαμόρφωση μακροπρόθεσμων πολιτικών και κυβερνητικών δράσεων πρόληψης. Η ενίσχυση της ικανότητας των αστυνομικών υπηρεσιών να αναγνωρίζουν και να καταγράφουν τα εγκλήματα μίσους είναι, επομένως, κείριας σημασίας. Ο ODIHR διαθέτει πρόγραμμα παροχής βοήθειας με στόχο τη βελτίωση των συστημάτων παρακολούθησης και συλλογής δεδομένων για τα εγκλήματα μίσους, το λεγόμενο INFACHT (Εργαλειοθήκη Πληροφόρησης για Εγκλήματα Μίσους). Το πρόγραμμα βοηθά στη δημιουργία και την ενίσχυση των πολιτικών και των δυνατοτήτων των εθνικών θεσμών και λοιπών δομών για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τα εγκλήματα μίσους¹⁰¹.

Αναφορές για αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους εντός της ζώνης του ΟΑΣΕ, το 2018¹⁰²

Το 2018, οι ακόλουθες χώρες του ΟΑΣΕ κατέθεσαν επίσημες και ειδικώς, αναφορές με αναλυτικά δεδομένα σχετικά με εγκλήματα μίσους κατά Μουσουλμάνων:

Αυστρία	Δανία	Σουηδία
Καναδάς	Φιλανδία	Ουκρανία
Γαλλία	Ελλάδα	Ηνωμένο Βασίλειο
Γερμανία	Ιρλανδία	Ηνωμένες Πολιτείες
Κροατία	Ολλανδία	
Τσεχική Δημοκρατία	Πολωνία	

Σύνολο: 16 Χώρες

Το 2018, έγιναν καταγγελίες για αντιμουσουλμανικά περιστατικά στις εξής χώρες:

Αλβανία	Φιλανδία	Πολωνία
Αυστρία	Γαλλία	Ρουμανία
Βέλγιο	Γερμανία	Ρωσική Ομοσπονδία
Βοσνία και Ερζεγοβίνη	Ελλάδα	Σλοβακία
Βουλγαρία	Ουγγαρία	Σλοβενία
Καναδάς	Ιταλία	Ισπανία
Κροατία	Μολδαβία	Ελβετία
Τσεχική Δημοκρατία	Ολλανδία	Τουρκία
Δανία	Βόρεια Μακεδονία	Ουκρανία
Εσθονία	Νορβηγία	Ηνωμένο Βασίλειο

Σύνολο: 30 Χώρες

101 Information Against Hate Crimes Toolkit (INFACHT), Περιγραφή Προγράμματος, <<https://www.osce.org/odihr/INFACHT>>.

102 Ο κατάλογος περιλαμβάνει όλες τις χώρες του ΟΑΣΕ που παρέιχαν στοιχεία στον ODIHR σχετικά με εγκλήματα μίσους το 2018, <<https://hatecrime.osce.org/what-hate-crime/bias-against-muslims>>.

Αρκετά πρακτικά βήματα μπορούν να γίνουν για την καταγραφή των κινήτρων αντιμουσουλμανικής προκατάληψης στα εγκλήματα μίσους:

- Θέσπιση και εφαρμογή νομοθεσίας για τα εγκλήματα μίσους και δημιουργία συστημάτων, πάγιων διαδικασιών και εκπαίδευσης, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι αρμόδιοι αξιωματούχοι αναγνωρίζουν τα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους και τα καταγράφουν ως τέτοια.
- Δημιουργία ενός συστήματος συλλογής δεδομένων που επιτρέπει την καταγραφή αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους σε ειδικά έντυπα αναφοράς συμβάντων και προσφέρει αναλυτικά δεδομένα για κάθε τύπο αντιμουσουλμανικού εγκλήματος μίσους. Το ανωτέρω απαιτεί ενδεχομένως αλλαγές στα υφιστάμενα ειδικά έντυπα αναφοράς συμβάντων και τα συστήματα πληροφορικής.
- Επίδειξη πολιτικής βούλησης της ηγεσίας στα ανώτατα κλιμάκια διακυβέρνησης με την υιοθέτηση πολιτικών που απαιτούν από τους αστυνομικούς να αναγνωρίζουν και να καταγράφουν τα κίνητρα αντιμουσουλμανικής προκατάληψης των εγκλημάτων μίσους.
- Διαβεβαίωση ότι οι αστυνομικές υπηρεσίες χρησιμοποιούν μια συγκεκριμένη ομάδα δεικτών (γνωστών ως «Δείκτες Προκατάληψης») βλ. ενότητα «Εγκλήματα Μίσους κατά των Μουσουλμάνων στον ΟΑΣΕ: κύρια χαρακτηριστικά») οι οποίοι μπορούν να διευκολύνουν την εξακρίβωση των κινήτρων αντιμουσουλμανικής προκατάληψης των εγκλημάτων μίσους, με την ταυτόχρονη παραδοχή ότι η ύπαρξη τέτοιων δεικτών από μόνη της δεν μπορεί να αποδείξει ότι κάποιο συμβάν ήταν έγκλημα μίσους και
- Διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων και εκδηλώσεων ευαισθητοποίησης των αστυνομικών με στόχο την ανάπτυξη της ικανότητάς τους να κατανοούν τα ειδικά χαρακτηριστικά των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους μέσα από αντίστοιχες μελέτες περιπτώσεων και σενάρια¹⁰³.

Σύσταση:

Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να παρέχουν εκπαίδευση στο προσωπικό της αστυνομίας προκειμένου να ενισχυθεί η ικανότητα και η κατανόησή του για τα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους, τους τρόπους καταγραφής και τρόπους αντιμετώπισής του .

Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής:

Το Γραφείο (ODIHR) έχει υλοποιήσει σε πολλές χώρες τα προγράμματα εκπαίδευσης με τίτλο «Εκπαίδευση Εισαγγελικών Αρχών για Εγκλήματα Μίσους» (PAHCT) και

103 *Hate Crime Data Collection and Monitoring*, οπ. π., σημ. 97 and *Preventing and Responding to Hate Crimes*, οπ. π., σημ. 19.

«Εκπαίδευση των Αρχών Επιβολής του Νόμου για την καταπολέμηση εγκλημάτων μίσους» (TAHCLE)¹⁰⁴.

Το PAHCT έχει ήδη πραγματοποιηθεί σε οκτώ χώρες του ΟΑΣΕ: Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Γεωργία, Ισλανδία, Μάλτα, Βόρεια Μακεδονία, Πολωνία και Σλοβακία. Το TAHCLE έχει ήδη πραγματοποιηθεί σε 17 χώρες του ΟΑΣΕ: Βουλγαρία, Κροατία, Εσθονία, Φιλανδία, Γεωργία, Ισλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Μαυροβούνιο, Βόρεια Μακεδονία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Ισπανία και Τουρκία. Επίσης, το TAHCLE έχει διοργανωθεί στο Κόσοβο* και στον δήμο της Βαλένθια στην Ισπανία.

Το PAHCT σχεδιάστηκε για να βελτιώσει τις δεξιότητες των Εισαγγελικών Αρχών ως προς την αναγνώριση, διερεύνηση και δίωξη όλων των εγκλημάτων μίσους, συμπεριλαμβανομένων των εγκλημάτων με αντιμουσουλμανικά κίνητρα. Η εκπαίδευση επιτρέπει στους συμμετέχοντες να εμβαθύνουν στην έννοια, το πλαίσιο και τις επιπτώσεις των εγκλημάτων μίσους, να εμπεδώσουν τη γνώση των διεθνών προτύπων και της εθνικής νομοθεσίας περί εγκλημάτων μίσους και να βελτιώσουν την ικανότητά τους να στοιχειοθετούν τη διάπραξη τέτοιων εγκλημάτων ενώπιον του δικαστηρίου. Το TAHCLE σχεδιάστηκε με σκοπό να βελτιώσει τις δεξιότητες των αστυνομικών σε θέματα αναγνώρισης, κατανόησης και διερεύνησης των εγκλημάτων μίσους.

Η συλλογή δεδομένων έχει, σε κάθε περίπτωση, περιθώρια βελτίωσης και ενίσχυσης. Όπως είδαμε νωρίτερα, υπάρχουν και σήμερα χώρες του ΟΑΣΕ, οι οποίες δεν συλλέγουν ή δεν αναφέρουν δεδομένα. Μεταξύ των τρόπων βελτίωσης της συλλογής ή της καταχώρησης δεδομένων, συγκαταλέγονται οι ακόλουθοι:

- Διοργάνωση συναντήσεων με αντικείμενο τη συλλογή δεδομένων με συμμετοχή αρμοδίων κυβερνητικών και μη-κυβερνητικών εμπλεκόμενων με στόχο τη βελτίωση της συλλογής δεδομένων και τη διασφάλιση της κοινής κατανόησης και κατηγοριοποίησης των διαθέσιμων δεδομένων.
- Κοινοποίηση και ανταλλαγή εκθέσεων σχετικά με τα εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων τις οποίες συντάσσουν οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, για την ευαισθητοποίηση των κυβερνητικών αξιωματούχων σχετικά με τις σύγχρονες εκφάνσεις του αντιμουσουλμανισμού.
- Αξιοποίηση των δεδομένων, χωρίς υπερανάλυση της εγκυρότητάς τους, ως ένδειξης πιθανώς ευρύτερων ζητημάτων και ελλιπούς αναφοράς εγκλημάτων.
- Ανάθεση μελετών, βασισμένων σε συλλογή δεδομένων, ώστε να παρέχεται γνώση για τους τρόπους με τους οποίους εκδηλώνεται ο αντιμουσουλμανισμός.

¹⁰⁴ Περισσότερες πληροφορίες: Περιγραφή Προγράμματος “Prosecutors and Hate Crimes Training” (PAHCT) στο: <<https://www.osce.org/odihr/pahct>> και του Training Against Hate Crimes for Law Enforcement (TAHCLE) στο <<https://www.osce.org/odihr/tahcle>>.

- Παρότρυνση προς τους εκπροσώπους των διωκτικών αρχών να λαμβάνουν υπόψη την αντίληψη του θύματος, όταν καταγράφουν και διερευνούν εγκλήματα μίσους, και εφόσον το θύμα θεωρεί ότι υπήρχε αντιμουσουλμανικό κίνητρο, αυτόματα η αστυνομική αρχή να το καταχωρεί ως τέτοιο¹⁰⁵.
- Διευκόλυνση της καταγγελίας εγκλημάτων μίσους κατά Μουσουλμάνων μέσω της ύπαρξης προσπελάσιμων και εχέμυθων μηχανισμών αναφοράς
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της ίδιας της μουσουλμανικής κοινότητας, ώστε να γνωρίζει επακριβώς πού και πώς να καταγγέλλει τα περιστατικά· και

Σύσταση:

Κάθε φορά που οι αρχές καταγράφουν περιστατικά εγκληματικών ενεργειών, οι εκπρόσωποί τους θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την αντίληψη του θύματος και να αποδέχονται πως εάν το έγκλημα υποκινήθηκε από κίνητρο αντιμουσουλμανικής προκατάληψης, κατά την αντίληψη του θύματος, τότε η άποψη αυτή θα πρέπει να καταγράφεται και να αποτελεί μέρος της έρευνας.

- Δημιουργία επιπρόσθετων σημείων καταγραφής αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους, σε συνεργασία με τοπικά κοινοτικά κέντρα, θρησκευτικούς φορείς και μηχανισμούς αναφοράς άλλων φορέων, ώστε να δημιουργηθούν περαιτέρω δίαυλοι αναφοράς.

Το πρόγραμμα του ΟΔΙΗΡ για τη στήριξη της συλλογής δεδομένων

Ο ΟΔΙΗΡ δημιούργησε ένα πρόγραμμα που τιτλοφορείται: Εργαλειοθήκη Πληροφόρησης για Εγκλήματα Μίσους INFANCT, ως υποστηρικτικό πρόγραμμα βελτίωσης των συστημάτων παρακολούθησης και συλλογής δεδομένων περί εγκλημάτων μίσους. Το INFANCT βοηθά προς τον σκοπό αυτό, με τη δημιουργία και την ενδυνάμωση των πολιτικών αλλά και της επάρκειας των εθνικών φορέων και λοιπών δομών για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τα εγκλήματα μίσους¹⁰⁶.

¹⁰⁵ *Hate Crime Data-Collection and Monitoring*, οπ. π., σμμ. 97, σελ. 15.

* Δεν υπάρχει συναίνεση μεταξύ των μελών του ΟΑΣΕ σχετικά με το νομικό καθεστώς του Κοσόβου και, συνεκδοχικά, ο Οργανισμός δεν έχει πάρει θέση στο συγκεκριμένο ζήτημα. Κάθε αναφορά, εντός κειμένου, στο Κόσοβο, είτε στην εδαφική επικράτεια, είτε τους θεσμούς ή τον πληθυσμό αυτού, θα πρέπει να γίνεται αντιληπτή εντός του πλαισίου του Ψηφίσματος 1244 του Σ.Α. των Ηνωμένων Εθνών με πλήρη συμμόρφωση σε αυτό.

¹⁰⁶ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το INFANCT βλ., <<https://www.osce.org/odihr/INFANCT>>.

4. ΠΑΡΟΧΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΙΔΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΜΙΣΟΥΣ

Το πρόγραμμα του ΟΔΙΗΡ για τη στήριξη της συλλογής δεδομένων

Ο ΟΔΙΗΡ δημιούργησε ένα πρόγραμμα που τιτλοφορείται: Εργαλειοθήκη Πληροφόρησης για Εγκλήματα Μίσους INFAHCT, ως υποστηρικτικό πρόγραμμα βελτίωσης των συστημάτων παρακολούθησης και συλλογής δεδομένων περί εγκλημάτων μίσους. Το INFAHCT βοηθά προς τον σκοπό αυτό, με τη δημιουργία και την ενδυνάμωση των πολιτικών αλλά και της επάρκειας των εθνικών φορέων και λοιπών δομών για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τα εγκλήματα μίσους¹⁰⁷.

Η συλλογή δεδομένων για τα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους αποτελεί ζωτικής σημασίας μέσο, με το οποίο οι κυβερνήσεις μπορούν να αποτιμούν τις προκλήσεις αναφορικά με τη μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων και να συγκεντρώνουν τεκμήρια για τις ανάγκες ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων. Η μη-συλλογή αυτών των δεδομένων ενδέχεται να θεωρηθεί ως υποτίμηση του προβλήματος ή άρνηση της ύπαρξής του.

Σύσταση:

Θα πρέπει να συλλέγονται δεδομένα, σχετικά με τα εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων, ώστε να διευκολύνονται οι κυβερνήσεις στην ακριβέστερη αποτίμηση των αναγκών ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων και στην πλέον αποτελεσματική διάθεση των πόρων. Θα πρέπει να εξετασθούν περαιτέρω δίαυλοι συλλογής δεδομένων και να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για την καταγραφή όσο το δυνατόν περισσότερων δεδομένων ώστε να επιτευχθεί ακριβέστερη αξιολόγηση και κατανόηση του ζητήματος.

Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής:

Στις ΗΠΑ, το FBI συλλέγει και δημοσιοποιεί στατιστικά στοιχεία για τα εγκλήματα μίσους από το 1992. Το FBI ερευνά κάθε χρόνο εκατοντάδες υποθέσεις και εργάζεται για τον εντοπισμό και την αποτροπή νέων περιστατικών μέσω της εκπαίδευσης των διωκτικών αρχών, της δημόσιας προσέγγισης και των συνεργασιών με κοινοτικές ομάδες. Κατά παράδοση, η διερεύνηση εγκλημάτων μίσους από το FBI περιοριζόταν σε εγκλήματα στα οποία οι δράστες ενήργησαν λόγω προκατάληψης κατά της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας ή της εθνοτικής καταγωγής του θύματος. (...) Μετά την ψήφιση του Νόμου των Matthew Shepard και James Byrd, Jr., για την Πρόληψη των Εγκλημάτων Μίσους το 2009, ανατέθηκε

107 *Hate Crime Data Collection and Monitoring Mechanisms*, οπ.π., σμ. 97.

στο FBI να διερευνήσει και εγκληματικές πράξεις βασισμένες σε προκατάληψη λόγω πραγματικού ή εικαζόμενου σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, αναπηρίας ή φύλου¹⁰⁸.

Σε πολλές χώρες του ΟΑΣΕ, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν αποκτήσει σημαντική εμπειρία σε θέματα συλλογής δεδομένων για τα εγκλήματα μίσους. Και ενώ τα επίσημα στοιχεία σε κάποιες χώρες ενδεχομένως δείχνουν ότι τα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους δεν αποτελούν πρόβλημα, τα δεδομένα που διαθέτει η κοινωνία των πολιτών αποκαλύπτουν πως τα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους αποτελούν πραγματικό και άκρως επικίνδυνο φαινόμενο¹⁰⁹.

Σε κάποιες χώρες οι κυβερνητικές υπηρεσίες συνεργάζονται με τις μουσουλμανικές κοινότητες σε θέματα ανταλλαγής, διασταύρωσης και συλλογής δεδομένων για τα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους, με βάση έναν σαφή ορισμό του τι συνιστά έγκλημα μίσους. Εφόσον αστυνομικές και κοινοτικές υπηρεσίες ανταλλάσσουν στοιχεία, αυτά καταχωρούνται συνήθως ανώνυμα, προκειμένου να εξασφαλίζεται η προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Η ανταλλαγή κυβερνητικών και μη-κυβερνητικών δεδομένων δεν τα καθιστά μόνο πιο ακριβή, διευκολύνοντας τη σκιαγράφηση μιας πληρέστερης εικόνας, αλλά περιορίζει και φαινόμενα μη-καταγγελίας και ελλιπούς καταγραφής. Η ανταλλαγή δεδομένων καθίσταται ακόμη αποτελεσματικότερη, εφόσον η συνεργασία κυβερνητικών και μη-κυβερνητικών φορέων θεσμοθετείται μέσω μνημονίων ή πρωτοκόλλων. Η συνεργασία κυβερνητικών και μη-κυβερνητικών εμπειρογνομόνων μεγιστοποιεί την αποτελεσματική χρήση των στοιχείων που συγκεντρώνονται, προκειμένου να γίνει ανάλυση των τάσεων και να διαμορφώνονται πολιτικές. Η κοινοποίηση και ανταλλαγή στοιχείων ενισχύει εξάλλου και την εμπιστοσύνη των κοινοτήτων προς τις Αρχές.

Σύσταση:

Οι κυβερνητικές υπηρεσίες μπορούν να συνεργάζονται με την κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των μουσουλμανικών οργανώσεων, προκειμένου να ανταλλάσσουν, να επιβεβαιώνουν και να συλλέγουν δεδομένα σχετικά με αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους, να αποκτούν πιο ακριβή στατιστικά δεδομένα και να αποφεύγονται φαινόμενα ελλιπούς αναφοράς και καταγραφής .

Η συνεργασία με οργανώσεις της μουσουλμανικής κοινότητας με σκοπό τη συλλογή δεδομένων μπορεί να βοηθήσει επίσης:

108 United States Federal Bureau of Investigation, επίσημος ιστότοπος του FBI, <<https://www.fbi.gov/investigate/civil-rights/hate-crimes>>.

109 Βλ. “Νέα Μελέτη αποκαλύπτει το μέγεθος της υποαναφορικότητας των περιστατικών μίσους στην Πολωνία”, 13/5/2019 OSCE/ODIHR, <<http://hatecrime.osce.org/infocus/new-study-reveals-scale-underreporting-hate-incidents-poland>>.

- Στην αντιμετώπιση ελλιπούς αναφοράς, δεδομένου ότι οι εκπρόσωποι της μουσουλμανικής κοινότητας μπορούν να ενθαρρύνουν τα μέλη της να κάνουν χρήση μηχανισμών, π.χ. καταγγελία περιστατικών διαδικτυακά, από τηλεφώνου ή μέσω τρίτων στην αστυνομία. Επίσης, μπορούν να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβητές, μεταξύ θυμάτων, των Αρχών και κυβερνητικών αξιωματούχων, ώστε να γίνεται πιο κατανοητό το πλαίσιο, εντός του οποίου διαπράττονται τα εγκλήματα μίσους αλλά και οι επιπτώσεις αυτών στις μουσουλμανικές κοινότητες. Η ακρόαση από πρώτο χέρι αφηγήσεων σχετικών με το φάσμα των περιστατικών που καταγράφουν οι μουσουλμανικές κοινότητες μπορεί να βελτιώσει την εικόνα που διαμορφώνουν οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι σχετικά με τη διάδοση του αντιμουσουλμανισμού, και έτσι να συμβάλει σε καλύτερη κυβερνητική ανταπόκριση στο πρόβλημα, και
- Ακόμα και στις περιπτώσεις που τα δεδομένα ανωνυμοποιούνται από τους οργανισμούς της κοινότητας, πριν κοινοποιηθούν σε κυβερνητικές υπηρεσίες, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη σύνθεση μιας εικόνας πληροφοριών που θα υποστηρίξει την εφαρμογή προληπτικών μέτρων για την αντιμετώπιση των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους.

5. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Ορισμένα από τα βήματα τα οποία επισημάνθηκαν εμφατικά στα προηγούμενα κεφάλαια — η παραδοχή του προβλήματος των αντιμουσουλμανικών προκαταλήψεων, η αξιολόγηση των κινδύνων ασφαλείας σε συνεργασία με τη μουσουλμανική κοινότητα και η ευαισθητοποίηση των πολιτών — είναι επίσης σημαντικά για τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ των μουσουλμανικών κοινοτήτων και των κυβερνήσεων. Ταυτοχρόνως, πολλά άλλα βήματα μπορούν να βοηθήσουν στην οικοδόμηση κλίματος εμπιστοσύνης. Η δημιουργία διαύλων υπέρ της διαβούλευσης και του συντονισμού μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερος σημαντική. Η επίσημη θεσμοθέτηση μιας τέτοιας συνεργασίας, για παράδειγμα, μέσω ενός Μνημονίου Κατανόησης μπορεί να αποτελέσει έναν αποτελεσματικό τρόπο για την καλλιέργεια εμπιστοσύνης.

Η εξωστρέφεια και η διαφάνεια αποτελούν μείζονα συστατικά οικοδόμησης εμπιστοσύνης μεταξύ των κυβερνήσεων και των μουσουλμανικών κοινοτήτων, όταν απαιτείται η παροχή σημαντικών πληροφοριών. Οι κυβερνήσεις μπορούν να αποκαλύπτουν περισσότερες πληροφορίες, σε σύγκριση με το παρελθόν, σχετικά με τους δράστες και τις οργανωμένες ομάδες και να παραδέχονται προηγούμενα λάθη και εμπόδια στη συνεργασία.

Σύσταση:

Δημιουργία εμπιστοσύνης μέσω επίσημων διαύλων συνεργασίας μεταξύ των μουσουλμανικών κοινοτήτων και των κυβερνήσεων. Μεγαλύτερη αλληλεπίδραση με διαφάνεια και ειλικρίνεια με άντρες και γυναίκες των μουσουλμανικών κοινοτήτων και όχι αποκλειστικά με κάποιες βασικές επαφές, τους επικεφαλής της κοινότητας ή φίλους ς. Η ευρύτερη συνεργασία είναι κρίσιμη για να διασφαλιστεί η εμπιστοσύνη από και προς όλους και όχι μόνο μεταξύ λίγων.

Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής:

Στο Βερολίνο πραγματοποιούνται επαφές μεταξύ της αστυνομίας και των ενόσμων τεμενών μέσω «συμφωνιών συνεργασίας». Η αστυνομία του Neukölln μαζί με την τοπική ένωση τεμενών εγκαινίασαν το πρόγραμμα “TiK” (Μεταβίβαση Διαπολιτισμικών Αρμοδιοτήτων). Το TiK που αποσκοπεί στη δημιουργία διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των τζαμιών και των αστυνομικών διαφόρων περιφερειών, βοήθησε στην ανάπτυξη εθνικών κατευθυντήριων γραμμών, ώστε η αστυνομία να μπορεί να αλληλεπιδρά με επαφές, τεμένη και Μουσουλμάνους¹¹⁰.

Ένα από τα σημαντικότερα βήματα που μπορούν να κάνουν οι κρατικοί αξιωματούχοι για την οικοδόμηση της εμπιστοσύνης είναι να επισκέπτονται μουσουλμανικούς φορείς και να διατηρούν τακτικές επαφές με εκπροσώπους και εμπειρογνώμονες της μουσουλμανικής κοινότητας. Αυτού του είδους οι επαφές διευκολύνουν τους αξιωματούχους να μάθουν περισσότερα για τις προκλήσεις που συνδέονται με τα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους και να συνεισφέρουν, ώστε οι κυβερνητικές πολιτικές και οι κρατικές υπηρεσίες να παραμένουν ευθυγραμμισμένες με τις ανάγκες της κοινότητας. Οι τακτικές επαφές εμπνέουν εμπιστοσύνη στην προθυμία και στη διάθεση των κυβερνήσεων να αντιμετωπίζουν τα πλέον ανησυχητικά προβλήματα των κοινοτήτων. Μία επίσκεψη σε μουσουλμανική κοινότητα μετά από βίαιη επίθεση ή βεβήλωση ισλαμικού χώρου λατρείας μπορεί να λειτουργήσει ως σημαντική ένδειξη αλληλεγγύης. Αυτή όμως δεν θα πρέπει να είναι η πρώτη φορά που ένας πολιτικός ή κρατικός αξιωματούχος, σε επίπεδο εθνικό ή τοπικής αυτοδιοίκησης, επικοινωνεί με τη μουσουλμανική κοινότητα.

Η διαβούλευση, η συνεργασία και ο συντονισμός είναι ιδιαίτερα σημαντικά για τις διωκτικές αρχές σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Οι εκπρόσωποι των διωκτικών αρχών κάθε βαθμίδας, από την ανώτατη ηγεσία μέχρι τους αστυνομικούς πρώτης γραμμής, διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στη δημιουργία μακροχρόνιων σχέσεων συνεργασίας με τις μουσουλμανικές κοινότητες, συμπεριλαμβανομένης της ηγεσίας τους και των συνδέσμων επικοινωνίας για τα θέματα ασφαλείας. Η δημιουργία τέτοιων διαύλων επικοινωνίας δεν οικοδομεί μόνον εμπιστοσύνη, αλλά και διασφαλίζει ότι οι στρατηγικές σε συνδυασμό με τις καθημερινές επιχειρήσεις είναι πλέον αποδοτικές και πλήρως συντονισμένες με τις ανάγκες των θυμάτων, και ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο. Η συχνότητα της επικοινωνίας είναι καίριας σημασίας για τη δημιουργία εμπιστοσύνης. Οι σποραδικές επαφές δεν αρκούν. Εφόσον και τα πταίσματα ακόμη αντιμετωπίζονται με αυστηρότητα και υπάρχει συνεργασία σε καθημερινή βάση με την κοινότητα, με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων μίσους, διευκολύνεται η δημιουργία αποτελεσματικών διαδικασιών και ενισχύονται οι δεσμοί των εμπλεκόμενων. Αρκετά άλλα μέτρα μπορούν να εφαρμοστούν με σκοπό την οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των κυβερνητικών φορέων και των μουσουλμανικών κοινοτήτων:

110 Μουσουλμάνοι στην Ευρώπη: Μια Έκθεση για 11 Πόλεις της Ε.Ε., (Νέα Υόρκη, Λονδίνο, Βουδαπέστη: Open Society Institute, 2010), <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/a-muslims-europe-20110214_0.pdf>.

- Οι αρχές της ποινικής δικαιοσύνης μπορούν να ορίσουν έναν αξιωματικό-σύνδεσμο, ο οποίος θα λειτουργεί ως συγκεκριμένο πρόσωπο επαφής με την κοινότητα και θα ενημερώνεται για όσα ζητήματα την απασχολούν σχετικά με τον αντιμουςουλμανισμό. Ένας τέτοιος αξιωματικός-σύνδεσμος θα έχει ως στόχο, ενταγμένο στην περιγραφή εργασίας του, την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και θα φέρει την ευθύνη εκπόνησης στρατηγικών ειδικά για το σκοπό αυτό.

Σύσταση:

Οι αρχές της ποινικής δικαιοσύνης μπορούν να ορίσουν αξιωματικό-σύνδεσμο με τη μουσουλμανική κοινότητα ως πρόσωπο επαφής. Ο αξιωματικός-σύνδεσμος θα ενημερώνεται για τους προβληματισμούς στο θέμα του αντιμουςουλμανισμού και θα αποτελεί επίσης πρόσωπο επαφής για το προσωπικό του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, όταν απαιτούνται συμβουλευτικές υπηρεσίες.

- Δήμαρχοι και εκπρόσωποι των αστυνομικών αρχών μπορούν να επισκέπτονται τα κατά τόπους τεμένη/τζαμιά ή ισλαμικά πολιτιστικά κέντρα για να γνωριστούν με μέλη και εκπροσώπους της μουσουλμανικής κοινότητας αλλά και να γνωρίσουν βασικούς ισλαμικούς χώρους.

Σύσταση:

Εκπρόσωποι της αστυνομίας και πολιτικές προσωπικότητες μπορούν να οικοδομήσουν σχέσεις εμπιστοσύνης πραγματοποιώντας επισκέψεις σε τοπικούς μουσουλμανικούς φορείς, συναντώντας μέλη της κοινότητας και συζητώντας μαζί τους θέματα μείζονος ενδιαφέροντος. Θα μπορούσε να εξεταστεί και το ενδεχόμενο κοινοτικοί φορείς που συνεργάζονται με μουσουλμανικές κοινότητες να πραγματοποιούν επισκέψεις, επιδιώκοντας να διευρύνουν την εμπέλεια των επαφών τους εντός της κοινότητας.

Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής:

Στην Ολλανδία η αστυνομία του Άμστερνταμ και του Ρότερνταμ ασχολήθηκε ενεργά με τη μείωση των εντάσεων κατά τις εβδομάδες πριν από την κυκλοφορία της ταινίας του Geert Wilders με τίτλο: “Fitna”. Στο Άμστερνταμ, πριν από την πρεμιέρα της ταινίας, η αστυνομία οργάνωσε συνάντηση προκειμένου να βεβαιωθεί πως η τοπική μουσουλμανική κοινότητα κατανοεί τη νομική της θέση, συμπεριλαμβανομένου και του δικαιώματός της να προβεί σε καταγγελία¹¹¹.

- Φορείς της ποινικής δικαιοσύνης μπορούν να προσκαλέσουν τις μουσουλμανικές κοινότητες να διοργανώσουν εργαστήρια για αξιωματικούς της αστυνομίας.

¹¹¹ Ομοίως.

Σύσταση:

Οι αρχές της ποινικής δικαιοσύνης μπορούν να συμμετέχουν σε εργαστήρια που διοργανώνει η μουσουλμανική κοινότητα και αφορούν τις ιδιαίτερες ανάγκες ασφαλείας της, ώστε να γνωρίσουν και να κατανοήσουν καλύτερα τη διαφορετικότητα και την κουλτούρα των κοινοτήτων.

Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής:

Ο όμιλος ισλαμικών δικτύων (ING), με έδρα το Σαν Χοσέ της Καλιφόρνια στις ΗΠΑ, προσφέρει εξειδικευμένα σεμινάρια για τις Αρχές επιβολής του νόμου, τα οποία έχουν σχεδιαστεί για διοικητές αστυνομικών τμημάτων, σερίφηδες, το λοιπό προσωπικό σε επίπεδο διοίκησης και ανώτατα στελέχη. Τα σεμινάρια αυτά αποσκοπούν στην αύξηση της ευαισθητοποίησης και των δεξιοτήτων πολιτισμικής επάρκειας, καθώς και στη δημιουργία θετικής σχέσης μεταξύ των Αρχών και των αμερικανικών μουσουλμανικών κοινοτήτων¹¹².

- Οι φορείς της ποινικής δικαιοσύνης μπορούν να οργανώνουν εκπαιδευτικές και άλλες εκδηλώσεις, ώστε οι εκπρόσωποι επιβολής του νόμου να γνωριστούν με την κοινότητα, να μάθουν περισσότερα για την ιστορία της και τις θρησκευτικές της παραδόσεις, αλλά και να ενημερωθούν για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει εξαιτίας της αντιμουσουλμανικής προκατάληψης
- Οι κυβερνητικοί φορείς, όπως για παράδειγμα τα Υπουργεία Εσωτερικών και Δικαιοσύνης, μπορούν να αναζητήσουν συμβουλές και ανατροφοδότηση από τις μουσουλμανικές κοινότητες τόσο για τις κυβερνητικές αντιδράσεις στα εγκλήματα μίσους όσο και για τα εθνικά προγράμματα εκπαίδευσης για την αντιμετώπισή τους και
- Οι κυβερνήσεις μπορούν να συγκροτούν εθνικές ομάδες εργασίας για τα εγκλήματα μίσους, με συμμετοχή εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών, ακαδημαϊκών, αξιωματικών-συνδέσμων της αστυνομίας και εισαγγελέων που θα συνεδριάζουν τακτικά και θα συζητούν για περιστατικά υποκινούμενα από προκαταλήψεις που συνέβησαν στις κοινότητες. Αντίστοιχες ομάδες εργασίας μπορούν να συσταθούν και σε τοπικό επίπεδο.

6. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ ΕΠΙΘΕΣΕΩΝ

Οι μουσουλμανικές κοινότητες θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο συγκρότησης συμβουλευτικών ομάδων ασφαλείας ή/και εκπόνησης κοινοτικών σχεδίων ασφαλείας που θα επιτρέπουν τη συστηματική αποτίμηση της κατάστασης. Τα ανωτέρω θα μπορούσαν, επίσης, να αποτελούν μέρος μιας συνεργατικής διαδικασίας με τους κρατικούς φορείς, καθώς αυτή μπορεί να είναι η πλέον αποτελεσματική προσέγγιση

112 Ιστότοπος ING, educating for cultural literacy and mutual respect, Law Enforcement Seminar Overview, <<https://ing.org/law-enforcement-overview/>>.

για την εκτίμηση των κινδύνων ασφάλειας της κοινότητας και την πρόληψη επιθέσεων. Η δημιουργία ανοιχτών και συνεκτικών διαύλων επικοινωνίας δεν διασφαλίζει μόνο την αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με πιθανές απειλές, αλλά και την ανάπτυξη μακροπρόθεσμων στρατηγικών.

Αυτοί οι διάλογοι επικοινωνίας είναι εξίσου σημαντικοί σε περιόδους κρίσης, διότι βοηθούν στην αναγνώριση και εκτίμηση των επιπέδων φόβου και έντασης εντός των κοινοτήτων. Αυτές οι εκτιμήσεις μπορεί να βοηθήσουν ώστε να ασκηθεί πίεση για ανάληψη δράσης σε πολιτικό και πρακτικό επίπεδο, για αύξηση της αστυνόμευσης σημαντικών σημείων σε πόλεις και περιφέρειες αλλά και για επιπρόσθετα μέτρα σε μουσουλμανικές κοινότητες που ενδεχομένως έχουν ήδη υποστεί περιστατικά και εγκλήματα μίσους μετά από μεγάλες τρομοκρατικές επιθέσεις.

Οι ισχυροί διάλογοι επικοινωνίας είναι ζωτικής σημασίας και σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Η διαφάνεια στην ανταλλαγή στοιχείων και πληροφοριών θα βοηθήσει στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ αξιωματούχων και μελών των πληγείσων κοινοτήτων. Οι πληροφορίες που προέρχονται από την κοινότητα θα βοηθήσουν τις υπηρεσίες ασφαλείας να αξιολογήσουν καλύτερα τους κινδύνους και να εστιάσουν σε ζητήματα ειδικού ενδιαφέροντος. Παράλληλα, τα στοιχεία που θα διαθέσουν η αστυνομία και οι υπηρεσίες πληροφοριών θα βοηθήσουν την κοινότητα να προβεί στις κατάλληλες προληπτικές ενέργειες.

Σύσταση:

Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να εξετάσουν την περίπτωση διαρκούς συνεργασίας που θα περιλαμβάνει και τις μουσουλμανικές κοινότητες με στόχο την αξιολόγηση των αναγκών ασφαλείας, τη διαμόρφωση τρόπων για την πρόληψη περιστατικών και επιθέσεων μίσους καθώς και για τη μείωση του φόβου και της ανασφάλειας που συνήθως αυξάνονται μετά από εθνικής εμβέλειας εγκλήματα, όπως τρομοκρατικές επιθέσεις.

Κυβερνήσεις και Αστυνομικές Αρχές θα πρέπει να συνεργάζονται με τις μουσουλμανικές κοινότητες και να συγκροτούν συμβουλευτικές ομάδες που θα αξιοποιούνται σε περίπτωση επίθεσης ή όταν η αστυνομία χρειάζεται συνδρομή στη διάρκεια επιχείρησης, περιστατικού ή απειλής κατά της κοινότητας. Οι συμβουλευτικές ομάδες μπορούν να υποστηρίξουν την κυβέρνηση και την αστυνομία, παρέχοντας πληροφορίες μέσα από την κοινότητα σε πραγματικό χρόνο αλλά και μεταφέροντας μηνύματα προς την κοινότητα.

Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής:

Στη Σλοβακία, η Εθνική Υπηρεσία Διερεύνησης Εγκλημάτων (NAKA) πραγματοποίησε άτυπη συνάντηση με εκπρόσωπο του Ισλαμικού Ιδρύματος της Σλοβακίας, όπου εξέφρασε το ενδιαφέρον της για υποθέσεις εγκλημάτων μίσους εναντίον των Μουσουλμάνων. Στον εκπρόσωπο του Ιδρύματος δόθηκε η απευθείας γραμμή

επικοινωνίας με τον αξιωματικό της κοινότητας που θα ασχολείτο με τέτοιες υποθέσεις εάν συνέβαιναν. Δυστυχώς, δεν υπήρξε συνέχεια στη συνεργασία¹¹³.

Η θέσπιση επίσημων ή άτυπων σχημάτων επικοινωνίας, μέσω των οποίων οι εκπρόσωποι της μουσουλμανικής κοινότητας θα εκφράζουν τις ανάγκες ασφαλείας και τους προβληματισμούς τους σε τακτική βάση, θα καθησυχάσει την κοινότητα και θα συνδράμει τις Αρχές Ασφαλείας. Επιπλέον, μπορεί να αποτελέσει ακόμη ένα βήμα προς την εκπλήρωση των κυβερνητικών υποχρεώσεων για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ατόμων και κοινοτήτων. Συνεργαζόμενοι, κρατικοί αξιωματούχοι και εκπρόσωποι της μουσουλμανικής κοινότητας, μπορούν να αποτιμήσουν καλύτερα τις ανάγκες ασφαλείας της κάθε κοινότητας και των φορέων της, όπως σχολεία και τεμένη/τζαμιά, αλλά και να προχωρήσουν στα απαραίτητα βήματα για την παροχή επαρκούς προστασίας σε πιθανούς στόχους.

Οι κυβερνήσεις μπορούν να ακολουθήσουν διάφορα πρακτικά βήματα προκειμένου να διασφαλιστεί η διαρκής επικοινωνία με τις μουσουλμανικές κοινότητες σε θέματα ασφαλείας:

- Να αξιοποιούν τα διαθέσιμα δεδομένα για τα εγκλήματα μίσους, προκειμένου να εντοπίζονται εγκληματικά μοτίβα και πιθανοί στόχοι επιθέσεων, τόσο στο διαδικτυο όσο και δια ζώσης.
- Να συμβουλεύουν τις μουσουλμανικές κοινότητες να παρακολουθούν τις εντάσεις με σκοπό την πρόληψη της αντιμουσουλμανικής βίας. Γενικά, αποτελεί καλή πρακτική για πολιτικούς ή/και δημόσιους λειτουργούς να επικοινωνούν με τους βασικούς προεξάρχοντες των θρησκευτικών κοινοτήτων, όπως οι μουσουλμανικές, όταν σημειώνονται μείζονα περιστατικά εθνικής κρίσης.
- Να ορίζουν αξιωματικό σύνδεσμο επαφής με τις κοινότητες σε όλες τις αρμόδιες αστυνομικές υπηρεσίες.
- Να ενημερώνουν τις μουσουλμανικές κοινότητες κάθε φορά που εντοπίζεται συγκεκριμένη απειλή, αλλά και όποτε μεταβάλλεται το επίπεδο απειλής. Π.χ. αποστολή σε έμπιστους συνεργάτες εβδομαδιαίου δελτίου σχετικά με τις κοινωνικές εντάσεις ή παροχή στις κοινότητες ενός προφίλ κινδύνου με χρωματική κλίμακα.
- Να συμμετέχουν σε διάλογο με φορείς της μουσουλμανικής κοινότητας, ώστε να εξασφαλίζεται ότι τα μέτρα ασφαλείας γίνονται κατανοητά από την κοινότητα, καθώς και ότι έχουν ληφθεί υπόψη οι προτάσεις τους.
- Να εκπονούν και να επικαιροποιούν, όποτε χρειάζεται, ανάλυση απειλών και κινδύνων για τις εγκαταστάσεις των μουσουλμανικών κοινοτήτων ώστε να χρησιμεύουν ως βάση για την αστυνόμευση.

113 Απάντηση στο αίτημα του ODIHR αναφορικά με τις ανάγκες ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων και παραδείγματα καλών πρακτικών (20/9/2019, Ισλαμικό Ίδρυμα στη Σλοβακία).

- Να στηρίζουν την κατάρτιση σχεδίου ασφαλείας, της μουσουλμανικής κοινότητας, σχετικής εμπειρογνωμοσύνης, εξειδικευμένων ατόμων και συστημάτων. Τέτοια συστήματα ασφαλείας περιλαμβάνουν: χαρτογράφηση και αξιολόγηση απειλών και κινδύνων, κατάρτιση πλάνου ασφαλείας, σχεδιασμό για καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης (αντιμετώπιση συμβάντων), σχέδια διαχείρισης κρίσεων, επαφές και συντονισμό με εξωτερικούς συνεργάτες, συμπεριλαμβανομένης της αστυνομίας. Θα πρέπει να ορίζεται τουλάχιστον ένα σημείο επαφής για θέματα ασφαλείας της κοινότητας · και
- Να συγκροτούν συμβουλευτικές ομάδες της μουσουλμανικής κοινότητας, οι οποίες μπορούν να συμβουλευούν την αστυνομία σε πραγματικό χρόνο κατά τη διάρκεια συμβάντος ή επιχείρησης που επηρεάζει την κοινότητα.

Οι αστυνομικές υπηρεσίες, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, θα πρέπει να συνεργάζονται με τις τοπικές μουσουλμανικές κοινότητες και το προσωπικό και τις ομάδες ασφαλείας που έχουν οριστεί από αυτές, κατά περίπτωση, για να προτείνουν, να αξιολογούν και να βοηθούν στην εφαρμογή προληπτικών μέτρων ασφαλείας αναλόγως του εκτιμώμενου επιπέδου απειλής, ώστε να εξασφαλίζεται ότι:

- Διενεργείται έρευνα σε κτίρια της κοινότητας (όπως τζαμιά, ισλαμικά σχολεία ή γραφεία) πριν από τη χρήση τους, συμπεριλαμβανομένων ελέγχων εντός των ορίων του τεμένους/τζαμιού και κτιρίων ισλαμικών φορέων, καθώς και του περιβάλλοντος χώρου.
- Τα ισλαμικά σχολεία και οι φορείς διαθέτουν εξωτερική και εμφανή παρουσία προσωπικού ασφαλείας τις ώρες λειτουργίας τους.
- Το προσωπικό ασφαλείας της κοινότητας και η αστυνομία παραμένουν σε επαγρύπνηση για ύποπτα άτομα, αντικείμενα και κινήσεις κοντά στα κοινοτικά κτίρια.
- Η πρόσβαση σε χώρους στάθμευσης οχημάτων ελέγχεται και επιτρέπεται αποκλειστικά σε γνωστά οχήματα, τα οποία παραμένουν κλειδωμένα. εφόσον δεν χρησιμοποιούνται.
- Όλες οι εξωτερικές πόρτες παραμένουν κλειστές και ασφαλισμένες, με την είσοδο να επιτρέπεται μόνο στους έχοντες δικαίωμα πρόσβασης, ενώ διασφαλίζεται η εύκολη διέλευση σε περίπτωση ταχείας εκκένωσης λόγω έκτακτης ανάγκης.
- Οι εσωτερικές πόρτες παραμένουν κλειστές και ασφαλισμένες όταν δεν χρησιμοποιούνται, ενώ διασφαλίζεται η απρόσκοπτη έξοδος σε περίπτωση ταχείας εκκένωσης λόγω έκτακτης ανάγκης.
- Δίνεται οδηγία σε εργαζόμενους και επισκέπτες να μην συναθροίζονται έξω από τα κτίρια της κοινότητας.
- Ακολουθείται διαδικασία κλειδώματος που ασφαλίσει όλες τις πόρτες και τα παράθυρα.
- Ελέγχεται τακτικά ο εξοπλισμός ασφαλείας — συναγερμός, εξωτερικός φωτισμός και κλειστό κύκλωμα παρακολούθησης (CCTV) — καθαρισμός φακών του κυκλώματος

CCTV και λειτουργία του συστήματος καταγραφής εικόνας

- Οι οθόνες του κλειστού κυκλώματος παρακολουθούνται τις ώρες που τα κτίρια χρησιμοποιούνται.
- Ελέγχεται σχολαστικά η εισερχόμενη αλληλογραφία και οι παραλαβές πριν το άνοιγμά τους, με χρήση ακτινών X και άλλων συσκευών ανιχνευτών μετάλλων και
- Παρέχεται υποστηρικτική συνδρομή κατά τη διάρκεια θρησκευτικών εορτών, εκδηλώσεων ή περιόδων αυξημένης δραστηριότητας.

Αυτές οι κινήσεις θα πρέπει να γίνουν αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής και εβδομαδιαίας ρουτίνας του προσωπικού τεμενών/τζαμιών και ισλαμικών φορέων. Υπάρχει μια λεπτή γραμμή μεταξύ της διασφάλισης της ασφάλειας εκείνων που χρησιμοποιούν το χώρο για προσευχή και ενίσχυση της κοινοτικής τους ζωής και παράλληλα της διασφάλισης ότι οι εγκαταστάσεις παραμένουν ανοιχτές και φιλόξενες για όλες τις κοινότητες. Το 2015, μια έρευνα εθνικής εμβέλειας στις Ηνωμένες Πολιτείες για θρησκευτικές συναθροίσεις και τα βιώματά τους σε σχέση με το έγκλημα έδειξε ότι ήταν πολύ πιο πιθανό συναγωγές και τεμένη, σε σύγκριση με άλλους χώρους θρησκευτικών συναθροίσεων, να διαθέτουν κάμερες ασφαλείας, ελεγχόμενα σημεία εισόδου, φρουρούς και λοιπά μέτρα προφύλαξης. Η έρευνα, επίσης, διαπίστωσε επανειλημμένα ότι οι χώροι λατρείας θεωρούν τα μέτρα ασφαλείας ως πιθανή απειλή της ίδιας της αποστολής τους, η οποία συνίσταται στη δημιουργία ενός ιερού χώρου, ανοικτού προς όλες τις κοινότητες¹¹⁴.

Οι βασικές διαδικασίες ασφαλείας εγγυώνται την προστασία και την ευημερία όσων χρησιμοποιούν τα τζαμί και άλλους χώρους ισλαμικών φορέων και συμμετέχουν στις εκεί δραστηριότητες, αλλά οι κλειστοί φυλασόμενοι χώροι δεν αποτελούν ούτε αποτελεσματική ούτε καλή λύση.

Παράδειγμα γενικού πλαισίου σκέψης σχετικά με την ασφάλεια των φορέων βασισμένο στην εργαλειοθήκη πόρων του Συμβουλίου Αμερικανο-Ισλαμικών Σχέσεων «Βέλτιστες Πρακτικές για την Ασφάλεια Τεμενών και Κοινοτήτων»:

Απόκτηση επίγνωσης: Ένας τρόπος αύξησης της ευαισθητοποίησης σχετικά με την ασφάλεια στο τζαμί, ως σκέλος του πλάνου ασφαλείας σας, είναι η ανάπτυξη ενός προγράμματος ενημέρωσης για την ασφάλεια με συμμετοχή όλων των μελών του τεμένους/τζαμιού τα οποία θα συνδράμουν την ομάδα διαχείρισης και θα αναφέρουν ύποπτες ή ασυνήθιστες κινήσεις, άτομα ή αντικείμενα που εντοπίζονται κοντά στο τζαμί ή το κοινοτικό κέντρο.

Αποτίμηση της ευπάθειάς σας: Η ευαισθητοποίηση αρχίζει να γίνεται πράξη με ένα σχέδιο ασφαλείας για τη δική σας εγκατάσταση - ακόμη και αν πρόκειται για μια

114 Christopher P. Scheitle, "Religious Congregations' Experiences with, Fears of, and Preparations for Crime: Results from a National Survey", *Review of Religious Research*, Μάρτιος 2018, Τόμος 60, Τεύχος 1, σελ 95-113, <<https://doi.org/10.1007/s13644-017-0316-3>>.

μικρή εγκατάσταση και το σχέδιο είναι μονοσέλιδο ή δισέλιδο (π.χ. ποιός κλειδώνει το βράδυ και βάζει τον συναγερμό). Είναι σημαντικό η διοίκηση να διενεργεί μια αξιολόγηση κινδύνου ευπάθειας πριν την έναρξη ενός προγράμματος ασφαλείας.

Πρόληψη: Για τη διαχείριση των εγκληματικών ενεργειών εις βάρος των τζαμιών, το πλέον σημαντικό είναι να καταβληθεί προσπάθεια να μην συμβούν καθόλου. Συνεπώς, η πρόληψη και η αποτροπή με πολιτικές, πολιτιστικές και κοινωνικές μεθόδους είναι εξίσου σημαντική όσο οι μέθοδοι ασφαλείας.

Απάντηση και Αμβλυνση: Αξιολογήστε το τρέχον σχέδιο ασφαλείας: Το δικό σας κέντρο έχει κάποιο πλάνο; Οι περισσότεροι χώροι δεν διαθέτουν γραπτό σχέδιο ασφαλείας. Ποιος γνωρίζει για αυτό; Ιδανικά, το πλάνο ασφαλείας ενός τεμένους/τζαμιού ή άλλου θεσμικού φορέα, θα πρέπει να είναι γραπτό, να ορίζει ευρείες, λογικές και εφικτές διαδικασίες και συνιστάται ιδιαίτερα να τεθεί ένα άτομο ως επικεφαλής, γενικά, σε οποιαδήποτε διοικητική αλυσίδα ασφαλείας.

Διαδικασία Ανάκτησης: Είναι ευκαίριο η διαδικασία «ανάκτησης» να μην χρειαστεί ποτέ για μια σοβαρή κρίση. Παρά ταύτα, οι παράγοντες που αναπτύσσονται και περιλαμβάνονται στη διαδικασία ανάκτησης μπορεί να αποδειχτούν χρήσιμοι σε πολλά είδη συμβάντων, από μικρής κλίμακας περιστατικά μέχρι σοβαρές κρίσεις¹¹⁵.

7. ΠΑΡΟΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΕ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΕ ΙΣΛΑΜΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΑΚΟΜΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

Τα μέλη του ΟΑΣΕ μπορούν να προβούν σε βήματα προστασίας των τζαμιών, των ισλαμικών πολιτιστικών κέντρων, των ισλαμικών σχολείων και των λοιπών χώρων που δυνητικά διατρέχουν κίνδυνο από αντιμουσουλμανικές επιθέσεις:

- Διάθεση αστυνομικής προστασίας σε χώρους που μπορεί να αποτελέσουν στόχο αντιμουσουλμανικών επιθέσεων, όπως τζαμιά και ισλαμικά σχολεία, αλλά και σε επιχειρήσεις μουσουλμανικής ιδιοκτησίας, όπως σουπερμάρκετ χαλάλ τροφίμων και εστιατόρια.
- Τα διαθέσιμα δεδομένα που αφορούν εγκλήματα μίσους οφείλουν να χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό συγκεκριμένων «σημείων ενδιαφέροντος», όπου σημειώνονται συχνά περιστατικά κατά των Μουσουλμάνων. Σε αυτά μπορεί να περιλαμβάνονται συγκεκριμένοι δρόμοι ή τοποθεσίες αλλά και συγκεκριμένοι τύποι δημοσίων χώρων, όπως δίκτυα δημοσίων συγκοινωνιών ή εμπορικά κέντρα. Τέτοιες τοποθεσίες θα πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα για τις αστυνομικές περιπολίες ή άλλες προληπτικές πρωτοβουλίες, όπως εκστρατείες με αφίσες ή στοχευμένη κατάρτιση του προσωπικού.

¹¹⁵ Προσαρμοσμένο από την εργαλειοθήκη πόρων του Συμβουλίου για τις Αμερικανο-Ισλαμικές σχέσεις ("Best Practices for Mosque and Community Safety" a resource kit, Council on American-Islamic Relations), <https://nj.cair.com/images/Mosque_Safety_Guide.pdf>.

- Κατακόρυφη αύξηση των αναφορών για εγκλήματα μίσους μπορεί να προκύψει μετά από τρομοκρατικές επιθέσεις ή επιθετικές εθνικιστικές συγκεντρώσεις. Πέραν των περιοχών όπου είναι πιθανόν να σημειωθούν αντιμουσουλμανικά συμβάντα, είναι εξίσου σημαντική η επένδυση σε αυξημένη ασφάλεια και αστυνομική παρουσία σε περιόδους κατά τις οποίες είναι πιθανό να συμβούν περισσότερα αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους, όπως αμέσως μετά από τρομοκρατικές επιθέσεις ή κατά τη διάρκεια υψηλής σημασίας πολιτικών γεγονότων ή γεγονότων που προβάλλονται στα μέσα ενημέρωσης τα οποία σχετίζονται με το δημόσιο διάλογο και περιέχουν αντιμουσουλμανική ρητορική. Σε αυτές τις περιόδους απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή και συχνές αστυνομικές περιπολίες στους εν λόγω χώρους.
- Η παροχή οικονομικών πόρων για κάλυψη των αναγκών ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων, όπως χρηματοδότηση για φρουρά ασφαλείας ή για εγκατάσταση εξοπλισμού ασφαλείας σε τεμένη/τζαμιά, μπορεί επίσης να αποδειχθεί επωφελής.
- Παροχή πρόσθετης προστασίας και άλλων κατάλληλων μέτρων ασφαλείας (π.χ. διαχείριση κυκλοφορίας οχημάτων και πλήθους) σε σημαντικές περιόδους, όπως σε ισλαμικές εορτές. Για παράδειγμα, μέλη της μουσουλμανικής κοινότητας ενδέχεται να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο την περίοδο του Ραμαζανιού, λόγω αύξησης του χρόνου μετάβασής τους σε τεμένη/τζαμιά για να προσευχηθούν ακόμη και νωρίς το βράδυ και
- Η διενέργεια αξιολόγησης ασφαλείας, ώστε οι φορείς να είναι σε θέση να αυτοπροστατευούνται καλύτερα, μπορεί να βοηθήσει όχι μόνο στην αποτροπή επιθέσεων αλλά και στη διασφάλιση της διαθεσιμότητας και της καταγραφής αποδεικτικών στοιχείων σε περίπτωση επίθεσης.

Σύσταση:

Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να εξετάσουν τη λήψη αυξημένων μέτρων ασφαλείας και προστασίας ισλαμικών φορέων σε κρίσιμες στιγμές που οι κοινότητες διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο, όπως στη διάρκεια ισλαμικών εορτών και έπειτα από γεγονότα υψηλού προφίλ, στο εσωτερικό και στο εξωτερικό.

Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής:

Στο πλαίσιο επιχείρησης αυξημένης ασφαλείας, ένοπλοι αστυνομικοί τοποθετήθηκαν σε τεμένη της Σκωτίας, μετά από τρομοκρατική επίθεση κατά πιστών στο Λονδίνο. Ένας ύποπτος συνελήφθη για φόνο και απόπειρα ανθρωποκτονίας, όταν φορητάκι έπεσε πάνω σε πεζούς κοντά στο τέμενος του Πάρκου Φίνσμπουρι, νωρίς το πρωί της Δευτέρας. Η αστυνομία της Σκωτίας δήλωσε ότι θα ενίσχυε την παρουσία της στα 84 τζαμιά της χώρας, προκειμένου να καθησυχάσει τις τοπικές κοινότητες¹¹⁶.

116 "Η αστυνομία της Σκωτίας ενισχύει την ασφάλεια στα τεμένη μετά από τρομοκρατική επίθεση", *The Scotsman*, 19/6/2017, <<https://www.scotsman.com/news/police-scotland-steps-up-security-at-mosques-after-terror-attack-1-4480308>>.

8. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ

Οι μουσουλμανικές κοινότητες εντός της ζώνης του ΟΑΣΕ δεν διαθέτουν συνήθως υπεύθυνο ασφαλείας ούτε παγιωμένα πρωτόκολλα στρατηγικής ασφαλείας ή/και σχέδιο διαχείρισης κρίσεων. Η ανάπτυξη τέτοιων δομών ασφαλείας θα πρέπει, ωστόσο, να ενθαρρύνεται και να υποστηρίζεται. Οι υπεύθυνοι ασφαλείας που μπορεί να είναι εθελοντές από την κοινότητα, προσληφθέντες επαγγελματίες ή εκπρόσωποι της κοινότητας θα αναλαμβάνουν την ευθύνη για ζητήματα ασφαλείας. Οι αρμοδιότητές τους θα καθορίζονται ανάλογα με τους διαθέσιμους πόρους, αλλά θα πρέπει να περιλαμβάνουν την εκτίμηση των απειλών και κινδύνων, τον σχεδιασμό ασφαλείας, καθώς και τον συντονισμό και επικοινωνία με τις Αρχές.

Εξειδικευμένες δομές εντός των μουσουλμανικών κοινοτήτων θα μπορούσαν επίσης να λάβουν μέτρα για την ευαισθητοποίηση των μελών τους σε ζητήματα ασφαλείας, όπως ολοκληρωμένη εκπαίδευση, σύνταξη εγχειριδίων και ασκήσεις έκτακτης ανάγκης. Αυτά τα μέτρα δεν θα πρέπει να αλληλοεπικαλύπτονται με ήδη αναληφθείσες προσπάθειες από πλευράς των κυβερνήσεων, ή να μειώνουν την ευθύνη τους ούτε να ερμηνεύονται ως ένδειξη δυσπιστίας. Αντιθέτως, τέτοια μέτρα πρέπει να συμπληρώνουν τις προσπάθειες που καταβάλλουν οι κυβερνήσεις και απαιτούν στενή συνεργασία μεταξύ εταίρων.

Οι μουσουλμανικές κοινότητες έχουν ανάγκη ισχυρών κυβερνητικών εταίρων, ιδίως σε τοπικό επίπεδο, για να καλύψουν τις ανάγκες ασφαλείας τους και να προετοιμαστούν κατάλληλα για σενάρια κρίσεων. Τα μέτρα που λαμβάνουν οι κοινότητες και εκείνα που εφαρμόζουν οι κυβερνήσεις θα πρέπει να συμβαδίζουν και όχι να λειτουργούν ανταγωνιστικά ή να είναι διαμετρικά αντίθετα. Επιπλέον, οι μουσουλμανικές κοινότητες θα πρέπει να συνεργάζονται και με άλλες κοινότητες, οι οποίες αντιμετωπίζουν αντίστοιχες προκλήσεις και έχουν ήδη θεσπίσει μηχανισμούς απόκρισης, όπως π.χ. οι εβραϊκές κοινότητες.

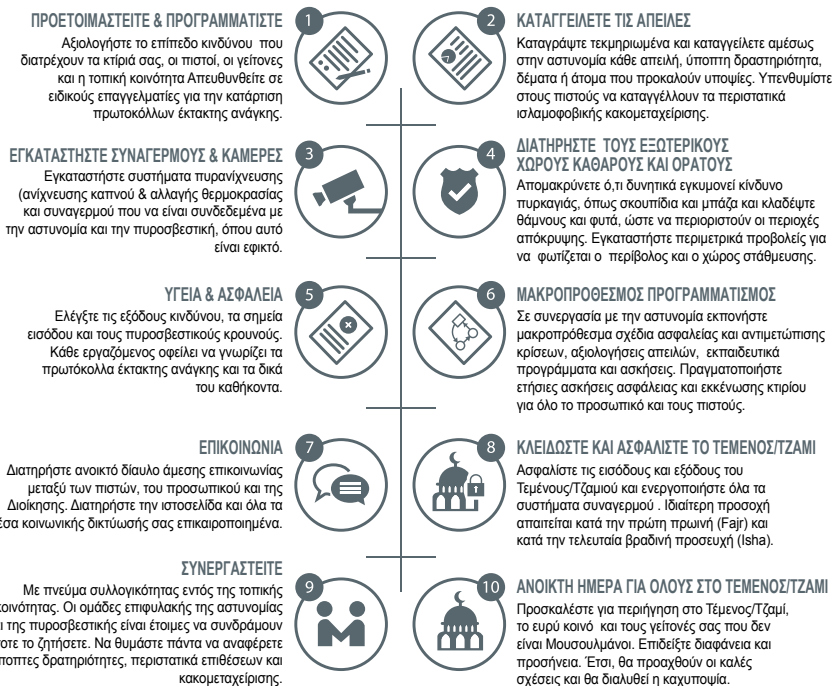
Οι κυβερνητικές υπηρεσίες θα πρέπει να προσφέρουν υποστήριξη στις μουσουλμανικές κοινότητες για τη διαμόρφωση στρατηγικών και μηχανισμών αντιμετώπισης επιθέσεων και κατάρτισης σχεδίων έκτακτης ανάγκης και συστημάτων διαχείρισης κρίσεων:

- Οι κρατικές υπηρεσίες μπορούν να βοηθήσουν τις μουσουλμανικές κοινότητες να καταρτίσουν σχέδια προστασίας και εκτάκτου ανάγκης, διεξάγοντας μελέτες αξιολόγησης και ασφαλείας, αλλά και στη δημιουργία ή την παροχή ανατροφοδότησης σχετικά με τα υπάρχοντα πλάνα ασφαλείας της κοινότητας.
- Οι εκπρόσωποι της κυβέρνησης μπορούν να συμμετέχουν ενεργά σε σεμινάρια και εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης που έχουν σχεδιαστεί ειδικά για τη βελτίωση της ικανότητας των μουσουλμανικών κοινοτήτων να αντιδρούν σε επιθέσεις.
- Οι κρατικές υπηρεσίες μπορούν να μοιραστούν τις εμπειρίες και τη γνώση τους σχετικά με τις διαδικασίες και τις πρακτικές που εφαρμόζουν· και

- Οι κρατικές υπηρεσίες μπορούν να διοργανώνουν κοινές ασκήσεις, με τη συμμετοχή των υπευθύνων επικοινωνίας της μουσουλμανικής κοινότητας και των ομάδων άμεσης επέμβασης, ώστε να διασφαλίζεται η βέλτιστη δυνατή απόκριση σε διάφορα σενάρια έκτακτης ανάγκης.

Χρήσιμες συμβουλές ασφαλείας για τεμένη/τζαμιά, ισλαμικά κέντρα και σχολεία¹¹⁷

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΕΜΕΝΗ/ΤΖΑΜΙΑ, ΙΣΛΑΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ & ΜΕΝΤΡΕΣΕΔΕΣ

9. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΠΙΘΕΣΗΣ

Κάθε αντιμουσουλμανική επίθεση πρέπει να αναγνωρίζεται ως τέτοια και να καταδικάζεται από τους κυβερνητικούς αξιωματούχους και την κοινωνία των πολιτών, ανεξαρτήτως της φύσης ή και της βαρύτητας της εγκληματικής ενέργειας. Ακόμη και τα περιστατικά πταισματικού χαρακτήρα μπορούν να κλιμακωθούν ραγδαία, εάν αγνοηθούν. Εκφράσεις

¹¹⁷ Δημοσίευση κατόπιν αδείας των Faith Associates, <<http://www.faihtassociates.co.uk/2013/06/28/mosque-security-safety-tips/>>.

αντιμουσουλμανικού μίσους στο δημόσιο διάλογο μπορεί επίσης να προκαλέσουν ανησυχία στις μουσουλμανικές κοινότητες, εφόσον κανείς δεν τις καταδικάσει ούτε τις αντιμετωπίσει άμεσα.

Οι συνέπειες μιας αντιμουσουλμανικής επίθεσης είναι ακόμη εντονότερες όταν οι κυβερνήσεις ανταποκρίνονται με ακατάλληλο τρόπο. Από την άλλη, οι δηλώσεις δημοσίων λειτουργών μπορεί να έχουν ισχυρή επίδραση στο αίσθημα εμπιστοσύνης της κοινότητας. Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η μακροπρόθεσμη απόκριση είναι η κατάλληλη, οι κρατικοί αξιωματούχοι θα πρέπει να συντονίζονται και να διαβουλεύονται με την ηγεσία της κοινότητας.

Προκειμένου να στηρίξουν τη μουσουλμανική κοινότητα μετά από μια επίθεση, οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι και οι πολιτικοί εκπρόσωποι θα μπορούσαν:

Να καταδικάσουν την αντιμουσουλμανική επίθεση με μια δήλωση στον Τύπο ή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης:

- Να παραστούν σε εκδήλωση μνήμης ή ολονυκτία της μουσουλμανικής κοινότητας.
- Να δώσουν εντολή για αυξημένη αστυνομική προστασία και περισσότερες περιπολίες, ως ένα μήνυμα καθησυχασμού προς την κοινότητα.
- Να διαβουλευτούν με τη μουσουλμανική κοινότητα με τη συμμετοχή και εκπροσώπων των γυναικών και της νεολαίας, σχετικά με το είδος των πρωτοβουλιών οι οποίες θα μπορούσαν να ληφθούν, ώστε να αποτραπούν μελλοντικές επιθέσεις -και
- Να καταδικάσουν τις επιθέσεις, ώστε να καταστεί εμφανής η κατανόηση και η υποστήριξη της ηγεσίας, ιδίως δε των ανωτάτων κυβερνητικών προϊσταμένων ή/και αξιωματικών της αστυνομίας.

Η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει, επίσης, ρόλο στη διαχείριση των επιπτώσεων των ιδιαίτερα σοβαρών συμβάντων, σε συνεργασία με βουλευτές και κυβερνητικούς αξιωματούχους. Η δημόσια και ανοικτή επίδειξη αλληλεγγύης προς τις μουσουλμανικές κοινότητες, η αναγνώριση των συνεπειών των αντιμουσουλμανικών επιθέσεων στις κοινότητες και το μήνυμα ότι εφαρμόζεται πολιτική μηδενικής ανοχής σε όλες τις εκδηλώσεις αντιμουσουλμανισμού αποδείχτηκαν αποτελεσματικές στρατηγικές σε αρκετές χώρες.

Σύσταση:

Η κοινωνία των πολιτών, σε συνεργασία μάλιστα με βουλευτές, κυβερνητικούς αξιωματούχους και άλλες κοινότητες, μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη στήριξη της μουσουλμανικής κοινότητας μετά από μια επίθεση, επιδεικνύοντας δημοσώς αλληλεγγύη και μεταδίδοντας έμπρακτα το μήνυμα της πολιτικής μηδενικής ανοχής σε αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους.

Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής:

Το 2011 στη Βουλγαρία, πριν από την προσευχή της Παρασκευής, περίπου 150 οπαδοί πολιτικού κόμματος διαδήλωσαν εναντίον τεμένους. Φώναζαν υβριστικές λέξεις κατά των πιστών και πετούσαν αυγά, πέτρες και άλλα σκληρά αντικείμενα. Κάποιοι επιχείρησαν να πηδήξουν πάνω από την περίφραξη του τεμένους και να τοποθετήσουν τα megάφωνα τους εντός. Αυτό προκάλεσε αψιμαχίες μεταξύ των διαδηλωτών και των πιστών. Πέντε πιστοί τραυματίστηκαν σοβαρά, ένας εκ των οποίων τραυματίστηκε πολύ σοβαρά στο κεφάλι. Ο αρχηγός του κόμματος υποκινούσε και στο παρελθόν θρησκευτικό και εθνοτικό μίσος. Κάποια εγχώρια μέσα ενημέρωσης κατέγραψαν τα γεγονότα. Πολλοί φορείς, η κοινωνία των πολιτών, ΜΚΟ, καθώς και θρησκευτικές κοινότητες καταδίκασαν την επίθεση. Στο Facebook ξεκίνησε μια εκστρατεία με τίτλο «Ένα Λουλούδι για την Απελευθέρωση της Βουλγαρίας» που προσέλκυσε χιλιάδες υποστηρικτές. Μια ημέρα μετά την αιματηρή επίθεση, πολίτες άφηναν λουλούδια έξω από το τζαμί ως ένδειξη αλληλεγγύης και υποστήριξης. Ο Μέγας Μουφτής εξέφρασε δημοσίως την ευγνωμοσύνη του προς όλους τους πολίτες της Βουλγαρίας, οι οποίοι στήριξαν την πρωτοβουλία και επέδειξαν συμπόνοια¹¹⁸.

Το ευρύ κοινό θα μπορούσε να συμβάλει στον καθησυχασμό της μουσουλμανικής κοινότητας μετά από μία επίθεση, αναγνωρίζοντας την αντιμουσουλμανική φύση του περιστατικού και στέλνοντας ηχηρό μήνυμα υποστήριξης της θρησκευτικής και πολιτισμικής διαφορετικότητας. Οι πολίτες μπορούν να εκδηλώσουν τη δέσμευσή τους στην προσπάθεια δημιουργίας μιας κοινωνίας, όπου οι Μουσουλμάνοι θα αισθάνονται ασφαλείς να εκφράζουν δημόσια τη θρησκεία και την ταυτότητά τους.

10. ΠΑΡΟΧΗ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΕ ΘΥΜΑΤΑ ΑΝΤΙΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΩΝ ΕΠΙΘΕΣΕΩΝ

Τα ελάχιστα πρότυπα της Ε.Ε. σχετικά με τα δικαιώματα, τη στήριξη και την προστασία των θυμάτων

«Τα θύματα της εγκληματικότητας θα πρέπει να αναγνωρίζονται και να αντιμετωπίζονται με σεβασμό, ευαισθησία και επαγγελματισμό και χωρίς κανενός είδους διακρίσεις λόγω φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών ή άλλων φρονημάτων, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσιακής κατάστασης, καταβολών, αναπηρίας, ηλικίας, φύλου, έκφρασης ή ταυτότητας φύλου, γενετήσιου προσανατολισμού, καθεστώτος διαμονής και υγείας. Σε όλες τις επαφές με τις αρμόδιες αρχές που ενεργούν στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας και τις υπηρεσίες που έρχονται σε επαφή με τα θύματα, όπως υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων ή αποκαταστατικής δικαιοσύνης, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η προσωπική κατάσταση και οι άμεσες ανάγκες

118 Απάντηση σε ερώτηση του ODIHR σχετικά με ανάγκες ασφαλείας και παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών, η οποία παρελήφθη στις 9/10/2019 και εστάλη από το Γραφείο του Μεγάλου Μουφτή (Muslim Denomination, Grand Mufti's Office).

των θυμάτων, καθώς και η ηλικία, το φύλο, η ενδεχόμενη αναπηρία και η ωριμότητα των θυμάτων της εγκληματικότητας, με πλήρη σεβασμό της σωματικής, νοητικής και ηθικής τους ακεραιότητας. Τα θύματα της εγκληματικότητας θα πρέπει να προστατεύονται από δευτερογενή και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση, από εκφοβισμό και από αντεκδικήσεις, να λαμβάνουν κατάλληλη υποστήριξη η οποία να διευκολύνει την αποκατάστασή τους και να έχουν επαρκή πρόσβαση στις υπηρεσίες της δικαιοσύνης»¹¹⁹.

Προκειμένου να ενισχυθεί η εφαρμογή της Οδηγίας, το 2017 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε έγγραφο κατευθυντήριων γραμμών¹²⁰.

Οι κυβερνητικοί φορείς μπορούν να παράσχουν πολύτιμη βοήθεια στις μουσουλμανικές κοινότητες, για την ελαχιστοποίηση της βλάβης μετά από ένα τραυματικό γεγονός και για τη διευκόλυνση της επανόδου στην καθημερινότητά τους μετά από μία επίθεση.

Προκειμένου οι κυβερνήσεις να προσφέρουν καλύτερη στήριξη στα θύματα αντιμουσουλμανικών επιθέσεων μπορούν:

- Να συνεργάζονται με εθνικούς φορείς προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ακαδημαϊκά ιδρύματα, ΜΚΟ και διεθνείς οργανισμούς για τη διενέργεια ερευνών σχετικά με τις ανάγκες των θυμάτων αντιμουσουλμανικών επιθέσεων.
- Να διαβουλεύονται με τις μουσουλμανικές κοινότητες και τις συναφείς οργανώσεις υποστήριξης θυμάτων προκειμένου να αναπτύσσονται αποτελεσματικές στρατηγικές στήριξης θυμάτων.
- Να διασφαλίζουν ότι οι αστυνομικές υπηρεσίες είναι σε θέση να κατανοήσουν τη δομή των μουσουλμανικών κοινοτήτων και τους ρόλους των μελών τους.
- Να υιοθετούν διαβαθμισμένη προσέγγιση μετά από κάθε περιστατικό, με βάση την εξατομικευμένη αποτίμηση των αναγκών κάθε θύματος (μερικές φορές μπορεί να αρκούν οι κοινωνικές υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης και να μην είναι αναγκαία η ανάμειξη της αστυνομίας).
- Να διασφαλίζουν ότι όσοι παρέχουν υποστήριξη στα θύματα είναι εκπαιδευμένοι ως προς τα ειδικά χαρακτηριστικά της μουσουλμανικής κοινότητας.
- Να αποδίδουν τη δέουσα σημασία στις θρησκευτικές πρακτικές και τις ανάγκες του θύματος και κυρίως να σέβονται την αξιοπρέπειά του. Η επίγνωση και η απόδοση της

119 Οδηγία 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32012L0029>>.

120 Έγγραφο συμπερασμάτων της Ομάδας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας –»Ensuring justice, protection and support for victims of hate crime and hate speech: «10 key guiding principles», <http://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?doc_id=48874>. Στοιχεία για ειδικούς πόρους για τα θύματα εγκλημάτων μίσους διατίθενται και στο <http://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?doc_id=48875>.

δέουσας σημασίας στις μουσουλμανικές θρησκευτικές και πολιτιστικές πρακτικές, εορτές και παραδόσεις ίσως αποδειχτούν πολύτιμες στη διάρκεια λήψης συνεντεύξεων από θύματα και μάρτυρες, κατά την καταγραφή αποδεικτικών στοιχείων και την εκτέλεση άλλων αστυνομικών καθηκόντων.

- Να επικοινωνούν τακτικά και να παρέχουν υποστήριξη στη διάρκεια της έρευνας, ώστε να καθησυχάζουν την κοινότητα και να πραγματοποιούν βήματα για τη δημιουργία ενός σαφούς πρωτοκόλλου επικοινωνίας με τα θύματα και
- Να εξετάζουν το ενδεχόμενο παροχής υποστήριξης προς την ευρύτερη μουσουλμανική κοινότητα, η οποία ενδεχομένως να έχει δεχτεί βαρύ πλήγμα λόγω επίθεσης, να καταβάλλουν προσπάθειες να την καθησυχάσουν και να δημιουργήσουν υποστηρικτικούς μηχανισμούς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Μελέτη περιπτώσεων

Οι μελέτες περιπτώσεων που ακολουθούν μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο της της ενίσχυσης ικανοτήτων για την εξάσκηση στην πρακτική εφαρμογή των δεικτών προκατάληψης.

Τα ακόλουθα ερωτήματα θα πρέπει να τίθενται κάθε φορά που μας απασχολούν οι εν λόγω μελέτες περίπτωσης:

- Τι θα ρωτούσατε εάν επρόκειτο να διερευνήσετε το συγκεκριμένο περιστατικό;
- Τι έρευνες θα κάνατε;

Μελέτη Περίπτωσης 1: Φόνος

Άνδρας, βορειοαφρικανικής καταγωγής, αναχώρησε από το σπίτι του με αυτοκίνητο στις 6:40 π.μ. Καθ' οδόν τον καταδίωξε και συγκρούστηκε μαζί του όχημα, στο οποίο επέβαινε άνδρας, 31 ετών, αστυνομικός, εκτός υπηρεσίας με αναρρωτική άδεια λόγω οσφυαλγίας, που είχε μαζί του το υπηρεσιακό του όπλο και μία ματσέτα 46 εκατοστών. Αρχικά πυροβόλησε από το παράθυρο και μετά εμβόλισε το όχημα του μετανάστη, αναγκάζοντάς τον να σταματήσει και να βγει από το αυτοκίνητό του υπό την απειλή του όπλου του. Ευλοκόπησε τον οδηγό, ο οποίος έτρεχε να ξεφύγει και τον πυροβόλησε 11 φορές στην πλάτη και στα κάτω άκρα. Τέλος, και ενώ βρισκόταν στο έδαφος, ο αστυνομικός πυροβόλησε τον οδηγό στο κεφάλι. Σύμφωνα με την ομολογία του, ο αστυνομικός τον πυροβόλησε πιστεύοντας ότι το θύμα επρόκειτο να διαπράξει τρομοκρατική επίθεση. Είχε εμμονή με την ιδέα τρομοκρατικής επίθεσης στη χώρα του και πίστευε ότι θα ανταμειβόταν για την πράξη του. *«Νόμιζα ότι είχε χαρακτηριστικά Μουσουλμάνου και δεν έλεγε να μου φύγει η σκέψη από το μυαλό»*. Καταδικάστηκε σε 14 χρόνια κάθειρξη. Η ποινή δεν αναγνωρίζει επιβαρυντικό παράγοντα που να συνιστά έγκλημα μίσους. Κάνει λόγο για «αιφνίδια ψυχική νόσο» του δράστη.

Μελέτη Περίπτωσης 2: Εμπρησμός

Σε κράτος-μέλος του ΟΑΣΕ, τα γραφεία της αφγανικής κοινότητας στην πρωτεύουσα απετέλεσαν στόχο εμπρηστικής επίθεσης. Μια εθνικιστική ομάδα ανέλαβε την ευθύνη για την επίθεση. Μετά την επίθεση, η μουσουλμανική κοινότητα επεσήμανε ότι είχε ειδοποιήσει την αστυνομία πως είχε δεχθεί απειλητικό τηλεφώνημα στο παρελθόν, αλλά φαίνεται ότι η αστυνομία δεν έλαβε σοβαρά μέτρα για τη διερεύνηση ή τη σύλληψη της ομάδας. Το 2017, η ίδια ομάδα ανέλαβε την ευθύνη για την επίθεση στο σπίτι ενός αγοριού αφγανικής καταγωγής, για το οποίο αναφέρθηκε στο δελτίο ειδήσεων ότι δεν του επιτράπη να είναι σημαιοφόρος σε εθνική εορτή.

Μελέτη Περίπτωσης 3: Μηνύματα και γκράφιτι

Κτίριο πανεπιστημιακού ιδρύματος καθώς και διάφορα τεμένη σε όλη την πόλη γέμισαν γκράφιτι. Τα μηνύματα έλεγαν: «*Όχι τζαμί στη [γειτονιά] »ας*» και «*Θάνατος στον Μεγάλο Μουφτή*».

Μελέτη Περίπτωσης 4: Καταπάτηση ξένης ιδιοκτησίας

Κατόπιν δήλωσης πολιτικού σχετικά με την απαγόρευση κατασκευής νέων τζαμιών, μέλη εθνικιστικής ομάδας εισέβαλαν στην ιδιόκτητη έκταση τεμένου και ανάρτησαν επιγραφή με το σύνθημα: «*Ο εξισλαμισμός σκοτώνει*». Το ανάρτησαν στο YouTube και η αστυνομία έλαβε γνώση. Ωστόσο, ουδέποτε απαγγέλθηκαν κατηγορίες, αν και τα πρόσωπά τους φαίνονταν καθαρά κατά τη διάρκεια του συμβάντος.

Μελέτη Περίπτωσης 5: Σωματική επίθεση

Ένας Σιχ δέχτηκε επίθεση από πορτιέρη και συναδέλφους του, έξω από νυχτερινό κέντρο σε τουριστικό προορισμό, διότι έμοιαζε με «τρομοκράτη». Η αστυνομία του είπε: «*Τι περιμένεις μετά τις επιθέσεις στο Παρίσι;*» και «*οι λευκοί είναι διαφορετικοί από τους μελαμψούς*». Αυτά τα σχόλια των αστυνομικών έγιναν αφού δέχθηκε επίθεση και εμποδίστηκε να εισέλθει στο νυχτερινό κέντρο, από εριστικούς μπράβους, οι οποίοι τον έφτυσαν, παρόλο που προσφέρθηκε να τους σφίξει το χέρι και να αποχωρήσει. «*Τότε οι μπράβοι με περικύκλωσαν και ο ένας μου έδωσε μπουνιά στο πρόσωπο με τόση δύναμη που το τουρμπάνι μου έπεσε στο έδαφος*», πρόσθεσε. «*Σοκαρίστηκα και ακόμη πιο πολύ με σόκαρε η στάση της αστυνομίας*», είπε, προσθέτοντας ότι οι αστυνομικοί ήταν αυτόπτες μάρτυρες όταν ο πορτιέρης τον έφτυσε και προσπάθησε να τον χτυπήσει ξανά, αφού είχε γίνει η εξακρίβωση των στοιχείων του. Πρόσθεσε ακόμη ότι η αστυνομία αρνήθηκε να συλλάβει τον δράστη και αντ'αυτού προειδοποίησε τον ίδιο ότι θα μπορούσε να αντιμετωπίσει αντίποινα από τους φίλους του πορτιέρη. Ο εκπρόσωπος της περιφερειακής αστυνομίας αναφερόμενος στο συμβάν, αρνήθηκε ότι υπήρξε πρόβλημα με τη συμπεριφορά των αστυνομικών. Ο διευθυντής του νυχτερινού κέντρου δήλωσε ότι καταδικάζει κάθε μορφής ρατσιστική συμπεριφορά και ότι ο εν λόγω πορτιέρης είχε τεθεί σε αναστολή εργασίας όσο εκκρεμούσε η έρευνα, διέψευσε, ωστόσο, ότι υπήρξε επίθεση και ισχυρίστηκε ότι δεν επετράπη η είσοδος στον Σιχ διότι το νυχτερινό κέντρο ήταν γεμάτο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Προτεινόμενες δράσεις για τους βασικούς εμπλεκόμενους

Παράρτημα 2: Συνοπτικός πίνακας

Είμαι	Τι μπορώ να κάνω ώστε να βοηθήσω στην αντιμετώπιση του προβλήματος;	Με ποιόν να συνεργαστώ για την αντιμετώπιση του προβλήματος;	Πώς μπορώ να αξιοποιησω την παρούσα έκδοση;
<p>Μέλος Κοινοβουλίου</p>	<p>Ψηφίστε ειδική νομοθεσία για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους, η οποία θα προβλέπει αποτελεσματικές ποινές που θα λαμβάνουν υπόψη τη βαρύτητα των εγκλημάτων υποκινούμενων από προκατάληψη.</p> <p>Ζητήστε από το ODIHR να ελέγξει την εθνική νομοθεσία που αφορά εγκλήματα μίσους.</p> <p>Ξεκινήστε κοινοβουλευτικό έλεγχο και εξετάστε κατά πόσον πρέπει να γίνουν περισσότερα, ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων.</p> <p>Προσεγγίστε τη μουσουλμανική κοινότητα της εκλογικής σας περιφέρειας, ώστε να ενημερωθείτε για τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες της.</p> <p>Βεβαιωθείτε ότι το πολιτικό κόμμα σας έχει μέτρα καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας.</p> <p>Καταδικάστε με κάθε ευκαιρία και απορρίψτε τις εκφάνσεις του αντιμουσουλμανισμού: στο διαδίκτυο και έξω από αυτό, βίαιες και μηΑπευθυνθείτε σε ειδικούς για συμβουλές σχετικά με το πώς να αναγνωρίζετε τις κωδικοποιημένες εκφράσεις αντιμουσουλμανικών προκαταλήψεων.</p>	<p>Ενώστε δυνάμεις με συναδέλφους του δικού σας και άλλων κομμάτων.</p> <p>Ενημερωθείτε για το έργο διεθνών κοινοβουλευτικών φορέων που ασχολούνται με την καταπολέμηση των προκαταλήψεων κατά των Μουσουλμάνων.</p> <p>Συνεργαστείτε στενά με ακτιβιστές της κοινότητας των πολιτών και θρησκευτικούς ηγέτες στην κοινότητά σας και χτίστε συμμαχίες κατά της αντιμουσουλμανικής προκατάληψης.</p>	<p>Εξοικειωθείτε με τις ισχύουσες διεθνείς υποχρεώσεις που συνδέονται με την αντιμετώπιση του προβλήματος.</p> <p>Αναζητήστε τρόπους να ξεκινήσετε, να στηρίξετε και να εμπλακείτε σε κάποια από τις πρακτικές πρωτοβουλίες που προαναφέρθηκαν.</p> <p>Ενημερωθείτε σχετικά με τα ειδικά χαρακτηριστικά των αντιμουσουλμανικών εγκλημάτων, ώστε να απαντάτε με σθένος στον αντιμουσουλμανισμό.</p>

Είμαι	Τι μπορώ να κάνω ώστε να βοηθήσω στην αντιμετώπιση του προβλήματος;	Με ποιόν να συνεργαστώ για την αντιμετώπιση του προβλήματος;	Πώς μπορώ να αξιοποιήσω την παρούσα έκδοση;
<p>Δημόσιος λειτουργός</p>	<p>Ξεκινήστε την ανάπτυξη εκπαίδευσης δημοσίων υπαλλήλων για τα εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων και ιδιαίτερως των υπαλλήλων που επιβλέπουν και διαμορφώνουν εκπαιδευτικό υλικό για τους εργαζομένους στην ποινική δικαιοσύνη.</p> <p>Βεβαιωθείτε ότι οι πολιτικές κατά της παρενόχλησης και του εκφοβισμού στο χώρο εργασίας περιλαμβάνουν την αντιμετώπιση της μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων.</p> <p>Ανάλογα με το ρόλο και την ιδιότητά σας, ξεκινήστε εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης αναφορικά με την ανάγκη της καταπολέμησης των ζητημάτων που άπτονται του αντιμουσουλμανισμού.</p> <p>Αν εργάζεστε για το Υπουργείο Εσωτερικών/Δικαιοσύνης: ενημερωθείτε σχετικά με θέματα συλλογής δεδομένων για αντιμουσουλμανικά εγκλήματα μίσους στη χώρα σας και διαχειριστείτε τα κενά δεδομένων που τυχόν υπάρχουν.</p> <p>Αν εργάζεστε για το Υπουργείο Εσωτερικών/Δικαιοσύνης: αξιολογήστε και ελέγξτε κατά πόσον υφίστανται μηχανισμοί, πολιτικές και μέτρα για την κάλυψη των αναγκών ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων και φροντίστε για την προστασία σημείων μουσουλμανικού ενδιαφέροντος.</p>	<p>Αποταθείτε σε ακαδημαϊκούς εμπειρογνώμονες ή ερευνητικά ινστιτούτα, καθώς και σε φορείς της κοινωνίας των πολιτών που έχουν πείρα σε τέτοιες επιμορφώσεις.</p> <p>Συνεργαστείτε με τις τοπικές αρχές, τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και εκπροσώπους των μέσων ενημέρωσης.</p> <p>Ελάτε σε επαφή με μουσουλμανικές κοινότητες και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για να μάθετε περισσότερα σχετικά με τις αναφορές και τις καταγγελίες τους για τα εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων.</p> <p>Επικοινωνήστε με τη μουσουλμανική κοινότητα και μιλήστε με τους εκπροσώπους ή με τους συντονιστές ασφαλείας της.</p>	<p>Εξοικειωθείτε με όλο το φάσμα των αντιμουσουλμανικών επιθέσεων που σημειώνονται εντός του ΟΑΣΕ και με τα βασικά πλαίσια που λειτουργούν ως υπόβαθρο αυτών των επιθέσεων.</p> <p>Κατανοήστε τους λόγους για τους οποίους η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση έχουν τόσο σημασία για αυτό το ζήτημα.</p> <p>Βρείτε συναφείς πόρους, μέσα και ιδέες σχετικά με τη σημασία της συλλογής δεδομένων για εγκλήματα μίσους.</p> <p>Μελετήστε τις πρακτικές συστάσεις του Οδηγού ως προς το γιατί και το πώς οι κρατικοί αξιωματούχοι μπορούν να συνεργάζονται με τις μουσουλμανικές κοινότητες σε θέματα ασφαλείας.</p>

Είμαι	Τι μπορώ να κάνω ώστε να βοηθήσω στην αντιμετώπιση του προβλήματος;	Με ποιόν να συνεργαστώ για την αντιμετώπιση του προβλήματος;	Πώς μπορώ να αξιοποιήσω την παρούσα έκδοση;
<p>Εκπρόσωπος των αρχών επιβολής του νόμου</p>	<p>Αξιολογήστε εάν το ποινικό αδίκημα που καταγράφετε και διερευνάτε, ενδέχεται να έχει υποκινηθεί από προκατάληψη.</p> <p>Κανονίστε συνάντηση με τη μουσουλμανική κοινότητα της περιοχής σας για να κάνετε επαφές, να μάθετε τους προβληματισμούς τους σχετικά με την ασφάλεια και να παρατηρήσετε πώς λειτουργεί η κοινότητα.</p> <p>Ενισχύστε τη δική σας ικανότητα κατανόησης και απάντησης σε εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων.</p> <p>Εξετάστε τρόπους συνεργασίας με τη μουσουλμανική κοινότητα, για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με αντιμουςουλμανικά εγκλήματα μίσους και την αντιμετώπιση της ελλιπούς αναφοράς.</p> <p>Βεβαιωθείτε ότι οι πολιτικές κατά της παρενόχλησης και του εκφοβισμού στον χώρο εργασίας περιλαμβάνουν την αντιμετώπιση της αντιμουςουλμανικής μισαλλοδοξίας.</p> <p>Ασχοληθείτε με διαδικασίες συντονισμού επικοινωνίας έκτακτης ανάγκης σε συνεργασία με τη μουσουλμανική κοινότητα.</p>	<p>Ρωτήστε το θύμα και τυχόν μάρτυρες εάν αντελήφθησαν οποιαδήποτε αντιμουςουλμανική προκατάληψη σε κάποιο περιστατικό ή έγκλημα.</p> <p>Συνεργαστείτε με συναδέλφους σας για την πραγματοποίηση αυτών των συναντήσεων.</p> <p>Ζητήστε την έγκριση του προϊσταμένου σας για να συμμετάσχετε σε επιμορφώσεις, όπως τα TAHCLE και PAHCT.</p> <p>Συνεργαστείτε με τους ανωτέρους σας προκειμένου να εξετασθεί η δυνατότητα αναγωγής της συγκεκριμένης προσπάθειας σε εθνικό επίπεδο.</p> <p>Ζητήστε εκπρόσωπο επικοινωνίας στην υπηρεσία ασφαλείας της μουσουλμανικής κοινότητας.</p>	<p>Μελετήστε τους δείκτες προκατάληψης που αναφέρονται στο κεφάλαιο με τίτλο «II. Εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων στον ΟΑΣΕ: κύρια χαρακτηριστικά» και δείτε κατά πόσο σας βοηθούν να στοιχειοθετήσετε κάποιο κίνητρο προκατάληψης.</p> <p>Μάθετε περισσότερα σχετικά με τους τρόπους συνεργασίας των αρχών επιβολής του νόμου με τις μουσουλμανικές κοινότητες σε θέματα ασφαλείας.</p> <p>Μελετήστε τον κατάλογο διαθέσιμων πόρων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όπως το πρόγραμμα TAHCLE του ODIHR και τον Οδηγό Συλλογής Δεδομένων.</p> <p>Μελετήστε τις βέλτιστες πρακτικές που ακολουθούν διάφορες χώρες του ΟΑΣΕ.</p>

Είμαι	Τι μπορώ να κάνω ώστε να βοηθήσω στην αντιμετώπιση του προβλήματος;	Με ποιόν να συνεργαστώ για την αντιμετώπιση του προβλήματος;	Πώς μπορώ να αξιοποιήσω την παρούσα έκδοση;
<p>Εκπρόσωπος μουσουλμανικής θρησκευτικής κοινότητας</p>	<p>Αρχίστε να παρακολουθείτε τα εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων και ενθαρρύνετε τα μέλη της κοινότητάς σας να καταγγέλλουν περιστατικά και εγκλήματα. Βεβαιωθείτε ότι η μεθοδολογία καταγραφής και ερμηνείας στοιχείων είναι σαφής και διαφανής.</p> <p>Χτίστε διευρυμένες συμμαχίες με οργανώσεις που ασχολούνται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, ώστε να αντιμετωπιστεί ο αντιμουσουλμανισμός και ευρύτερα ζητήματα ανεκτικότητας και διακρίσεων.</p> <p>Οργανώστε μια ανοικτή ημερίδα με τη μουσουλμανική κοινότητα και προσκαλέστε αρμόδιους κρατικούς αξιωματούχους και ακτιβιστές της κοινωνίας των πολιτών για να γνωριστούν μαζί της.</p> <p>Ζητείστε από την κυβέρνησή σας να παρακολουθεί και να τηρεί τις διεθνείς της υποχρεώσεις.</p> <p>Αποταθείτε σε πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς φορείς, όπως και στα ΜΜΕ, μεταφέροντάς τους τις καταγγελίες και τους προβληματισμούς σας σε σχέση με τις αντιμουσουλμανικές προκαταλήψεις.</p>	<p>Επικοινωνήστε με αρμόδια διεθνή δίκτυα της κοινωνίας των πολιτών.</p> <p>Ελάτε σε επαφή με άλλες θρησκευτικές κοινότητες, πολιτιστικούς φορείς και ομάδες της κοινωνίας των πολιτών, για να εξασφαλίσετε τη στήριξή τους σε διευρυμένες συμμαχίες.</p> <p>Συνεργαστείτε με άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για να διοργανώσετε ανοικτές εκδηλώσεις.</p> <p>Ελάτε σε επαφή με αρμόδια μέλη της κοινότητας και με άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που διαθέτουν εμπειρία σε αυτόν τον τομέα.</p> <p>Συνομιλήστε με τις αστυνομικές υπηρεσίες της περιοχής σας σχετικά με ευκαιρίες πιθανής συνεργασίας και εκδηλώσεις για την προαγωγή της ασφάλειας της κοινότητας και της καταγγελίας των εγκλημάτων μίσους στην τοπική κοινωνία.</p>	<p>Μάθετε περισσότερα για τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τους πόρους που διαθέτει η κοινωνία των πολιτών και οι διακυβερνητικοί οργανισμοί, όπως τα εκπαιδευτικά προγράμματα του ODIHR για την κοινωνία των πολιτών σχετικά με τα εγκλήματα μίσους και τον Οδηγό πόρων για την κοινωνία των πολιτών.</p> <p>Μάθετε περισσότερα για τα διεθνή πρότυπα που ισχύουν για την κυβέρνηση σας και για ό,τι μπορεί να αφορά εσάς.</p>

Είμαι	Τι μπορώ να κάνω ώστε να βοηθώ στην αντιμετώπιση του προβλήματος;	Με ποιόν να συνεργαστώ για την αντιμετώπιση του προβλήματος;	Πώς μπορώ να αξιοποιήσω την παρούσα έκδοση;
<p>Εκπρόσωπος μουσουλμανικής οργάνωσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα</p>	<p>Αρχίστε να παρακολουθείτε τα εγκλήματα μίσους κατά των Μουσουλμάνων και να ενθαρρύνετε τα μέλη της κοινότητάς σας να τα καταγγέλλουν.</p> <p>Δημιουργήστε διευρυμένες συμμαχίες με οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ώστε να αντιμετωπιστεί η αντιμουσουλμανική μισαλλοδοξία, και γενικότερα ζητήματα ανεκτικότητας και αποφυγής διακρίσεων.</p> <p>Οργανώστε εκδηλώσεις με τη μουσουλμανική κοινότητα, τους αρμόδιους κρατικούς αξιωματούχους, την αστυνομία και ακτιβιστές της κοινότητας των πολιτών με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τις προκλήσεις ασφαλείας κατά Μουσουλμάνων και την προώθηση συμμαχιών για την αντιμετώπιση του ζητήματος.</p> <p>Ζητείστε από την κυβέρνησή σας να παρακολουθεί και να τηρεί τις διεθνείς της υποχρεώσεις.</p> <p>Απευθυνθείτε σε πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς φορείς, όπως και στα ΜΜΕ μεταφέροντάς τους τις καταγγελίες και τους προβληματισμούς σας σε σχέση με τις αντιμουσουλμανικές προκαταλήψεις.</p>	<p>Επικοινωνήστε με τα αρμόδια διεθνή δίκτυα της κοινότητας των πολιτών.</p> <p>Επικοινωνήστε με άλλες θρησκευτικές κοινότητες, πολιτιστικές οργανώσεις και ομάδες της κοινωνίας των πολιτών για να εξασφαλίσετε στήριξη σε διευρυμένες συμμαχίες.</p> <p>Ενώστε δυνάμεις με άλλες οργανώσεις της κοινότητας των πολιτών για τη διοργάνωση ανοικτής ημερίδας.</p> <p>Επικοινωνήστε με αρμόδια μέλη της κοινότητας και με άλλες οργανώσεις της κοινότητας των πολιτών που διαθέτουν εμπειρία στον τομέα αυτό.</p>	<p>Μάθετε περισσότερα για τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τους πόρους που διαθέτει η κοινότητα των πολιτών και οι διακυβερνητικοί οργανισμοί, όπως η εκπαίδευση του ODHR για την κοινότητα των πολιτών σχετικά με εγκλήματα μίσους και ο Οδηγός πόρων του για την κοινότητα των πολιτών.</p> <p>Μάθετε περισσότερα σχετικά με διεθνή πρότυπα που ισχύουν για την κυβέρνησή σας.</p>
<p>Μη Μουσουλμάνος ακτιβιστής της κοινότητας των πολιτών</p>	<p>Δείτε τι μπορεί να κάνει η οργάνωσή σας σε ένδειξη αλληλεγγύης προς τη μουσουλμανική κοινότητα, σε περιπτώσεις αντιμουσουλμανικών επιθέσεων.</p> <p>Συνδιοργανώστε με τη μουσουλμανική κοινότητα μια εκδήλωση πολιτιστικού περιεχομένου προάγοντας την ανεκτικότητα και τις συμμαχίες κατά του αντιμουσουλμανισμού.</p> <p>Εντοπίστε τους κοινούς στόχους που έχετε με τις μουσουλμανικές κοινότητες, ώστε να επιδοθείτε σε κοινή δράση συνηγορίας υπέρ της βελτιωμένης συλλογής δεδομένων και έτσι να δημιουργήσετε συμμαχίες.</p> <p>Οργανώστε εκπαιδευτικά σεμινάρια για αντιμουσουλμανική προκατάληψη στο δικό σας φορέα.</p>	<p>Ελάτε σε επαφή με τη μουσουλμανική κοινότητα ή με φορέα της για να μάθετε περισσότερα για τους προβληματισμούς τους.</p> <p>Επικοινωνήστε με τη μουσουλμανική κοινότητα και άλλες οργανώσεις της κοινότητας και της κοινωνίας των πολιτών που ασχολούνται με εγκλήματα μίσους.</p> <p>Απευθυνθείτε σε ειδικούς ακαδημαϊκούς, ερευνητικά ινστιτούτα και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών με εμπειρία στην πραγματοποίηση σχετικών επιμορφώσεων.</p>	<p>Ενημερωθείτε σχετικά με τις επιπτώσεις των αντιμουσουλμανικών επιθέσεων στην καθημερινότητα των Μουσουλμάνων.</p> <p>Μάθετε περισσότερα σχετικά με τα διεθνή πρότυπα που ισχύουν για την κυβέρνησή σας.</p> <p>Εξοικειωθείτε με το φάσμα των αντιμουσουλμανικών επιθέσεων που σημειώνονται στις χώρες της ζώνης του ΟΑΣΕ και με τα βασικά πλαίσια που συνθέτουν το υπόβαθρο αυτών των επιθέσεων.</p>

Είμαι	Τι μπορώ να κάνω ώστε να βοηθήσω στην αντιμετώπιση του προβλήματος;	Με ποιόν να συνεργαστώ για την αντιμετώπιση του προβλήματος;	Πώς μπορώ να αξιοποιησω την παρούσα έκδοση;
Μη Μουσουλμάνος θρησκευτικός ηγέτης	<p>Ξεκινήστε μια διαθρησκευτική πρωτοβουλία, στην οποία θα συμμετέχουν μέλη διαφόρων κοινοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της μουσουλμανικής κοινότητας.</p> <p>Διοργανώστε εκδήλωση ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με τα περιστατικά αντιμουσουλμανικού μίσους στην κοινότητά σας με προσεκlichμένο ομιλητή που θα παρουσιάσει ένα ενδιαφέρον εγχείρημα δημιουργίας συνεργασιών με τη συνδρομή της κοινωνίας των πολιτών.</p> <p>Αρχίστε να συγκεντρώνετε στοιχεία για εγκλήματα μίσους που στοχεύουν τη δική σας κοινότητα.</p>	<p>Απευθυνθείτε για συμβουλές και υποστήριξη σε οργανώσεις με εμπειρία σε διαθρησκευτικές δράσεις και παροτρύνετε και μέλη της κοινότητάς σας να συμμετάσχουν.</p> <p>Επικοινωνήστε με τους επαγγελματίες υπευθύνους ασφαλείας της μουσουλμανικής κοινότητας και δείτε αν είναι εφικτό να συνεργαστείτε για τη συλλογή στοιχείων σχετικών με εγκλήματα μίσους.</p>	<p>Μάθετε περισσότερα σχετικά με ορισμένες διαθρησκευτικές εκδηλώσεις και πρωτοβουλίες που διοργανώθηκαν σε χώρες της ζώνης του ΟΑΣΕ μετά από αντιμουσουλμανικές επιθέσεις.</p> <p>Ξοικειωθείτε με τις σύγχρονες εκδηλώσεις περιστατικών και εγκλημάτων αντιμουσουλμανικού μίσους και μάθετε γιατί είναι σημαντικό να καταπολεμηθούν αυτά τα φαινόμενα μέσα από μια συνεργατική προσέγγιση που θα εδράζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα.</p> <p>Μάθετε περισσότερα σχετικά με τις υφιστάμενες βέλτιστες πρακτικές.</p>
Φορέας Ισότητας/ Συνήγορος του Πολίτη	<p>Ξεκινήστε μια έρευνα για τα θύματα, ώστε να μάθετε περισσότερα σχετικά με τις ανάγκες ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων και τις εμπειρίες τους αναφορικά με τα εγκλήματα μίσους κατά Μουσουλμάνων.</p>	<p>Συνομιλήστε με οργανώσεις στήριξης θυμάτων, τη μουσουλμανική κοινότητα και διεθνείς φορείς.</p>	<p>Μάθετε περισσότερα σχετικά με κάποια από τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων αντιμουσουλμανικών προκαταλήψεων και πώς αυτές επηρεάζουν τις μουσουλμανικές κοινότητες.</p>
Εκπαιδευτικός	<p>Ελέγξτε κατά πόσον οι Μουσουλμάνοι που φοιτούν στο σχολείο σας βιώνουν παρενοχλήσεις, απειλές ή βία καθ' οδόν για το σχολείο, πριν ή μετά τα μαθήματα ή και εντός του σχολικού περιβάλλοντος.</p> <p>Προσφέρετε ευκαιρίες πληροφόρησης στους μαθητές σας, ώστε να μάθουν για το Ισλάμ και ιδίως για θέματα μισαλλοδοξίας κατά των Μουσουλμάνων, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.</p> <p>Βεβαιωθείτε ότι τα προγράμματα σπουδών και το εκπαιδευτικό σας υλικό δεν προάγουν τους αποκλεισμούς και τις προκαταλήψεις.</p> <p>Υποστηρίξτε και συμμετάσχετε σε επιμορφωτικά σεμινάρια που αφορούν τις σύγχρονες μορφές αντιμουσουλμανικής προκατάληψης.</p>	<p>Συνενηνοηθείτε με τους συναδέλφους σας, ελάτε σε επαφή με φορείς της μουσουλμανικής κοινότητας, και δημιουργήστε δεσμούς με οργανώσεις της μουσουλμανικής νεολαίας.</p> <p>Ζητήστε την υποστήριξη της Διεύθυνσης του σχολείου.</p>	<p>Μάθετε περισσότερα σχετικά με κάποια από τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων αντιμουσουλμανικών προκαταλήψεων και πώς αυτά επηρεάζουν τις μουσουλμανικές κοινότητες.</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: Ισλάμ και Μουσουλμάνοι: Τι πρέπει να γνωρίζουν οι αστυνομικοί

Το Παράρτημα αυτό προσαρμόστηκε και διασκευάστηκε από το ODHIR, κατόπιν αδείας, από την έκδοση της Ένωσης Ισλαμικών Κοινωνικών Υπηρεσιών του Καναδά, με τίτλο «*Ισλάμ και Μουσουλμάνοι: Τι Πρέπει να Γνωρίζουν οι Αστυνομικοί*».

Το Παράρτημα αυτό σχεδιάστηκε για να βοηθήσει τους αστυνομικούς να κατανοήσουν καλύτερα τη μουσουλμανική κοινότητα, τις πεποιθήσεις και την κουλτούρα της και σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί επεξήγηση της συμπεριφοράς κάθε Μουσουλμάνου που μπορεί να συναντήσει ένας αστυνομικός¹²¹.

Ποιος είναι Μουσουλμάνος;

Μουσουλμάνος είναι κάποιος που ασπάζεται τη θρησκεία του Ισλάμ. Οι Μουσουλμάνοι πιστεύουν ότι υπάρχει μόνο ένας Θεός, ο Αλλάχ, και ότι ο Μωάμεθ ήταν ο τελευταίος του Προφήτης. Οι Σουνίτες και οι Σίιτες Μουσουλμάνοι αντιπροσωπεύουν τα δύο μεγαλύτερα δόγματα του Ισλάμ. Αυτά εκπροσωπούν δύο διαφορετικές πλευρές, οι οποίες διαχωρίστηκαν μετά τον θάνατο του Προφήτη Μωάμεθ, διότι διαφώνησαν στο θέμα της διαδοχής του. Τη μεγάλη πλειοψηφία των Μουσουλμάνων παγκοσμίως αποτελούν οι Σουνίτες. Το ποσοστό τους υπολογίζεται ότι κυμαίνεται μεταξύ 85% και 90%¹²².

Τι είναι το Ισλάμ;

Το Ισλάμ είναι κάτι περισσότερο από θρησκεία. Είναι τρόπος ζωής. Σημαίνει ειρηνική υποταγή στο θέλημα του ενός Θεού (Αλλάχ, στα αραβικά). Οι Μουσουλμάνοι πιστεύουν σε όλους τους προφήτες, συμπεριλαμβανομένων του Ιησού και του Μωυσή. Για τους Μουσουλμάνους αποτελεί εντολή το να ακολουθούν το παράδειγμα του Προφήτη Μωάμεθ, ο οποίος ήταν γνωστός για την εντιμότητα και τη φιλευσπλαχία του.

Οι Στύλοι του Ισλάμ

Όπως συμβαίνει σε όλες τις θρησκείες, ένας κεντρικός πυρήνας πεποιθήσεων και πρακτικών διέπει τη θρησκεία του Ισλάμ. Πρόκειται για κοινούς παρονομαστές, οι οποίοι διακρίνουν και ορίζουν την ισλαμική πίστη. Κατ' ελάχιστον, αυτός ο πυρήνας περιλαμβάνει τους λεγόμενους πέντε Στύλους του Ισλάμ. Οι πέντε Στύλοι της πίστης είναι οι εξής:

121 *Islam and Muslims: What Police Officers Need to Know*, Islamic Social Services Association, Καναδάς, <<http://www.issacanada.com/islam-and-muslims-what-police-officers-need-to-know/>>.

122 Sunnis and Shia: Islam's ancient schism (Σουνίτες και Σίιτες; Το αρχαίο σχίσμα του Ισλάμ), <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-16047709>>.

1. Η ομολογία της πίστης (σαχάντα): Η πίστη και η ομολογία ότι δεν υπάρχει άλλος Θεός από τον Αλλάχ και πως ο Μωάμεθ είναι ο Προφήτης του

Η ομολογία της πίστης αποτελεί τον πλέον θεμελιώδη και κρίσιμο πυλώνα του Ισλάμ. Οι Μουσουλμάνοι θεολόγοι συμφωνούν ότι η πίστη και η έκφραση της ομολογίας της πίστης αποτελεί την καθοριστική πεποίθηση και πράξη που κάνει κάποιον Μουσουλμάνο. Ισχύει και το αντίστροφο: η άρνηση της ομολογίας της πίστεως συνεπάγεται ότι κάποιος δεν είναι Μουσουλμάνος. Στο πιο βασικό επίπεδο, η ομολογία της πίστεως ταυτίζεται με την ισχυρή και αμετακίνητη πίστη σε έναν Θεό που δεν έχει συντρόφους ούτε ομοίους, και ο οποίος δεν ετέχθη ούτε έτεκε άλλον. Η ομολογία της πίστεως συνεπάγεται και την πίστη πως ο Μωάμεθ είναι Θεού προφήτης και αγγελιοφόρος που μετέφερε πιστά αυτά που του αποκάλυψε ο Θεός. Κρίσιμο σημείο της ισλαμικής πίστεως αποτελεί η πεποίθηση πως ο Μωάμεθ ήταν άνθρωπος, ο οποίος δεν διέθετε θεϊκές δυνάμεις ή ιδιότητες. Ο ρόλος του περιορίστηκε στη μεταφορά της, κατά κυριολεξία, θείας αποκάλυψης, λέξη προς λέξη, όπως και στην πιστή εκτέλεση των εντολών του Θεού.

Ο Θεός στον οποίον πιστεύουν οι Μουσουλμάνοι αποκαλείται Αλλάχ στην αραβική. Οι Μουσουλμάνοι πιστεύουν ότι λατρεύουν τον ίδιο Θεό με τους Εβραίους και τους Χριστιανούς. Στο Κοράνι η φράση «Λαοί της Βίβλου» αναφέρεται στους πιστούς της θρησκείας του Αβραάμ, κυρίως στους Χριστιανούς και τους Εβραίους. (Ο λόγος που γίνεται αναφορά κυρίως για Χριστιανούς και Εβραίους συνδέεται με το γεγονός ότι το Κοράνι αναφέρει και τους Σαβαίους, αλλά οι Μουσουλμάνοι νομοδιδάσκαλοι επεξέτειναν το καθεστώς των Λαών της Βίβλου, ώστε να συμπεριλάβει Ζωροάστρες, Ινδουιστές και Σιχ, ενώ άλλοι νομοδιδάσκαλοι πρόσθεσαν και τους οπαδούς του Κομφουκιανισμού στον κατάλογο). Αναφερόμενο στους Λαούς της Βίβλου, το Κοράνι υπενθυμίζει στους πιστούς των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών ότι όλοι λατρεύουν τον ίδιο Θεό.

2. Προσευχή (Σαλάτ): Οι Μουσουλμάνοι υποχρεούνται να εκτελούν πέντε επίσημες τελετουργικές προσευχές την ημέρα.

Οι Μουσουλμάνοι προσεύχονται πέντε διακριτές φορές ημερησίως σε συγκεκριμένες ώρες (σουνιτική παράδοση) ανάλογα με τη θέση του ηλίου, ενώ οι Σιίτες συνδυάζουν τις μεσημεριανές και απογευματινές προσευχές και έτσι τελικώς προσεύχονται τρεις διακριτές φορές ημερησίως. Επίσης, οι Μουσουλμάνοι πρέπει να προσέρχονται υποχρεωτικά στο τέμενος για προσευχή, μια φορά την εβδομάδα, κάθε Παρασκευή, πρόκειται για τη λεγόμενη προσευχή της Παρασκευής, ενώ ενθαρρύνονται να προσεύχονται στο τζαμί όσο το δυνατόν συχνότερα. Η προσευχή της Παρασκευής τελείται για να συγκεντρώνονται οι μουσουλμανικές κοινότητες με σκοπό να ακούσουν ένα κήρυγμα πριν προσευχηθούν όλοι μαζί ως κοινό σώμα.

3. Νηστεία του Ραμαζανιού (Σιγιάμ): Στη διάρκεια του μουσουλμανικού μηνός του Ραμαζανιού, από την ανατολή ως τη δύση του ηλίου, κάθε μέρα και επί τριάντα συναπτές ημέρες, οι Μουσουλμάνοι απέχουν από το φαγητό και το ποτό, εφόσον το επιτρέπει η υγεία τους, καθώς και από σεξουαλικές σχέσεις. Στη διάρκεια του μήνα αυτού, οι Μουσουλμάνοι εστιάζουν σε κάθε μορφή αυτοπειθαρχίας, προσπαθώντας να αποβάλουν κακές συνήθειες. Στη διάρκεια του Ραμαζανιού φέρονται να εντείνουν τις προσπάθειές τους να υπερβούν τον εαυτό τους και τις πονηρές επιθυμίες και αδυναμίες τους. Σύμφωνα με ισλαμικές πηγές, αυτό λέγεται «*τζίχαντ αλ ναφς*» ή πάλη με τον εαυτό σου.

4. Ελεημοσύνη (Ζακάτ): Πρόκειται για καθορισμένο ποσοστό (που κυμαίνεται μεταξύ 2,5% ως 20% αναλόγως με την σέκτα) επί του εισοδήματός τους που προσφέρουν κάθε χρόνο στους φτωχούς. Επιπλέον, οι Μουσουλμάνοι ενθαρρύνονται εντόνως να κάνουν (σάντακα), ο καθένας ανάλογα με την οικονομική κατάσταση και ικανότητά του.

Το Κοράνι υπογραμμίζει συχνά, μεταξύ άλλων υποχρεώσεων, την ελεημοσύνη και δη μετ' επιτάσεως. Αναφέρεται σε ομάδες ανθρώπων που αξίζουν ιδιαίτερα ελεημοσύνης: τους πένητες, τα ορφανά, τους φτωχούς συγγενείς, τους οδοιπόρους και τους ξένους, ή τους παροίκους στη γη και τους αιχμαλώτους πολέμου ή άλλους σε καθεστώς δουλείας. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι περισσότεροι Μουσουλμάνοι λόγιοι δεν κάνουν διάκριση μεταξύ της προσφοράς ελεημοσύνης σε Μουσουλμάνο ή μη-Μουσουλμάνο.

5. Το προσκύνημα (Χατζ): Ένα προσκύνημα στη Μέκκα πρέπει να το κάνει μια φορά τουλάχιστον στη ζωή του κάθε Μουσουλμάνος, εφόσον το επιτρέπει η οικονομική κατάσταση και η υγεία του.

Το Χατζ αποτελεί σύμβολο ενότητας και βασικής ισότητας όλων των Μουσουλμάνων. Όλοι οι Μουσουλμάνοι πηγαίνουν στο προσκύνημα ενδεδυμένοι με παρόμοια ρούχα, ώστε να μην υπάρχει διάκριση μεταξύ πλουσίων και φτωχών: όλοι στέκονται πλάι-πλάι ενώπιον του Θεού, φορώντας τον ίδιο λευκό μανδύα οι άνδρες και απλή ενδυμασία οι γυναίκες.

«Οι πέντε αυτοί Στύλοι αποτελούν τη ραχοκοκκαλιά της ισλαμικής πίστης και, σύμφωνα με τον παραδοσιακό ισλαμικό νόμο, όλοι οι Μουσουλμάνοι πρέπει τουλάχιστον να προσπαθούν να εκπληρώσουν τις πέντε υποχρεώσεις με ειλικρίνεια και εντιμότητα. Η άρνηση ενός από τους πέντε Στύλους απομακρύνει το άτομο από την ισλαμική πίστη, γεγονός που σημαίνει ότι ένας Μουσουλμάνος πρέπει κατ' αρχήν να αποδεχθεί τον υποχρεωτικό χαρακτήρα των πέντε Στύλων. Η εκτέλεση στην πράξη των πέντε Στύλων είναι διαφορετική υπόθεση. Καθ' όσον κάποιος παραδέχεται ότι οι πέντε Στύλοι αποτελούν την ουσία του Ισλάμ και προβαίνει σε ομολογία της πίστεως, γίνεται δεκτός στους κόλπους του Ισλάμ. Ο βασικός στόχος των πέντε Στύλων είναι να διδάξουν στους ανθρώπους να εργάζονται ανελλιπώς, για την καλλιέργεια της σχέσης με τον Θεό, να μάθουν την ευλάβεια, την αυτοσυγκράτηση και την ταπεινότητα, τονίζοντας την κοινή αδελφσύνη με όλους τους Μουσουλμάνους και υπογραμμίζοντας τη σημασία της προσφοράς στον συνάνθρωπο, ως μέσο λατρείας προς το Θεό. Οι πέντε Στύλοι περιγράφονται ως θεμέλιο πάνω στο οποίο βασίζεται όλο το υπόλοιπο Ισλάμ, διότι διανοίγουν δυνατότητες πραγμάτωσης του αληθινά υπέρτατου— της θέωσης εαυτού που παραδίδεται στο Θείο»¹²³.

123 Το απόσπασμα για τους πέντε Στύλους του Ισλάμ είναι προσαρμοσμένο από το βιβλίο του Khaled Abou El Fadl, *The Great Theft: Wrestling Islam from the Extremists*, <<https://www.searchforbeauty.org/islam-101/what-muslims-believe/>>.

Έχουν οι Μουσουλμάνοι Ιερό Βιβλίο;

Το ιερό βιβλίο των Μουσουλμάνων είναι το Κοράνι, το οποίο πιστεύουν ότι αποκαλύφθηκε πριν από περίπου 14 αιώνες στον Προφήτη Μωάμεθ εντός περιόδου 23 ετών και διατηρείται μέχρι σήμερα στο πρωτότυπο κείμενο και στη γλώσσα που γράφτηκε. Η μεταχείριση του Κορανίου πρέπει να γίνεται με μεγάλο σεβασμό και φροντίδα.

Τι ακριβώς είναι η Σούνα και η Χαντίθ;

Η Σούνα είναι οι πρακτικές και όσα ενέκρινε ο Προφήτης Μωάμεθ. Η Χαντίθ είναι οι λόγοι του Προφήτη Μωάμεθ.

Μουσουλμανικές Εορτές

Δύο είναι οι ετήσιες εορτές των Μουσουλμάνων. Το **Εϊντ αλ-φιτρ** (Γιορτή του Τέλους της Νηστείας) πραγματοποιείται αμέσως μετά από τον μήνα της νηστείας, τον μήνα του Ραμαζανιού. Το **Εϊντ αλ-αντζά** (Γιορτή της Θυσίας) λαμβάνει χώρα στη διάρκεια του ετήσιου προσκυνήματος, του Χατζ. Για τον προσδιορισμό και των δύο ημερομηνιών χρησιμοποιείται σεληνιακό ημερολόγιο. Κάθε γιορτή ξεκινά με ειδική τελετή προσευχής, στην οποία παρίστανται άπαντες οι Μουσουλμάνοι, και συνήθως είναι από τις μεγαλύτερες μουσουλμανικές συναθροίσεις σε μια χώρα.

Το **Χατζ** είναι το ετήσιο προσκύνημα στη Μέκκα, ένα ταξίδι που πρέπει να κάνει κάθε Μουσουλμάνος τουλάχιστον μία φορά στην ζωή του, εφόσον έχει την οικονομική ευχέρεια και είναι σωματικά ικανός.

Η **ισλαμική πρωτοχρονιά** ξεκινά την πρώτη ημέρα του μήνα Μουχαρράμ, του πρώτου μήνα του ισλαμικού σεληνιακού ημερολογίου. Το ισλαμικό ημερολόγιο ξεκινά την ημέρα της μετάβασης του Προφήτη Μωάμεθ και των ακολούθων του από τη Μέκκα στη Μεδίνα.

Μαουλίντ (ή Μιλάντ) ουν-Νάμπι: Σηματοδοτεί τη γέννηση του Προφήτη και αναφέρεται στον εορτασμό των γενεθλίων του Προφήτη Μωάμεθ.

Η ημέρα της Ασούρα

Η Ασούρα είναι η δέκατη μέρα του Μουχαρράμ. Για τους Σουνίτες Μουσουλμάνους είναι συνήθως η ημέρα προαιρετικής νηστείας, στην οποία επιδόθηκε ο Προφήτης Μωάμεθ. Για τους Σίιτες Μουσουλμάνους, είναι η επέτειος του τραγικού θανάτου του Χουσεΐν, του εγγονού του Προφήτη. Συνήθως εορτάζεται με πένθος και κάποιες φορές με αναπαράσταση του τραγικού γεγονότος.

Διατροφικοί Περιορισμοί

Το Ισλάμ απαγορεύει την κατανάλωση χοιρινού κρέατος και των παραγώγων του. Επίσης, απαγορεύεται το αλκοόλ και κάθε άλλη εθιστική ουσία. Τα τρόφιμα που πληρούν τις θρησκευτικές επιταγές της θρησκείας ονομάζονται «χαλάλ».

Γενικές Κατευθυντήριες Γραμμές

Άνδρες και γυναίκες μουσουλμάνοι συνιστάται να κυκλοφορούν δημοσίως σεμνά ενδεδυμένοι.

α. Κάποιοι Μουσουλμάνοι εφαρμόζουν τη σύσταση για κάλυψη του σώματός από τον ομφαλό ως το γόνατο με άνετα, μη-εφαρμοστά και αδιαφανή ενδύματα. Μερικοί καλύπτουν το κεφάλι με κυκλικό κάλυμμα, λευκού ή άλλου χρώματος, που συνήθως ονομάζεται κούφι. Οι άνδρες ενθαρρύνονται να ακολουθήσουν το παράδειγμα του Προφήτη Μωάμεθ και να αφήνουν γενειάδα. Πρόκειται για μια κίνηση μεγάλης θρησκευτικής σημασίας που θα πρέπει να γίνεται σεβαστή. Δεν θα πρέπει να εξαναγκάζονται να ξυρίζονται παρά μόνον εφόσον συντρέχουν λόγοι ασφαλείας και υγείας.

β. Ορισμένες Μουσουλμάνες ακολουθούν τη σύσταση κάλυψης του σώματος, πλην του προσώπου και των χεριών τους, με άνετα, αδιαφανή ενδύματα. Κάποιες Μουσουλμάνες καλύπτουν τα μαλλιά, τον λαιμό και τον θώρακα με μια χαλαρή εσάρπα, που ονομάζεται συνήθως «χιτζάμπ». Άλλες μπορεί επίσης να καλύπτουν το πρόσωπό τους με λεπτό πέπλο, το λεγόμενο «νικάμπ».

Πρέπει, επίσης, να επισημανθεί ότι δεν ντύνονται όλοι οι Μουσουλμάνοι και οι Μουσουλμάνες με αυτόν τον τρόπο. Αυτό πάντως ουδόλως μειώνει την αφοσίωσή τους στη θρησκεία τους.

Συνήθειες αραβικές φράσεις που χρησιμοποιούν οι Μουσουλμάνοι

Alhamdulillah

«Δόξα τω Θεώ», συχνά ως απάντηση στην ερώτηση «Τι κάνεις»;

Assalamu Alaykum

Χαιρετισμός που αναφωνούν οι Μουσουλμάνοι κάθε φορά που συναντώνται, και σημαίνει «Ειρήνη σε εσάς».

Jazakum Allahu khairan

«Είθε ο Αλλάχ να σε ανταμείψει για την καλοσύνη σου»: Μουσουλμανική εκδοχή του «ευχαριστώ».

Subhan'Allah

Μόνο ο Αλλάχ αξίζει επαίνων: Συγχαρητήρια, για επιτυχία, ή ως ευλογία.

Insha' Allah

«Θεού θέλοντος» που αναφωνείται σε περίπτωση υπόσχεσης ή εκδήλωσης πρόθεσης ενασχόλησης με κάτι.

Allah' O Akbar

«Ο Θεός είναι Μεγάλος»: Κάλεσμα σε προσευχή και φράση που συχνά χρησιμοποιείται για να δοξάσει τον Θεό.

Ευρέως χρησιμοποιούμενοι και πολυσυζητημένοι όροι

Τζιχάντ

Η ευρέως χρησιμοποιούμενη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα του «ιερού πολέμου», έχει αδικήσει το πρωτότυπο, καθώς τζιχάντ κυριολεκτικά σημαίνει πάλη, προσπάθεια και αγώνας. Ο όρος «ιερός πόλεμος» δεν έχει ρίζες στην ισλαμική ορολογία. Ο πιο σημαντικός αγώνας είναι εκείνος για τον εξαγνισμό της καρδιάς, ώστε να τηρούνται οι εντολές του Αλλάχ και να γίνονται καλές πράξεις. Το Ισλάμ προβλέπει πόλεμο μόνο υπό αυστηρές συνθήκες αυτοάμυνας και για τον τερματισμό διώξεων. Το τζιχάντ στην ισλαμική παράδοση όταν συζητείται με τη μορφή στρατιωτικού αγώνα επιτρέπεται να κηρυχθεί μόνο από αναγνωρισμένες θρησκευτικές και πολιτικές αρχές, υπό σαφείς συνθήκες και κανόνες πολέμου.

Ιμάμης

Ο Ιμάμης είναι ο επικεφαλής που ηγείται της προσευχής στο τζαμί και κάνει το κήρυγμα της Παρασκευής (Τζουμά). Σε ορισμένες κοινωνίες όπου τα τεμένη/τζαμιά αποτελούν το κέντρο της μουσουλμανικής κοινότητας, ο Ιμάμης αναλαμβάνει, επιπλέον, ρόλο πνευματικού συμβούλου ή/και εκπροσώπου της κοινότητας. Πολλά τζαμιά ή *μαστζίντ* (χώροι προσευχής) απασχολούν ιμάμηδες πλήρους απασχόλησης και άλλα εθελοντές. Οι ιμάμηδες δεν πρέπει να συγχέονται με τους ιερείς, διότι στο Ισλάμ δεν υπάρχει κλήρος (ωστόσο, οι Σιίτες Μουσουλμάνοι αποδίδουν μεγαλύτερη σημασία και κύρος στη θέση του Ιμάμη).

Σαρία

Η σαρία είναι ενιαίο σώμα/συλλογή γνωμοδοτήσεων και νομολογίας που καλύπτει κάθε έκφανση του βίου: κοινωνική, πολιτική, οικονομική και πνευματική. Οι Μουσουλμάνοι εφαρμόζουν τη Σαρία στην καθημερινή τους ζωή, σε προσωπικό επίπεδο, π.χ. απέχουν από την κατανάλωση οινοπνευματωδών και δεν παίζουν τυχερά παιχνίδια. Η Σαρία απορρέει από το Κοράνι (την πρώτη πηγή της πίστης, η οποία θεωρείται και θεόσταλη) και τη Χαντίθ (τη δεύτερη πηγή της πίστης), τους λόγους του Προφήτη. Στόχος της Σαρία είναι η εγκαθίδρυση της δικαιοσύνης και της ειρήνης στην κοινωνία. Τα τιμωρητικά μέτρα που αναφέρει το Κοράνι αποτελούν μόνο μικρό τμήμα αυτού του κορμού γνώσης.

Ο Φετφάς

Θρησκευτική μη δεσμευτική γνώμη ή απόφαση σχετικά με οποιοδήποτε ζήτημα, η οποία εκδίδεται αποκλειστικά από ειδικευμένους και αναγνωρισμένους νομοδιδασκάλους και λόγιους του Ισλάμ. Οποιοσδήποτε Μουσουλμάνος μπορεί να ζητήσει να εκδοθεί φετφάς, ή και οι νομοδιδάκαλοι μπορούν να εκδώσουν φετφά με δική τους πρωτοβουλία για θέματα που άπτονται της κοινωνικοπολιτικής, οικονομικής και πνευματικής ζωής των Μουσουλμάνων.

Ιδιωτικότητα και χειραψίες

Συνιστάται οι αστυνομικοί που αλληλεπιδρούν και εξετάζουν Μουσουλμάνους και Μουσουλμάνες να είναι του ίδιου φύλου. Αν δεν είναι εφικτό κάτι τέτοιο, συνιστάται να δίνονται οι ανάλογες εξηγήσεις. Κάποιοι Μουσουλμάνοι επίσης προτιμούν να μην κάνουν χειραψία ή αποφεύγουν την άμεση επαφή με άτομα του άλλου φύλου, εξαιρουμένων των γονιών τους, αδερφών ή συζύγων. Το νεύμα δι' απλής κλίσης της κεφαλής, ως χαιρετισμός, είναι ευπρόσδεκτο και θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως τρόπος χάραξης προσωπικών ορίων.

Σωματική έρευνα

Εφόσον απαιτείται σωματική έρευνα, συνιστάται μετ' επιτάσεως η διενέργειά της από αστυνομικό του ίδιου φύλου. Συνιστάται αυτός ο έλεγχος να μην γίνεται σε κοινή θέα. Η ίδια σύσταση ισχύει, εφόσον ζητηθεί από Μουσουλμάνο να αφαιρέσει το κάλυμμα της κεφαλής ή εξωτερικό ένδυμα.

Αφαίρεση υποδημάτων κατά την είσοδο σε οικία

Εφόσον δεν πρόκειται για έκτακτη ανάγκη, η αφαίρεση των υποδημάτων κατά την είσοδο σε μουσουλμανική κατοικία θεωρείται ένδειξη σεβασμού. Το ίδιο ισχύει και κατά την επίσκεψη σε μουσουλμανικό χώρο λατρείας.

---

124 Το κεφάλαιο αυτό δεν επιχειρεί να ορίσει το τι θεωρείται σωστή κοινωνική συμπεριφορά από όλους τους Μουσουλμάνους σε κάθε περίπτωση, αλλά αποτελεί σταχυολόγηση των πρακτικών τις οποίες σέβονται και εκτιμούν στην πλειονότητά τους οι μουσουλμανικές κοινότητες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4:

Προσδιορισμός ορολογίας

Οι αποφάσεις και οι δεσμεύσεις του Σ.Υ. του ΟΑΣΕ κάνουν λόγο για «μισαλλοδοξία κατά των Μουσουλμάνων» και αυτή η ορολογία χρησιμοποιείται στον παρόντα Οδηγό. Οι επίσημες δεσμεύσεις και τα έγγραφα του ΟΑΣΕ δεν περιλαμβάνουν ορισμό ή περαιτέρω επεξήγηση της χρησιμοποιούμενης ορολογίας.

Η σύσταση Αρ. 7 της Γενικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας ορίζει τον ρατσισμό ως «την πεποίθηση ότι λόγοι όπως η φυλή, το χρώμα, η γλώσσα, η θρησκεία, η εθνική ή εθνοτική καταγωγή δικαιολογούν την περιφρόνηση προς ένα άτομο ή μία ομάδα ή την έννοια ανωτερότητας ενός ατόμου ή μίας ομάδας ατόμων»¹²⁵.

Επιπροσθέτως, στη Σύσταση Αρ.8 της Γενικής Πολιτικής, η οποία αναφέρεται στην καταπολέμηση του ρατσισμού, στο πλαίσιο της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, η ως άνω Επιτροπή αναφέρει: «Ως αποτέλεσμα του αγώνα κατά της τρομοκρατίας που ξεκίνησε με τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, κάποιες ομάδες, και συγκεκριμένα Άραβες, Εβραίοι, Μουσουλμάνοι, αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες και μετανάστες, ορισμένες ορατές μειονότητες και όσοι θεωρείται ότι ανήκουν σε τέτοιες ομάδες, έχουν καταστεί ιδιαιτέρως ευάλωτοι σε ρατσισμό ή/και ρατσιστικές διακρίσεις σε πολλούς τομείς της δημόσιας ζωής, όπως η εκπαίδευση, η απασχόληση, η στέγαση, η πρόσβαση σε αγαθά, υπηρεσίες και δημόσιους χώρους και η ελεύθερη κυκλοφορία»¹²⁶.

Στην Ευρωπαϊκή Έκθεση για την Ισλαμοφοβία, που συντάχθηκε από το μη-κερδοσκοπικό ερευνητικό ινστιτούτο, Ίδρυμα Πολιτικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Ερευνών (SETA) και για το έτος 2018 καλύπτει 34 κράτη, , χρησιμοποιείται η ακόλουθη εξήγηση και διατύπωση: «Όταν μιλάμε για Ισλαμοφοβία εννοούμε τον αντιμουσουλμανικό ρατσισμό. Όπως έδειξε το περιοδικό “Antisemitism Studies”, τα ετυμολογικά στοιχεία μιας λέξης δεν υποδηλώνουν απαραίτητα το πλήρες νόημά της, ούτε τον τρόπο χρήσης της. Αυτό ισχύει και για το “Islamophobia Studies”. Η Ισλαμοφοβία έχει μετατραπεί σε έναν πολύ γνώριμο όρο, ο οποίος χρησιμοποιείται εξίσου, στον ακαδημαϊκό και στον δημόσιο χώρο. Η κριτική που ασκείται στους Μουσουλμάνους ή την ισλαμική θρησκεία δεν είναι απαραίτητα ισλαμοφοβική. Όταν γίνεται λόγος για Ισλαμοφοβία πρόκειται για μια κυρίαρχη ομάδα ανθρώπων που έχουν στόχο να αδράξουν, να σταθεροποιήσουν και να διευρύνουν την εξουσία τους, προσδιορίζοντας έναν αποδιοπομπαίο τράγο - πραγματικό ή κατασκευασμένο- και αποκλείοντάς τον από τους πόρους, τα δικαιώματα και τον ορισμό

125 ECRI, Γενική Σύσταση Πολιτικής #7 περί Εθνικής Νομοθεσίας για την Καταπολέμηση του Ρατσισμού και των Φυλετικών Διακρίσεων: <<https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-7-revised-on-national-legislation/16808b5aae>>.

126 ECRI, Γενική Σύσταση Πολιτικής #8 περί Καταπολέμησης του Ρατσισμού στη διάρκεια του Αγώνα κατά της Τρομοκρατίας: <<https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-8-on-combating-racism-while-figh/16808b5abc>>.

ενός δομημένου «εμείς». Η Ισλαμοφοβία λειτουργεί μέσω της δημιουργίας μιας στατικής «μουσουλμανικής» ταυτότητας που αποδίδεται με αρνητικούς και γενικευμένους όρους για όλους τους Μουσουλμάνους. Ταυτόχρονα, οι ισλαμοφοβικές εικόνες είναι ρευστές και ποικίλλουν ανάλογα με το πλαίσιο, διότι η Ισλαμοφοβία μάς λέει περισσότερα για τον Ισλαμοφοβικό παρά για τους Μουσουλμάνους και το Ισλάμ»¹²⁷.

---

127 European Islamophobia Report (Ευρωπαϊκή Έκθεση για την Ισλαμοφοβία, 2019) των Bayrakli, Enes και Hafez, Farid για λογαριασμό του SETA Foundation και του Ινστιτούτου Leopold Weiss, χρηματοδοτούμενη από την Ε.Ε., <<http://www.islamophobiaeurope.com/2018-reports/>>.

osce

ODIHR